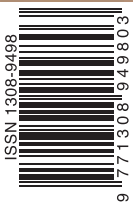

serbest

MİMAR

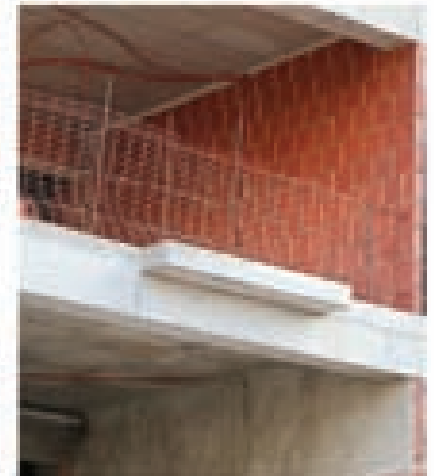
ARALIK | 2016 | 24

Eskişehir'de Kentsel Yenileme | Eskişehir'in Yaya Onuğu Hamamı Caddesi Üzerine Düşünceler | Eskişehir'de Uygulanmayan Dört Yarıma

MÜKEMMEL
SES TALİTİMİ **42dB**

		EXCERPT - 12 TYPIC DETAILS		
		EXCERPT - 12	EXCERPT - 12-1	EXCERPT - 12 (PART)
ITEM NO.	REVISION			
PROJECT/ITEM	TRUCK TRAILER			
DESCRIPTION		1000 x 1000 x 1000	1000 x 1000 x 1000	1000 x 1000 x 1000
DATE		10/10/2017		
BY		10/10/2017	10/10/2017	10/10/2017
FOR APPROVAL	By	10/10/2017		
REVISIONS		10/10/2017		
REVISION DESCRIPTION		10/10/2017		
REVISION APPROVAL		10/10/2017		
REVISION APPROVAL		10/10/2017		
REVISION APPROVAL		10/10/2017		

ISI YALITIMINDA ALTIN DEĞER

0,075 ^{W/mK} ❄️

[illegible]

ARALIK 2016 24

04 masaüstü

08 yaka resmi

Taylan Karabey
Fatma ÇölaşanTurgay Ateş
Sunay Erdem

10 ANMA

Salih Zeki Pekin

18 SMD'lerden

21 DOSYA: ESKİŞEHİR

22 değerlendirme

Eski Şehrin Mimarlığı
Doç. Dr. Osman TuralEskişehir'de Kentsel Dönüşüm: Mustafa Kemal Atatürk Caddesi
Yard. Doç. Dr. Betül EkinciMimari Proje Yarışmalarının Eskişehir Kent Mekânına Katkıları
Yard. Doç. Dr. Rana KarasözenEskişehir'in Yaya Omurgası Hamamıyolu Caddesi Üzerine Düşünceler
Dr. Açalıya AlpatEskişehir'de Uygulanmayan Dört Yarışma
Hasan Özbay

54 YENİ

A Hotel
Eskişehir Adalet Sarayı
Eskişehir Spa & Termal Otel
İki Kule Eskişehir
Eskişehir Stadyumu
Anadolu Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Açık Alan ve Meydan Projesi Düzenlemesi

70 PROJE

Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi - Ek Bina
Eskişehir Ticaret Odası Fuar ve Kongre Merkezi
Hamamıyolu Urban Deck
Anadolu Üniversitesi Kongre Merkezi
Eskişehir Yüksek Hızlı Tren Garı

84 ORADAYDIK

Miami
Y.Mimar Suzan Esirgen - Ahmet Baran

92 özetler

(İngilizce, Rusça ve Arapça) . Summary . Содержание . خلاصة

İSTANBUL SMD

Miralay Şefik Bey Sokak 13/2 Gümüşsuyu
34015 İstanbul
+90 212 2924380 (tel)
+90 212 2924382 (faks)
www.ismd.org.tr

TÜRK SMD

TSMD Mimarlık Merkezi
Dumlupınar Bulvarı Eskişehir Yolu 7. Km.
Mustafa Kemal Mah. 2123. Sk. No: 164
Kentpark AVM Arka Cephesi
+90 312 219 94 08
www.tsmd.org.tr

İZMİR SMD

Cumhuriyet Bulvarı 2. Kordon 209/4 Alsancak
35220 İzmir
+90 232 4631630 (tel)
+90 232 4631057 (faks)
www.izmir-smd.org.trYazılarda ifade edilen görüşler yazarlarına aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Reklamlar, reklamı veren firmanın sorumluluğundadır ve serbestMİMAR reklamlarda verilen bilgilerden sorumlu tutulamaz.

24. Sayı Kapak Konusu
Aybala Öz, Mustafa Boran,
Tuğçe Güleç, Muzaffer Korkmaz
A HotelserbestMİMAR
Üç Ayda Bir YayınlanırSahibi
Aytekin İtez
TSMD BaşkanıSorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mehmet SoyluEditör
Derya Yazman Noyan
editor@tsmd.org.trYayın Komisyonu
Ali Sinan, Aslı Özbay,
Aytaç Özen, Cüneyt Kurtay,
Deniz Güner, Derya Yazman Noyan,
Dürrin Süer, Figen Kıvılcım,
Hasan Özbay, H. Okan Çetin,
Hüseyin Kahvecioğlu, İlhan Selim Kural,
Kadri Atabaş, Kerem Piker, Mehmet Soylu,
Osman Tural, Ömer Mustafa Özen, Şerife MeriçYayın Sekreterliği
Serap SürGrafik Uygulama
Fikriye Karasu
ANBA Anadolu Basın Ajansıİletişim
TSMD Mimarlık Merkezi
Dumlupınar Bulvarı Eskişehir Yolu 7. Km.
Mustafa Kemal Mah. 2123. Sk. No: 164
Kentpark AVM Arka Cephesi
+90 312 219 94 08
www.tsmd.org.tr
info@tsmd.org.tr

Abone, Reklam ve Dağıtım

ANBA Anadolu Basın Ajansı
Tunus Caddesi 50A/11 Kavaklıdere 06550 Ankara
+90 312 4675381 (tel)
+90 312 4675383 (faks)Reklam Koordinatörü
Selver Toprak
selver@anbarapor.comBaskı
Salmar Basım Yayıncılık
+90 312 341 10 24SMD Üyelerine Ücretsiz Gönderilir
Fiyatı 10 TL Abonelik 35 TL Öğrencilere 30 TL

2017...

2017'ye girmeye sayılı günler kala sizlerle, umut dolu ve güzel sözler paylaşmak isterdim. Fakat yine ve yeniden buna engel olan kötü olaylar yakamızı bırakmıyor. 2016 yılının zihnimizde yer eden en önemli hissiyatı, şüphesiz kaybettiğimiz yüzlerce vatandaşımızın acısı oldu. Bu ülkede yaşamının umutsuzluğu ve karamsarlığı gün geçtikçe artmakta ve “Bu kötü günler artık ne zaman bitecek?” sorusunu sürekli sormaktayız. Yeni bir yıla girerken, daha iyi, daha huzurlu olabilecek miyiz? Bilemiyorum... Tek istediğim ve herkesin istediği, yaşanan tüm bu acı günlerin bir an evvel son bulması ve daha fazla canlarımızın yanmaması.

* * *

Ülkemizde hal böyle olurken, mimarlık ve kent üzerine konuşmak belki aşırı “lüks” kaçabilir. Ama hayat bir şekilde devam ediyor ve bizler ayakta durabilmek için bir şeyler üretmeye devam etmemiz lazım. Seneyi tamamlarken masalarınızda yer alacak olan bu sayımızda, Eskişehir kentini konu alan yazıları ve projeleri sizlerle paylaşıyoruz. Dosya konumuzun oluşturulmasında büyük katkıları olan, başta Doç. Dr. Osman Tural olmak üzere, diğer tüm hocalarımıza ve mimarlarımıza teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Yeni yılın herkese umut, mutluluk ve huzur getirmesi dileğiyle... Keyif i okumalar.

Derya Yazman Noyan

01

02

04

01 Petlas Genel Müdürlük Binası, Söğütözü – Ankara

Tümay Korucuoğlu

Proje Müellifi: Tümay Korucuoğlu
Statik: Konkan Mühendislik
Mekanik: Ymt Mühendislik
Elektrik: Özay Mühendislik
İşveren: Abdülkadir Özcan A.Ş.
Projenin Alınış Yöntemi: Teklif
Proje Yılı: 2015
İnşaat Alanı: 25.000 m²

Yapı Eskişehir Yolu aksında; bu yola yıllarca silüetini vermiş olan Halk Bankası binasının hemen yanında yer almakta ve silüetine ortak olmaya çalışmaktadır.

Yapının tasarımıdaki temel amaç; onca yükseklik arasında yer bulmak, akılda kalmak ve en önemlisi var olmaktır. Gelişmekte olan kent dokusu ve her geçen gün değişen kent silüeti içerisinde bir hafıza noktası oluşturma düşüncesi tasarımıda ulaşılmak istenen en önemli sonuçtu. Tüm bu nitelikler göz önünde bulundurularak huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan ve şirketin ağırlığını taşıyabilecek bir yapı tasarlandı. Elde edilen yapı, yapı yüzü ile bulunduğu alan içerisinde fark edilebilir bir biçime sahipti. Ayrıca yapı bazasında şirketin tarihçesini ve vizyonunu öne çıkaracak ürünlerinin de sergilenebileceği bir sergi alanı tasarlandı. Bu sayede yapı aynı zamanda şirketin vitrini haline getirildi. Bu tasarım kriterlerinin güçlü bir sentezi ile bazası üzerinden filizlenen ve parlayan bir heykel yaratıldı. Şirketin sahip olduğu misyon ve geçmişinden aldığı güvene atıf a bulunan yapı; içerisinde aydınlık, ferah bir ortam barındıran, yaşanan bir heykel olarak düşünülüp, tasarlanmıştır.

02 Maidan, Ankara

Ali Osman Öztürk

Proje Müellifi: Ali Osman Öztürk, A Tasarım Mimarlık
Tasarım Ekibi: Ali Osman Öztürk, Levent Balcı, Niyazi Ayyaz, Canan Arslan, Hasret Devran İnce, Sinan Özkan, Mürvet Şahin, Elif Dunay Baran, Durmuş Ursun
Statik: Kınacı Mühendislik
Mekanik: Metta Mühendislik
Elektrik: Özer Mühendislik
İç Mekan Tasarımı: Profit
Peyzaj Tasarım: Dalokay Design Studio
Dış Cephe Aydınlatma Danışmanı: Planlux
Akustik Danışman: Mezzo Stüdyo
Yangın Danışmanı: Prof. Dr. Figen Beyhan
Dış Cephe: Priedemann, Axis
Trafik: U-Art
İşveren: Ege Grup, BM Holding
Yapımcı: Ege Grup, AB-P
Projenin Alınış Yöntemi: Yarışma
Proje Yılı: 2014
İnşaat Alanı: 118.127 m²

Ankara Batı ekseninde, Bilkent kavşağı yakınında konumlanan Maidan karma kullanımlı yapılarıyla bölgede yeni bir kentsel mekan oluşturuyor. Çalışma, yaşama ve alışveriş mekanlarının yer aldığı komplekste farklı büyüklükte birimler tasarlanmıştır. Yapıların konumları dış mekan oluşturucu bir düzenleme içinde ele alınmıştır. Yeme içme, alışveriş ve çeşitli etkinliklere olanak tanıyan kamusal bir alan, bir meydan ve ona açılan mekanlardan oluşmakta, kompleksin parçası olan yapılar açık alanları tanımlamaktadır. Zemin kat seviyesinde çeşitli büyüklüklerde kafeler, kitap satış birimleri, showroomlar, mağazalar düzenlenmiştir. Kütle yerleşimlerinde yapıların görüş ve manzara ilişkileri önemsenerek kentin farklı yönlerini gören mekanlar elde edilmiştir. Ofis katlarında ortak sosyal mekanlar tasarlanmıştır. Yapıları çevreleyen balkonlar ile çalışma ortamlarına doğal havalandırma olanağı sağlanmıştır.

03 Garanti Bankası Teknoloji Kampüsü

Ali Hızıroğlu

Tasarım: ERA Mimarlık - Ali Hızıroğlu
İç Mimari: Midek / Mingü
Tasarım Ekibi: Ayça Gençaydın, Nilüfer Şenses, Serap Aydın, Sevgi Paçcı, Özgün Gerelioğlu, Ekim Orhan İsmi, Melis Uysal, Enis Başaran, Adnan Günay, Gökçen Demirkır, Çağla Özgen, Gülizar Kemer
Statik : MPI Mühendislik
Elektrik: Proma Teeknik Danışmanlık
Mekanik: Rota Mühendislik
Tasarım Süreci: 2010-2011
İnşaat Süreci: Yapım Aşamasında
İşveren: Garanti Bankası
Arsa Alanı: 53.000 m²
Toplam İnşaat Alanı: 142.000 m²
Yer: İstanbul
Aydınlatma Konsepti: Speirs and Major
Aydınlatma: Planlux
Cephe ve Strüktür Tasarımı Danışmanı: Werner Sobek
Mekanik Elektrik Tesisat Tasarımı Danışmanı: Werner Sobek
Sürdürülebilirlik Danışmanı: Werner Sobek
LEED Sertifikasyonu Danışmanı: Werner Sobek
Akustik Danışman: Talayman Akustik / Rüzgar Etüdü: TechnoBee

Garanti Bankası, Pendik'te, E-5 ile TEM otoyollarının bağlantı yolu üzerinde, önceleri bir kimya tesisinin bulunduğu arsada bir teknoloji kampüsü yapma isteği üzerine bizimle iletişime geçti. Arsanın gerek Sabiha Gökçen Havalimanı etrafında doğallığını koruyabilmiş alanlara yakınlığı, gerekse çevresindeki gecekondu dokusunun sunduğu yeşil alanlar gibi nitelikleri tasarımıda belirleyici rol oynadı. Ana kararlarımızdan biri bu doğal peyzajın yapının içinde de hissedilmesi idi. Projenin ana fikri, ofis alanlarını ileri teknolojiyi vurgulayan görünüme sahip

bir blok içerisinde toplayarak çalışma alanlarına azami düzeyde esneklik sağlamaktır. Belli noktalarda zemine oturan, avlular oluşturarak yükselen ofis kütesi, içlerinde oditoryum, kafeterya, lobi ve data merkezlerinin konumlandığı yapay tepelerin üzerine yerleşiyor. Çevredeki otoyolların ve yapılaşmanın kaotik yapısına karşın çok az malzemenin sakin bir kompozisyonla bir araya geldiği bir cephe düzeninden yapıya giren çalışanların o noktadan itibaren başka bir dünyayla karşılaşmaları amaçlanıyor. Kampüsün programı üç ana bölümden oluşuyor. Yaklaşık 53.500 metrekairelik açık ofis, 16.000 metrekairelik oditoryum, kafeterya gibi ortak alanlar, 72.500 metrekairelik otopark, arşiv gibi servis alanları yer alıyor. Bu programı tek bir sürekli kütleyle yerleştirerek departmanlar arası olası değişimlere ayak uydurabilecek esnek bir tasarıma yöneldik. Bu kütle içinde açtığımız iç avlularla ofis mekanlarındaki tüm noktalara günışığının alınmasını ve zemindeki yeşil alanlarla görsel ilişki kurulmasını sağladık. Sürdürülebilirlik ölçütlerine uygun olarak tasarladığımız, LEED Altın sertifikasını hedef eyen yapı, işlevi gereği kompleks teknolojilerin entegrasyonunu da gerektiriyor.

04 Çeşme Residence

İlhan Kural

Proje Müellifi: İlhan Kural
Tasarım Ekibi: İlhan Kural
İşveren: FABRO Construction and Trade Co.
Proje Alınış Yöntemi: Doğrudan
Proje Yılı: 2016
İnşaat Alanı: 2.900 m²

Çeşme'nin Sakız Adası'na bakan dik yamaçlarında yer alan arsalar, bir kooperatife ait. Müteahhit firmaya kat karşılığı verilen arsaların birinde 72 üyeye ait birer odalı ünitelerden oluşan bir residence binası, diğerinde ise müteahhite bırakılan 10 adet villa yapılacak. Residence için Çeşme imarının verdiği tek kat izni, kottan kazanılan bodrum katlarla birlikte 3 katlı bir yapıya olanak tanıyor. Turizm amaçlı inşaat izni olan arazide, genelde uygulanan yöntem, projeyi turistik yatırım gibi gösterip (örneğin otel veya apart otel), iskandan sonra konut kullanımına çevirmek.

Çok dik olan arazide yapıların birbirinin manzarasını kesmemesi için arkada üst kotlarda planlanan iki blok, galeri ve köprülerle birbirine bağlanıp tek blok olarak ele alındı; öndeki blok ise daha alt kotlarda olmanın avantajını kullanmak amacıyla ayrı bir yapı gibi düşünüldü.

Tümü birer yatak odalı, 64 m²'lik ünitelerden oluşacak olan Residence'da, her ünitenin kendi balkonu ve kışın kullanılmadığı zamanlarda kapatılmak üzere veya batı güneşinden korunmak amacı ile indirilebilecek bir stor sistemi olacak. Çeşme mimarisinde çok popüler olan bu storlar, projede yapıya entegre bir sistem olarak tasarlandı. Kotlarla oynanarak tüm evlerin Sakız Adası manzarasını görmesi sağlandı.

05

07

06

08

05 Sivas Belediye Hizmet Binası

Tamer Başbuğ, Hasan Özbay,
Baran İdil, Aslı Özbay

Proje Müellifi: TH ve İDİL Mimarlık
Tasarım Ekibi: Tamer Başbuğ, Hasan Özbay,
Baran İdil, Aslı Özbay
İşveren: T.C. Sivas Belediyesi
Proje tarihi: 2015-2016
Arsa Alanı: 31.786 m²
Toplam Yapı Alanı: 64.700 m²

Kent merkezinin güneyinde, Yozgat-Erzincan çevre yolunun kuzeyinde, Aksu Parkın devamında planlanan, yeni merkezde yer alan yeni Belediye Hizmet Binası'nın bölgenin dönüşümünü tetikleyen bir yapı olması hedef endi. Bu amaçla Belediye büroları yanı sıra, 500 kişilik Konferans Merkezi, 200 kişilik Çok Amaçlı Salon, Kütüphane, kentliye de hizmet veren Yemek Salonları, Spor Merkezi, Kreş ve Garaj da yapı programında yer aldı. Aksu Deresi etrafındaki Aksu Parkın sürekliliğinin arandığı kentsel mekan tasarımı, dere yüzeyi yapıya değdiği noktada genişletildi ve su kıyısı yaşanması kurgulandı.

Yapı yerel taş ile kaplanan, iki katlı bir baza üzerinde yükselen, ortası boşluklu bir büro kütlesi kompozisyonu ile biçimlendi. İki katlı kütle içinde ortak kullanıma yönelik tüm programlar ve Belediye'nin kentliye doğrudan ilişkili programları yer aldı. Orta boşluğu ile "Han avlusuna" referans veren büro kütlesi, iç mekanda sürprizli ve dinamik bir atmosfere sahipken, dış yüzeylerde yalın ve güçlü bir etkiyle tasarlandı. Cephedeki yalınlık, dışa yansıyan ve yapıya 3. boyutta dinamizm sağlayan "kat bahçeleri" ile delindi ve kütle etkisi zenginleştirildi.

Altta ki baza kütledeki yerel taş kaplamanın aksine, büro kütlesi brüt beton, cam ve mesh kabuk ile sarıldı ve çağdaş bir yapı ifadesi arandı. Selçuklu döneminin önemli bir kenti olan ve önemli dönem yapılarına sahip olan kentte, mimari gelenek ile olan bağlar doğrudan referanslar ile değil, kültürel izlerin sürdürülmesi ile kurulmaya çalışıldı.

06 Karabağlar Belediyesi Sosyal Tesisleri, Karabağlar / İzmir

Serdar Uslubaş, Merih Feza Yıldırım

Proje Müellifi: Not Mimarlık
Tasarım Ekibi: Serdar Uslubaş,
Merih Feza Yıldırım
Statik: Ömür Yüksel
Mekanik: Kamil Demir
Elektrik: Namık Onmuş
İşveren: Karabağlar Belediyesi Fen İşleri
Müdürlüğü
Projenin Alınış Yöntemi: İhale
Proje Yılı: 2016
İnşaat Alanı 6.000 m²

İzmir ili, Karabağlar ilçesi, 13682 Ada, 1 Parsel; Tahsin Yazıcı Mahallesi'nde yer alan arsamızın, kuzeydoğusunda Yunus Emre Caddesi, güneybatısında 9306/2 Sokak, güneydoğusunda 9168/10 Sokak ve kuzeybatısında Ham İmar Yolu olmak üzere 4 tarafı yolla çevrilidir. İmar planında sosyal tesis alanında kalmakta olup, 4 yol cephesinden de 5'er metre çekme mesafeleri mevcuttur. Yunus Emre Caddesi ortalama +142.00 kotunda ve 9306/2 Sokak ortalama +126.90 kotunda olup aralarında 15.10 m kot farkı bulunmaktadır.

Binanın mimari kararlarını etkileyen en önemli faktörlerin başında arsadaki kot farkı, nikah ve düğün salonlarının ayrı işletilme imkanı, cephe yüzeyinin artırılarak ışık alan mekanların çoğaltılması, açık etkinlik alanları oluşturulması, yalın, uzun ömürlü ve bakım maliyetleri düşük yapı malzemesi seçimi gibi unsurlar sayılabilir. Plan şemasında A ve B Blok olarak 2 blok olarak tasarlanan yapıda işletme farklılığına imkan verecek nitelikte 138.50 kotu 0.00 kotu kabul edilerek 9306/2 sokaktan 3. bodrum katta binanın 2 ana girişi yapılmıştır. A ve B Blok optimum genişlikte tasarlanmış, yapı yaklaşma mesafelerine kadar birbirinden mümkün olduğunda uzaklaştırılmış ve 8.90 m genişliğinde bir açık etkinlik koridoru oluşturulmuştur. Toprağa gömülü sayılabilecek bu orta alanda servis mekanları ve blokları uygun kotlarda birbirine bağlayan C Blok tasarlanarak plan kurgusu tamamlanmıştır.

Blokların ana kullanım amaçları A Blokte 310 kişilik salon, B Blokte 300 m²'lik düğün salonu olup; nikah salonu ışık, ses ve projeksiyon, kulis imkanı, akustik tasarımı yapılmış, nikah, mini konser ve tiyatro gibi etkinliklere imkan verecektir. Farklı katlarda kurgulanan giriş ve çıkış fuayeleriyle nikah törenlerindeki yoğun trafiğe (tebrik fuayesi) imkan verecek, B Bloktaki düğün salonu da 7.20 m yüksekliğinde fuayesiyle prestijli bir bekleme alanına sahip olacaktır.

07 ASO Tır Parkı Sosyal Tesis, Ankara

Mustafa Erkan Kaçar

Proje Müellifi: Mustafa Erkan Kaçar
Tasarım Ekibi: Ogan Toplu, Anıl Zeyrek
Statik: Asiltürk Proje
Mekanik: AB Mühendislik Ltd. Şti.
Elektrik: AB Mühendislik Ltd. Şti.
İşveren: Ankara Sanayi Odası
Projenin Alınış Yöntemi: Teklif
Proje Yılı: 2016
İnşaat Alanı: 17.000 m² Alan Üzerine 2.000 m² Kapalı Alan

Ankara Sanayi Odası Sincan 1.Organize Sanayi Bölgesinde yer alan 17.000 m² alanda 2.000 m²'lik kapalı alana sahip sosyal tesis binası

olarak faaliyete geçmesi planlanan kompleks, sanayi alanının da çok önemli bir seviyede ticari faaliyet gösteren bölgenin gelişmesinde ideal standartlarda hizmet verecek yurt içi ve yurt dışı hammadde ve ürün taşımacılığını yapan yüksek tonajlı araçlar başta olmak üzere nakliye sektörüyle ilgili kurum ve kuruluşların acente ile bayilerini bünyesinde barındıran bir yapıdır. Ayrıca içinde yer alan restoran market gibi tesislerle de araç konaklaması yapanlara, bölge çalışanlarına ve semt sakinlerine hizmet vermesi planlanmaktadır.

08 Özyurt Cami, Fatsa, Ordu

Mustafa Erkan Kaçar

Proje Müellifi: Mustafa Erkan Kaçar
Tasarım Ekibi: Ogan Toplu, Anıl Zeyrek
Statik: Makven Mühendislik
Mekanik: Adara Enerji Sistemleri
Elektrik: Adara Enerji Sistemleri
İşveren: Mehmet Özyurt
Projenin Alınış Yöntemi: Teklif
Proje Yılı: 2015
İnşaat Alanı: 2.000 m² Üzerine 1.200 m² Kapalı Alan

Ordu'nun Fatsa ilçesinde merkezde bulunan ve kişisel bir yatırımla yapılacak olan camii, klasik yapıdan uzak, büyük bir yeşil alanın içinde modern çizgileriyle konumlanması planlanmaktadır. Yaklaşık 500 kişilik bir kapasiteye sahip caminin yapısal özelliği betonarme ve çeliğin bir arada ve yoğun bir cam algısıyla kullanılmasıdır. Ayrıca bir parkla tanımlanan camii avlusu da yapıda, mekansal anlamda yeşille iç içe geçmiş bir düzenlemeyle ele alınmıştır.

Taylan Karabey (1945 - 2016) (1996 TMMMB kokteyli)

TAYLAN KARABEY

Fatma Çölaşan

Taylan'la 1970'li yılların sonuna doğru, biz GEN-TES büromuzu kurduktan sonra tanışmıştık. Yıllar içinde çeşitli projelerde tesadüfen bir araya geldik, Mekanik Tesisat tasarımlarını yaptığımız bazı projelerin Statik tasarımını da Taylan üstlendi. Bunların en önemlisi 1983 yılında başlayan Ankara Hilton Otel'i'nin çalışmalarıydı. Aradan geçen 5-6 yıldan sonra 1990 yılı başında bizlerinki gibi küçük ihtisas firmalarını birleştirip ana firmamız ODTM Teknik Müşavirlik A.Ş.'yi kurduk; Ankara Gaziosmanpaşa'da altı daireli bir apartmanın tümünü kiralayıp tüm disiplinler oraya taşındık, Taylan da statik büronun sahibi ve IODTM'nin kurucu ortaklarından biri oldu. ODTM çalışmaları 2000 yılında beş ortaktan ikisinin (Aziz İnaç ve Engin Alsaç) bir trafik kazasında vefatlarından sonra hızını kaybetti ve ne yazık ki bugüne kadar kağıt üzerinde bir firma olarak kaldı. Ortaklığımız sırasında gün boyunca birbirimizin alt disiplin büroları arasında gider-gelir, çok bunalınca çay-kahve misafirliği de yapardık; zaten kapılarımız da genellikle açık dururdu. Binanın altında kurduğumuz yemekhane, öğle aralarında keyifli bir buluşma yeri olurdu zaman zaman, hatta elemanlarımızla yeni yıl kutlamalarını da müzikli-danslı olarak orada yapardık. Taylan bir yemek şirketi bulmuştu, günlük yemek takımlarımızı kullanmamak için her yılbaşı gecesi için onlardan özel tabak-çanak kiralardı, gülerdik bu kiralama işine.

Daha sonraları tasarımcı firmaların sorunlarını tartışır olduk, arkadaşlığımız ve dostluğumuz böylece müşavirlik sektörünün sorunlarını çözmeye çalışmaya kadar gitti. TürkMMM'de Yönetim Kurullarında Taylan'la uzun yıllar birlikte çalıştık. Taylan 1994-1996 yılları arasında TMMMB başkanı iken ben de iki yardımcısından biriydim. 1995 yılında düzenlediğimiz İstanbul FIDIC Konferansı'nda Taylan ve Eşi Şenay'ın Dolmabahçe Sarayı Has Bahçe'de verdiğimiz baloda ev sahipliği yaparlarkenki görüntüleri hala gözümün önündedir; Saray bahçesinin girişinde misafirleri, Taylan güzel bir smokin, Şenay çok şık bir geleneksel 'bindalli' tuvalet giyerek, gururlu bir duruşla çok hoş karşılamışlardı.

Taylan kibar ve dürüst bir insan, bilgili bir mühendis, iyi bir ortak ve arkadaştı. Onun kaybı biz geriye kalan iki ortağı ve arkadaşı (Kaya Konuray ve ben) hem şaşırttı, hem çok üzdü. Arkasında güzel anılar, piyasada iyi isim yapmış bir şirket, güzel bir aile ve biz kalan ortaklarını aniden bırakıp vakitsiz gitti.

Yolu açık olsun, ışıklar içinde yatsın.

Turgay Ateş (1948 - 2016)

TURGAY ATEŞ

Sunay Erdem

Turgay Ateş, gördüğüm mesleğine en tutkulu insanlardan biriydi. Ne çizirse çizse onu büyük tutkuyla yapardı. En ufak bir vida detayından, bir şehir tasarımına kadar her şeyi çizirdi. Mesleği deyince düşündüm de o neydi acaba, mimar mı, peyzaj mimarı mı, şehir plancısı mı yoksa iç mimar mı, belki de makine mühendisi veya belki de inşaat, elektrik mühendisi... Onda her şeyden vardı. Bu da onu Turgay Ateş yapıyordu, çünkü her meslek disiplininin gerekecek kadar bilgiye sahipti. Örneğin tasarladığı bir ahşap germe köprüye bakarsanız, o köprünün en ufak bağlantı detayından, statüğinden, aydınlatması ve tüm ayrıntılarına kadar her şeyi düşündü. Projeyi bitirince de bu disiplinlere iş kalmıyordu. Ve bu projeleri kendi tarzında çizirdi, bilgisayar kullanmadan, adeta bir sanat eseri gibi. Yaptığı işlere bakınca, Rostok Şehri Kentsel Tasarımı, Liverpool EXPO Bahçesi (Altın Madalya Ödülü), sayısız turistik tesislerin peyzajı ve mimarisi, tasarladığı, göletler, banklar, pergoleler, yaya yolları, aydınlatma armatürleri, heykeller vs... Bitmez tükenmez bir tasarım enerjisi ve tutku. Öyle bir tutku ki, örneğin bir şey çizerken bir postacı ona bir evrak getirdi (bu arada postacı, kapıcı iş adamı farketmez herkes onun için eşdeğerdi) ve o an çizdiği şey ilgisini çekti, Hoca uzun uzun ona ne tasarladığını anlatırdı... Çizerek, üç boyutlu eskizler kesitler vs. çizirdi de çizirdi... Sonunda postacının yüzünde hoş bir gülümseme olur ve bürodan keyif e ayrılırdı. Ben böyle bir sahnelere şahit oldum.

Bugünlerde mimarlık basınında okuduğum bir eleştiri aklıma geldi, "Kilo ile proje" yapıldığına dair. Hani bilgisayarda çizilip, ölçek ölçek sınıf anıp çoğaltılıp, Bayındırlık veya Çevre Şehircilik standart pozlarına göre detaylandırılıp, 5-10 takım halinde A4 katlanıp teslim edilen ve göz dolduran "kilo, kilo" projeler... O zaman düşündüm de Turgay Ateş'in elle çizilip, tek tek farklı farklı ölçeklerde, sayısız el çizim detayları ve kesitlerden oluşan eskiz ve aydınlatmaları kaç kilo eder acaba. Ben bürosunda şuan tonlarca saf el çizimiyle yapılan orijinal yağlı veya sarı eskiz, kenarı bantlanmış aydınlatma proje olduğunu biliyorum... Bilgisayar-el çizimi proje kıyası, bir nevi 1 kg demir ile 1kg altını kıyaslamak...

Belki tam farkına varılmamıştır ama bence Türkiye, dünya çapında bir tasarımcıyı kaybetti. Zamanla çizdiği projeler basına yansıkça bu daha iyi anlaşılacak, çünkü onun çizmekten kendini anlatmaya zamanı olmadı.

SALİH ZEKİ PEKİN

Geçtiğimiz aylarda aramızdan ayrılan değerli mimar Salih Zeki Pekin'i, hakkında yakınları ve arkadaşlarının kaleme aldığı yazılar ve önemli projelerinden seçmelerden oluşan bölümümüz ile saygıyla anıyoruz

SZP'DEN KESİTLER

Burçak Pekin

Onun ardından bir yazı kaleme almak benim için oldukça zor. SZP'nin çok boyutlu ve renkli kişiliğini duygusallığa girmeden anlatmaya; nasıl bir insan, nasıl bir mimar olduğunu önemli bulduğum detaylar üzerinden ifade etmeye çalışacağım.

Salih Zeki Pekin, kendi tanımlamasıyla "kendi oyuncuğunu kendi yapabilen, düşünülmedik aktiviteler yaratan" hayal gücü kuvvetli yaratıcı bir çocuktur. Mimarlık okumak için Amerika'da burs kazandığı bir okula doğru yola koyulmuştu. Ancak önce dayısı Erhan Karaesmen'in yanında bir süre geçirmek üzere Paris'e uğradı. Paris'ten çok etkilendi ve orada kalmaya karar verdi. Tek kelime Fransızca bilmiyordu. Çok çalışarak kısa sürede kendini "Ecole Speciale D'Architecture"e kabul ettirecek Fransızca düzeyine getirdi. Bu ilk zamanlarında Paris yalnızlığının ne demek olduğunu deneyimleyecek, daha sonra bir notunda bunu "Yalnızlık yaratıcılara özgü bir güçtür" şeklinde ifade edecekti.

Paris'in en görkemli dönemlerinden birine denk gelmişti. Bunu sonuna kadar yaşadı. Güzel sanatları oldukça meraklıydı. Resim ve Heykel sanatını çok yakından takip etti. Müzelerde saatlerce kalıp eskizler yapıyordu. Abidin Dino'dan resim dersleri aldı. Selim Turan ile vakit geçirdi. Okulun hemen yakınındaki tiyatrolar sokağı olarak bilinen ünlü Rue de la Gaité'deki kafe ve tiyatrolarda edindiği çevresi sayesinde oyunların 2. perdelerine ücretsiz giriyordu. Ekonomik zorluk çektiği dönemlerde, evinde boyadığı tablolarından birkaçını girişimciliği ve sempatikliği sayesinde satabilmeyi bile başarmıştı. Fransız müziğinin efsanelerinden Georges Brassens'in evinde verdiği özel konserlerinden birine katılma fırsatı bulmuştu ki kanımca bu en inanılmaz anılarından biriydi.

68 olaylarında tüm yakın dostları gibi aktif rol aldı. Ahmet Taner Kışlalı ile beraber Paris'teki ilk Türk Öğrencileri Birliği'nin kurulmasına öncülük ettiler. St. Michel Bulvarı'ndaki çiçekçilik yapan kadim dostu devrimci Tacî'ye Nazım Hikmet'in Paris'te olduğu sıralarda yazdığı, belki hiç su yüzüne çıkamayacak şiirlerini not etmekte ve yayınlamakta yardım etti. Türkçe söylemek gerekirse politikaya bulaştı.

ESA'dan mezun olduktan sonra çalışmaya başladı. Paris'e piyano eğitimi almaya gelen genç bir Türk kızı ile çok uzun sürmeyecek ilk evliliğini yaptı. Elif adında bir kızı oldu. Genlerinden mi ruhundan mı bilinmez, Elif de daha sonra mimarlığı seçecekti.

Hayatının geri kalanında artık onun varoluşunun önemli bir parçası olan bu şehri, Paris'i bırakıp da Türkiye'ye neden döndüğünü gerçekten tam olarak hiçbir zaman öğrenemedim.

İzmir'e döndükten kısa süre sonra Paris'te içinde bulunduğu politik aktiviteler yüzünden düşünce suçu işlediği gerekçesiyle tutuklandı. Mamak'ta, diğer birçok gazeteci, yazar, devrimci arkadaşıyla birlikte 2 seneye yakın kaldı. Oradaki dostlarına Fransızca dersleri veriyordu. Hep beraber bir gazete de çıkarıyorlardı. Savunmasını kendi yazıyordu. Bu zor deneyim şüphesiz onu hayata karşı daha da güçlü kılmişti.

Çıktığında, Mimarlık hayatına bir kaç sene kadar 2 ayrı ortaklık deneyimiyle devam etti. Ancak sonuncusu onun için büyük bir hayal kırıklığı yaratarak bitti. Kendi ofisini kurma zamanı gelmişti. Kurucusu olduğu MATU'ya, Mimarlık Araştırma Tasarım Uygulama gibi bir ismi verirken, mimarın yapı üretim sürecinin her aşamasında görev ve sorumluluk almakta olduğu fikrinden hareket etmiş, kendi ismini ön plana çıkarmak yerine kurumsal bir yapı yaratma arzusunu o günden ortaya koymuştu.

Küçüklüğümden beri her zaman içinde bulunduğum MATU Mimarlık ortamı benim için ikinci bir ev gibiydi. Zira babamı görüp beraber vakit geçirmek istiyorsam evden daha çok ofiste olmam gerekiyordu. İlk Rapido'yu elime sanırım ben 10 yaşındayken vermişlerdi. ITU Mimarlık Fakültesinde okurken mimar olma kararımı sorguladığım bir dönem konuyu kendisine açtığımda bana, zanaatkarlarda babadan oğula devam eden usta-çırak diyalektiği üzerinden bir cevap vermişti. Aslında, gerçekten hiçbir anında beni buna ikna etmeye çaba göstermemişti ama böyle

bir ilk gençlik sırasında bu ortamdan, gerçekleşmekte olan onca projeden ve özellikle onun mesleğine olan aşkından etkilenmemek elde değildi.

MATU Mimarlık; Toplu konut, kentsel planlama, restorasyon-restitüsyon proje ve uygulamaları, yazlık site, turizm tesisi, otel, iş merkezi, çarşı, fabrika, okul, otogar, su oyunları parkı, hipodrom gibi birçok farklı konu ve ölçekte; 190'a yakını inşa olmuş 400'e yakın tamamlanmış proje, ayrıca birçok fizibilite ve etüt çalışması gerçekleştirdi. Her birini bir doktora konusu gibi gördüğünü söylediği projelerinin hepsinin altındaki felsefe ve yaklaşım aynı olsa da, dönem dönem üslup olarak farklı diller kullandığı oldu. "üslubum üslupsuzluktur" diye özetlediği bu yaklaşım ne kadar önyargısız ve yeniliklere açık olduğunun göstergesidir.

Çalışanları arasında bu ofis kültürünün oluşmasına katkı sağlayan en tecrübelisinden stajyerine kadar ofisin kapısından giren herkese tereddütsüz sorumluluk vererek, kendilerini her anlamda ifade edebilecekleri özgür bir ortam yaratmıştı. SZP, kendi ideolojisi ve prensipleri gereği, MATU'da geçmişten bu yana çalışan herkesin sosyal ve insani haklarını sonuna kadar korudu, kimsenin mağdur olmamasına özellikle özen gösterdi. MATU'dan geçmiş herkesin mimarlık mesleğine farklı bir açıdan bakmasını sağladı. Son yolculuğuna uğurlanırken, eskiden yeniyen onlarca MATU çalışanı onun yanında yer alarak vefa gösterdiler.

İzmir ve Ege Bölgesinde önemli yer edinmiş, mimarlık pratiği açısından son derece üretken bir ofisi yürütüyordu ama vatanseverliği ve idealleri bununla yetinmesine izin vermeyecekti. Ülkede mimarlık mesleğinin saygın bir şekilde icra edilebilmesi için idari ve hukuki düzenlemeler yapılması gerekliliğini biliyordu. Gelecek kuşaklara daha sağlıklı bir mimarlık ortamı bırakmanın, kentlerin mimarsız, denetimsiz, çarpık gelişimine en kökten çözüm olacağına inanmıştı. Bu yolda, 1992-96 yılları arasında, Türkiye Mimarlar Odası bünyesinde önce Sayman daha sonra Genel Başkan olarak görev yaptı. Mimarlık Meslek Yasası ve Mimarlık Hizmet Standartları üzerinde çok yoğun mesailer vererek çalıştı.

Aynı sırada ve daha sonra, 1994-2003 yılları arasında, enerjisinin ve vaktinin büyük kısmını bu kez UMAR – Akdeniz Mimarlar Birliği'ne verdi. 4 sene 2. Başkanlık, ardından 4 sene genel sekreterlik görevlerini yürüttü. Akdeniz ülkeleri mimarlık ortamının kültürel - ekonomik ilişkileri ve mimarlık okulları arasındaki bağların kurulmasında ve gelişmesinde önemli rol oynadı. Bir Akdenizli (Fethiyeli) olarak, ciddi şekilde, Likya'lı kökenlerinin olduğunu ve tarih boyunca bu kıyılarda yaşamış bir soydan geldiğini düşünüyordu. Sanırım kendisi hakkındaki bu savında da yanılmıyordu çünkü sıcakkanlı, hayata ve insanlara bağlı, çabuk parlayan ama çabuk gülebilen, güldürebilen, onurlu, dürüst ve duygusaldı.

60 yaşına geldiğinde kendine, zevklerine ve hayallerine daha fazla vakit ayırmak istediğini çok sık tekrarlar olmuştu. Bu düşünceyle kendini uzun yıllar aktif olarak yer aldığı ortamlardan geri çekmeye başladı. Ege kıyılarında, Urla'daki evinde bir atölye kurup ahşap oyarak yaşamak istiyordum diyordu. Bu isteğine sıra gelemedi.

Türkiye'de belli yaşa gelmiş aydınların, eğer tersi yönde özel bir çaba harcamıyorlarsa, yalnızlaştıklarını gözlemlemiştir. Kuşaklar arasında bilgi ve tecrübe aktarımı kopuktur. Son döneminde çekildiği köşesinde o da daha fazla ilgi ve alaka bekledi. Maalesef yeterince göremedi. Ülkenin haline kahroluyordu. Dünyanın ve insanlığın, 68 kuşağı olarak hayal ettiklerinden çok farklı bir noktada olmasını kabullenemiyordu. Morali bozuktu. Buna rağmen, tüm hayatı boyunca yaptığı gibi, yakalandığı çaresiz hastalıkla da sonuna kadar mücadele etti.

Gerçekçiydi, hayatta ne istediğini, ne yapması gerektiğini erken yaşta idrak etmişti. Kendine güvenen, zorlukları göğüsleyen, sorunları çözen, dürüstlüğüyle, cömertliğiyle, çalışkanlığıyla çevresine hep ışık ve umut saçmış, mimarlığı her anlamda bir yaşam biçimi haline getirmişti. Salih Zeki Pekin geride bıraktığı eserleriyle olduğu kadar sahip olduğu temel insani değerleriyle de hatırlanacaktır.

01

- 01/ TZDK İstanbul Bölge Müdürlüğü Binası – Fındıklı, İstanbul, 1975
 02/ Yelkenkaya Konut Sitesi – Urla, İzmir, 1980
 03/ Ege Üniversitesi Kampüsü Kütüphane Binası – Bornova, İzmir, 1982
 04/ Modeka-Selgeçen Mobilya Dekorasyon Çarşısı – Karabağlar, İzmir, 1985
 05/ Prefabrik Tatil Evi, 1980
 06/ Evka-I Toplu Konutları, Buca, İzmir
 (Tünel Kalıp Sistemiyle Kısa Sürede 1600 Konut İnşaatı), 1986
 07/ Atınç - Derici Otelleri, Kuşadası, İzmir, 1986

02

03

04

05

06

07

DOSTUM SALİH'E DAİR

Ersin Pöğün

Salih ile tanışmamız 1972 yılında, ortak bir mimar arkadaşımız aracılığı ile olmuştu. 10 yıldan fazla yaşadığı Paris'ten ayrılıp İzmir'e dönmüştü. Salih'in öğrencilik dönemi 1968 ruhunun zirve yaptığı yıllarla çakışmaktadır. O dönemde, Paris'te ve üniversite ortamında öğrenci olarak yaşamının o atmosferi sürekli olarak solumanın kaçınılmaz sonucu olarak Salih de bu etkinliklerin göbeğinde aktif olarak yer alıyordu. 1972 yılı ortalarında ailevi sorunlar ve ülke özlemi gibi nedenlerle ülkeye dönüş kararı vermek durumunda kaldığını biliyorum.

Salih'in İzmir'de ilk günlerdeki çabası akademisyen olarak D.E.Ü. Mimarlık Bölümü'ne girmeye yoğunlaşmıştı. Ancak bu beklentisinin gerçekleşemeyeceğini anlaması çok uzun sürmedi. O sıralarda ben de İzmir'de mütevazı bir mimarlık ofisi açmış; proje işleri yapmaya çalışıyordum. Bu arada ve kısa sürede gelişen dostluğumuz 1973 yılı başında ortaklığa dönüştü. Ancak bu ilk dönem çok süremedi. Zira Salih, Mart ayı sonunda maalesef düşünce suçlarından tutuklandı ve Temmuz 1974 yılındaki Ecevit af'ına kadar özgürlüğüne kavuşamadı. O kısa çalışma dönemimizde Salih'in araştırmacılığı, çalışkanlığı ve ara vermeksizin disiplinli bir mesai düzenini sürdürmesi dikkat çekici idi. İnanılmaz bir tempoda çalıştığına, her geçen gün artan bir şaşkınlıkla, şahit oluyordum.

Dönüşüyle beraber biz otomatik olarak birlikte çalışmaya devam ettik. Bu ikinci dönemde de Salih'in temposunun ve mesleki coşkusunun, kaybettiği süreyi kapatmak istercesine, daha da hırslanarak devam ettiğini izleyebiliyordum. Ben de ciddi bir özveri ile çalışmama rağmen uyum sağlamakta zorlanıyor, kıyaslayınca yeterli çalışmayı yapamadığımdan eksikleniyordum. Kısa vadede sonuç alınamayacak işler için hevesimizi kaybetmeden yoğun emek ile çalışmayı sürdürmemiz gerekiyordu. Bu çalışmalar uzun vadeli ve sonucu kesin olmayan işler gibi algılsa da kararlı gidişimizi (Salih etkisi) etkilemiyordu. Mimarlığın masa başında iş beklemek olmadığını Salih'ten öğrendim. Sağlam bir inanç ile girdiği çetin yolun taşlarını tek tek sabırla döşüyordu. Tek bir taşın döşenmesinde bile kolaycılığa kaçması söz konusu değildi. Meslekle ilgili iş alanı açmakta oldukça yaratıcı ve girişimci bir ruh ile donanmış gibiydi. Salih için talep olmaması ümitsizlik nedeni hiç olmadı. Boş oturup beklemek yerine enerjisini öncelikle talep oluşturmak üzerinde yoğunlaştırmayı tercih ediyordu. Buna potansiyeli keşfetmek ve bu potansiyeli organize ederek somut bir ihtiyaca dönüştürmek sanatı diyebilirim. Meslekten olanlar işe bu noktadan başlamanın ne denli çetin bir mücadele, nasıl uzun bir soluk gerektirdiğini bilirler. Kısaca açıklarsam: Küçük-orta sermayeli esnaf, serbest meslek erbabı gibi iş sahiplerini belli bir proje-yatırım oluşturma yönünde (iş kolu siteleri gibi) toparlamak fikrini benimsetme gibi çalışmalar yapılır, buradan giderek işverenler bu fikir çerçevesinde örgütlenir, yönlendirilir, fikrin alt ve üst yapısı organize edilir ve sonuçta işverenlerde bu yönde talep oluşturulur ve hizmet arz edilirdi. Bu uzun uğraşlar sonucunda, yatırımcıları mimari hizmet talep edecek kıvama getirmenin de ayrı bir hüner ve haz olduğunu belirtmeliyim. İzmir gibi sınırlı iş kapasitesi olan bir ortamda çalışan genç bir mimar için bu resmen

ekmeği taştan çıkarmaktır. Bu da sağlam bir moral, ciddi bir emek ve büyük bir sabır anlamına gelmektedir.

Salih ile bu minval üzerinde bir müddet daha çalıştık. Beraber çalışmanın keyfini nedense tam çıkardığımı söyleyemem. Mesai vermekte belirgin üstünlüğü vardı. Ben ne patron olabiliyor ne de ortaklık statümüze uygun bir mesai verebiliyordum. Kendi açımdan onun baskın kişiliği, başına buyrukluğu, titizliği vs. birlikte çalışmanın zorluklarından sayılabilir. Ancak Salih'in gerçekçi bir duygusallığı vardır. Ufak hesaplarla uğraşmaz, konu ne olursa olsun dürüst ve rasyonel bir tutum sergilerdi. Neticede kavgasız, gürültüsüz hiç bir dargınlık olmaksızın, 1975 yılı ortalarında ayrıldık. Salih önce bir kaç çeşit ortaklık daha kurdu. Daha sonra 1977 yılında, son nefesine kadar kendisini sevgi ile destekleyen eşi mimar Serpil'in ve daha sonra babasının yolunda ilerleyecek olan Burçak'ın da bünyesinde aktif rol alacağı, kurucusu ve yönetim kurulu başkanı olduğu "Matu Mimarlık AŞ" adı altında kurumsallaştı ve yaşamının sonuna kadar mesleki çalışmalarını burada sürdürdü.

Salih birçok hasleti üzerinde toplayabilmiş özel bir insandı. İnsanı ve ülkesini seven, duyarlı, coşkulu, özverili, çalışkan, disiplinli, tuttuğunu koparan, yılmadan inandığı yolda yürüyen, durumdan görev çıkaran iyi yetişmiş bir gençti. Mesleği ile tam anlamı ile bütünleşmiş, onu bir hayat tarzı olarak benimsemişti. Salih kişilik özellikleri yanı sıra mutlaka mimarisi ile ele alınmalıdır. Mesleğimiz için o bir ekoldü demek doğru olacaktır. Öncelikle ne yapması gerektiğini iyi bilen gerçekçi bir mimardı. Emegini tasarım üzerinde olduğu kadar idari ve teknik şartnameler üzerinde de yoğunlaştırır, çoğu kez göz ardı edilen bu entegrasyonu sağlamaya daima özen gösterirdi. Salih ülkenin yapı teknolojisindeki olanaklarını, işçilik standartlarını iyi bilen ve tasarım anlayışını bu birikimle yoğuran usta bir mimardır. Uygulamalarını da sonuna kadar titizlikle izler ve doğru uygulanması için denetimini önemserdi. İmaj yaratmak, fantastik tasarımlar peşinden koşmak yerine gerçekçi, fonksiyonel, düzgün inşa edilebilir tasarımların izini sürdü. Tasarımın kalıcı olması, zaman içinde kaybolmaması onun için esastı.

Salih mimarlar odası yönetiminde de önemli görevler üstlendi. Bununla da yetinmeyip yönetmelikler ile yakından ilgilendi; oda çalışmalarının hem kamu, hem de üye yararına olması için bir hayli çalıştı. Ayrıca mimarlık eğitimine katkıda bulunmak üzere öğretim görevlisi olarak D.E.Ü. 'nde mimari proje dersleri verdi. Ulusal ve uluslararası panellerde sunumlar yaptı, konferanslar verdi. Ülkemizi UMAR (Akdeniz Mimarlar Birliği) bünyesinde genel sekreter olarak yaptığı çalışmalarla başarıyla temsil etti; bu bağlamda "Contrasts, Contours and Colors of the Mediterranean" adlı Kitapta Hümeysa Birol Akkurt ile birlikte Akdeniz'in renklerini Türkiye özelinde yansıtan nefis bir bölüm yazdı (2003).

Kısaca Salih insan olarak, mimar olarak hep çalıştı ve hep yararlı işler, eserler üretti. Evrensel bir anlayışla yürüdüğü yolda kalıcı izler bırakarak aramızdan ayrıldı.

08

- 08/ Onur Oteli – Kuşadası, İzmir, 1987
 09/ Tibaş Teras Evler - Hatay, İzmir, 1988
 10/ Royal Marmaris Tatil Köyü – Marmaris, Muğla, 1989
 11/ Balıkesir Özel İdare İş ve Ticaret Merkezi – Balıkesir, 1993
 12/ Ömer Tatil Köyü Yenileme Projesi - Kuşadası, İzmir, 1989
 13/ Gürteks Holding Yönetim Binası – Denizli, 1996

09

10

11

13

12

SEVGİ VE SAYGIYLA...

Sevgi Molva

İzmir Serbest Mimarlar Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

İzmir Serbest Mimarlar Derneği'nin kurucularından olan, bir dönem başkanlığını da yapan Sevgili Salih Pekin'i 2016 yılının sonunda maalesef kaybettik.

İzmir SMD, 2003 yılında kuruldu. Kurucu üyeler arasında ben de yer aldığım için, derneğimizin kurulma aşaması öncesi yaşanan sıkıntılar sırasında, bu sıkıntıları çözüp bir an önce derneğimizi hayata geçirmek için en çok çaba sarf edenlerin Sayın Şükrü Kocagöz ile Sayın Salih Pekin olduğunu çok iyi biliyorum.

Bu çalışmalar sırasında, bir ara gerçekten umudumuz tükenmişken, Şükrü Bey'in, çok nadir duyduğumuz yüksekçe bir ses tonuyla, "Tek kişi kalsam da bu derneği kuracağım" demesi üzerine, Salih Bey'in "Tek kişi kalmayacaksınız!" diyerek umudumuzu yeşertmesini unutmuyorum. Sonrasında, gönüllü ve kararlı 7 mimar bir araya gelerek, derneğimizi kurduk.

Daha sonrasında Salih Pekin derneğimizin bir dönem başkanlığını da başarıyla yürütmüştü.

Ben kendi adıma Salih Bey'e karşı önce saygı duyar, biraz da çekinirdim. Onun mükemmeliyetçi tarafı nedeniyle olumsuz gördüğü şeylere kızmasından kaynaklandığını sandığım bu çekinmeye rağmen, kader mi diyeyim rastlantı mı bilmiyorum, hem "Koleksiyon İSMD'yi ağırlıyor" sergisini, hem de İSMD'nin üniversitelerde açtığı sergiler kapsamında İYTE'de açılan sergiyi, kendisiyle ortak olarak açmak bana kısmet oldu.

Koleksiyon'daki serginin açılışında, önce benim konuşma yapmamı istemiş, dinledikten sonra ise "ben bu kadar güzel konuşamam" dese de, pek güzel konuşarak projelerini anlatmıştı. İYTE'deki sergi sırasında ise biraz rahatsızdı ve sesi kısık çıkıyordu. Bu nedenle olsa gerek, daha çok görsellere yönelmiş, yaptığı başarılı çalışmalarla öğrencileri bilgilendirmişti.

2016 başında hastalığının ilerlediği haberini aldık. İSMD'nin bu dönem Yönetim Kurulu Başkanı olarak, kendisi için, ilgisini çekeceğini umduğum bir kitap satın alarak, İSMD adına, bürosunda ziyaretine gittim. Oldukça iyi görünüyordu, kendi de iyi olduğunu söyledi. Bürosunda sakın bir ortamda çalışıyordu, bana yaptıklarını anlattı. Birlikte kısa ama keyifli bir çay sohbeti yaptık. Ayrılırken, ziyaretim için çok sevindiğini söyledi, toplantılara ve etkinliklere katılamadığı için üyelerimize de selam söylememi istedi. Bu, kendisiyle son görüşmemizdi...

Salih Pekin'e her şeyden önce, mimarlık mesleğinin olması gerektiği gibi uygulanabilmesi için ömrü boyunca gösterdiği çabalardan dolayı minnet duyuyoruz. Çok çalışkan, çok üretken, kısaca çok başarılı bir mimardı.

Bir dönem Mimarlar Odası'nın da başkanlığını yapmış, "Mimarlık Meslek Yasası"nı çıkartmak için çok çalışmıştı. Örgütçü ve katılımcı bir ruha sahipti. Onu saygı, sevgi ve özlemle anıyoruz.

Mimarlık mesleği için yaptığı çalışmalar ve bize bıraktığı mimari eserlerle, o hep yaşayacaktır.

SALİH ZEKİ PEKİN DEYİNCE BİR DURUP DÜŞÜNECEKSİN...

Ahmet Sönmez

Kırk küsur yıl geriye uzanan yakın dostluğumuz boyunca, çeşitli alanlarda verdiği ürünlerle beni her zaman hayrete düşürmüş bir meslektaşımıdır.

Özellikle Mimarlar Odası şube ve merkez yönetim kademelerinde eşzamanlı çalıştığımız yaklaşık 30 yıl içinde, Oda faaliyetlerinde önemli izler bırakan bir meslektaşımız olmuştur.

Mesleki denetim uygulaması esaslarının belirlenmesi, meslek ve meslektaş haklarının uluslararası standartlara uygun olarak korunması, proje telif hakları gibi konularda, yılmaz bir savaşçı kimliği taşımıştır.

Mimarlık Dergisi'nin içerik ve görünüm açılarından çağdaş, anlamlı ve doyurucu olması yönünde yürüttüğümüz çalışmalarda, ortaya koymuş olduğu ağırlıklı görüş ve düşünceleri ile her zaman anılacaktır.

Bilgisayarın, "televizyonlu daktilo" zannedildiği karanlık yıllarda, Oda merkez ve şube birimlerinin bilgisayar destekli çalışma ortamına geçebilmesi için, yapılmış olan çalışmalarda, Salih her zaman ön planda olmuştur.

Mimarlar Odası'nın uluslararası mimarlık camiasına entegre olması ve özellikle UIA, *Uluslararası Mimarlar Birliği* ortamında Türkiye'nin hak ettiği ağırlıklı konumunu kazanması için vermiş olduğumuz uzun soluklu mücadelede, Salih'in unutulmaz katkıları vardır. Sevgili Salih, bu alandaki çalışmalarını, UMAR, *Akdeniz Mimarlar Birliği* bünyesinde yürütmüş olduğu fedakar yöneticilik deneyimleriyle taçlandırmıştır.

Bitmez, tükenmez enerjisi ile gençlere örnek, dürüstlük, yurtseverlik ve çağdaşlık yolunda tavizsiz davranışlarıyla adeta bir abide gibi hatırladığımız sevgili arkadaşım Salih Zeki Pekin'i, sevgi ve saygıyla anıyorum.

SZP ölmedi... Gönüllerimizde yaşamaya devam edecek...

Sevgi Molva ve Salih Zeki Pekin

14

15

16

17

- 14/ Konak Pier, İzmir, 1997
- 15/ Gökşin Evi – Denizli, 2000
- 16/ Saklıbahçe Örnekköy Konut Projesi – Karşıyaka, İzmir, 2005
- 17/ Sp Evi Restorasyonu – Alaçatı, İzmir, 2002
- 18/ Agora II Avm – Balçova, İzmir, 2008
- 19/ Balçova Kız Öğrenci Yurdu – Balçova, İzmir, 2009
- 20/ Bergama Otogarı – Bergama, İzmir, 2003
- 21/ Aquapark Balçova Termal Tesisleri Su Oyunları Parkı – Balçova, İzmir, 2004
- 22/ Efe Rakı Fabrikası ve Yönetim Binası - Menemen, İzmir, 2002
- 23/ İzmir Ticaret Odası Yeni Hizmet Binası, 2014 (Son projesi, Burçak Pekin ile birlikte)

19

18

Mehmet Hamuroğlu

Salih Zeki Pekin, 40 yıldır sürdürdüğü çalışmalarıyla İzmir'in en önemli mimarıydı. Mimarlar Odası Genel Başkanlığı, İzmir Serbest Mimarlar Derneği Başkanlığı, Akdeniz Mimarları Birliği Genel Sekreterliği gibi çok önemli kurumları yönetti. Yıllarca Mimarlık Yasasını gerçekleştirmek için inanılmaz bir çaba gösterdi. Meslek itibarını yüksekte tutmak en büyük idealiydi. Mesleğinin gerek proje çalışmalarında gerek uygulamalarında bir üstattı. Hiç tekrar yapmaz, sürekli yeni arayışlar içinde olurdu. Fikirlerini hiç çekinmeden ortaya atar ve gündem oluştururdu. Ne yazık ki erken kaybettik. Anısı yalnız onu yakından tanıyanlarda değil kentimizde yaptığı ve önerdiği binalarda da yaşıyor.

20

Hüseyin Egeli

Salih Pekin, örgütçü ve mücadeleci kimliği ile tanımlanabilir. Tüm mimarlık camiası onu bu alanda yaptığı değerli çalışmalar ve sürdürdüğü mücadele ile bilir.

Ancak bu örgütçü tarzı ve çalışma disiplini içinde mimarlıkla hiç alakası olmayan bir spor oluşumunun da kurucusu olduğu bilinmez.

1992 yılında KSK Kulübü'nün amatör sporlara ilgisi ve bütçesinin neredeyse yok seviyesine düştüğü bir süreçte, bir avuç eski sporcu ile Ege Su Sporları ve Tenis İhtisas Kulübü Derneği'ni kurdu. Derneğin tüm kuruluş çalışmalarını üstlenip, kurucu başkanlığını yaptı. Büyük bir özveri ile 2 yıl boyunca yayımlanan Sutopu Gazetesi'ni Türkiye'ye tanıttı. Kurucusu ve başkanı olduğu ESTİ Kulübü, bugün özellikle kızlarda Galatasaray gibi İstanbul devlerinin önündü namağlup şampiyonluklar kazanan, 250 amatör sporcuyla bünyesinde barındıran ve 24 yılını doldurmuş, onlarca milli sporcuya yol açmış bir kurum olarak, onu mimar kimliği dışında saygı ve özlemle anıyor.

21

22

23

TSMD, Üçüncü Kez “Basamaklar 2016” Sergisi’ne Ev Sahipliği Yaptı

TSMD Mimarlık Öğrencileri Proje Sergisi “Basamaklar”ın üçüncüsüne TSMD Mimarlık Merkezi yine ev sahipliği yaptı.

Türk Serbest Mimarlar Derneği tarafından ikincisi düzenlenen TSMD Mimarlık Öğrencileri Proje Sergisi “Basamaklar 2016”, 19 Ekim’de TSMD Mimarlık Merkezi’nde açıldı.

“Basamaklar 2016” Sergisi, Ankara’da mimarlık eğitimi veren üniversitelerin öğrencilerinin yaratıcı önerileri ve çalışmalarını sizlerle buluşturuyor. Sergide, Atılım Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Çankaya Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, TED Üniversitesi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi olmak üzere 8 üniversitenin mimarlık bölümü öğrencilerinin projeleri yer aldı.

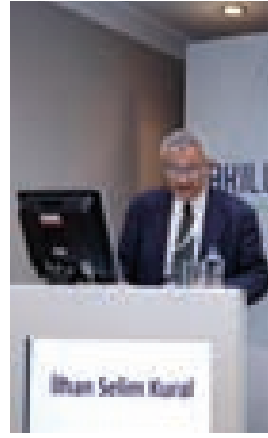
Sergi, 19 Ekim – 1 Kasım 2016 tarihlerinde TSMD Mimarlık Merkezi’nde izleyicileri ile buluştu.

SBE 2016 İstanbul Konferansı’nda TSMD de Yer Aldı

İMSAD tarafından düzenlenen, Türk Serbest Mimarlar Derneği olarak da destekçisi olduğumuz SBE 2016 İstanbul, 13 – 15 Ekim 2016 tarihlerinde İstanbul’da yapıldı.

TSMD Yönetim Kurulu Başkanı Aytek İtez’in de açılışa katıldığı etkinliğe, TSMD üyeleri İlhan Selim Kural ve Mete Sezer bildirileri ile, Celal Abdi Güzer ise “Kalebodur’la Mimarlar Konuşuyor” söyleşileri kapsamında Aydan Volkan ile sürdürülebilir binalar üzerine yaptığı söyleşiyle katkı sağladılar. İlhan Kural, “Sürdürülebilirlik Kavramı Çerçevesinde Mimarlık Eğitime Eleştirel Bir Bakış” başlıklı bildirisi ile, Mete Sezer ise “Sürdürülebilir Mimarlıkla Beslenmiş Bağlamsal Konsept Denemeleri” başlıklı bildirisi ile sunumlarını yaptılar.

Konferans hakkında detaylı bilgiye ve videolara İMSAD’ın web sitesinden ulaşılabilir.

TSMD ve Şişecam Düzcam’ın Etkinliği “MimarcaCAM” TSMD Mimarlık Merkezi’nde Yapıldı

Türk Serbest Mimarlar Derneği ve Şişecam Düzcam iş birliği ile yeni bir etkinlik serisi sizlerle buluşuyor. MimarcaCAM etkinlik serisinde Cam’ın tasarımdaki gücü ve etkilerinin farklı konu başlıklarında tartışılması hedefleniyor.

MimarcaCAM etkinliklerinin ilki Tasarruf ve Ötesi başlığı ile 4 Kasım 2016 tarihinde TSMD Mimarlık Merkezi’nde yapıldı. Etkinlikte, camın enerji tasarrufu konusundaki getirileri konunun uzmanları tarafından aktarıldı, sunumların ardından yapılan Pecha Kucha ile konuya farklı bakış açıları eklendi.

TSMD Yönetim Kurulu Başkanı Aytek İtez ve Şişecam Düzcam Ürün Müdürü Tansu Kumru’nun açılış konuşmalarını yaptıkları gecenin ilk bölümünde Cam ve Enerji Tasarrufu konularının detayları teknik sunumlar ile aktarılırken, ikinci bölümde Pecha Kucha etkinliği ile izleyiciler keyifli dakikalar yaşadı.

Mert Ruscuklu’nun sunuculuğunda düzenlenen gecede, Necdet Bahadır Buluk (FDF Cephe Danışmanlığı ve Mühendislik Hizmetleri), Emre Ilgın (Sağlık Bakanlığı, Kamu Özel Ortaklığı Dairesi) ve Burak Ünder (Ünder Mimarlık) cam ve enerji tasarrufu konularında sunumları ile katkı sağlarken, Pecha Kucha etkinliğinde Gökhan Aksoy (Gökhan Aksoy Mimarlık), Mete Sezer (MS Başkent Mimarlık), Onur Özkoç (Motto Mimarlık) ve Ozan Turhan (MESA Mesken) konuya yönelik düşüncelerini kısa sunumları ile aktardılar.

Etkinlik sonrasında düzenlenen caz konseri ve kokteylde katılanlar keyifli dakikalar geçirdi. MimarcaCAM etkinliğinin ikincisi 28 Aralık’ta TSMD Mimarlık Merkezi’nde sizlerle buluşuyor.

Geçtiğimiz Aylarda İstanbul Modern’de İzlenen Sergi, Şimdi de Ankara’da...

Vitra ve Türk Serbest Mimarlar Derneği’nin (TSMD) iş birliğiyle düzenlenen Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi’nin 5. ve son sergisi, İstanbul’un ardından Ankara’da izleyiciyle buluştu. Küratörlüğünü **Cem Sorguç**’un yaptığı, TSMD Mimarlık Merkezi’nde 23 Aralık 2016’ya kadar görülen sergi, “Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi Sunar: GEÇ OLMADAN EVE DÖN, Konutun Serüveni Üzerine Bir Sergi” adını taşıyor. Temel yaşam mekanlarından yola çıkarak barınma kavramına odaklanan sergi, ziyaretçileri keyifli bir yolculuğa davet ediyor. Konuta dair yanıtı olmayan soruları cevaplamaya değil, soruların çıkış nedenlerini ve insanın aradığı cevapları, kent ve çevre dahilinde ortaya koymaya çalışıyor.

İnsanın barınma serüveninin binlerce yıl önceye uzanan tarihsel ve karmaşık bir konu olduğunu belirten Cem Sorguç, sergi hakkında şöyle diyor: “Bugün daha çok telaf uz ettiğimiz konut ve konut sorunu Endüstri Devrimi’ne ve Türkiye’de Tanzimat Dönemi’ne tarihleniyor. Bu tarihlerden itibaren; kimin tarafından, kim için, nerede ve nasıl yapıldığı, yapılacağı artık bir sorun olarak kabul edilegelen barınmanın çoğul hali, konutun serüveni belirtmeye başlıyor. Sergi, bu serüveni ve konuta dair soruların ortaya çıkış nedenlerini ortaya koymaya çalışıyor. Bu serüven elbette son bulmaz, en eski yapı tipi olan konut, insan yaşadığı sürece var olur.”

Vitra Çağdaş Mimarlık Dizisi Sunar: GEÇ OLMADAN EVE DÖN

Konutun Serüveni Üzerine Bir Sergi

Küratör: Cem Sorguç / Katılımcılar: Ceren Oykut, Cevdet Erek, Deniz Cem Öndüğü, Hilmi Tezgör, İdil Ergün, İpek Akpınar & Funda Uz

VitraCagdasMimarlikDizisi.com

“Koleksiyon / TSMD Mimarları Ağrladı” Karma Sergisi Açıldı

Koleksiyon Mobilya ve TSMD iş birliği ile yaklaşık 6 yıldır devam eden Koleksiyon / TSMD Mimarları Ağrlıyor sergileri 2016 sonbahar döneminde de üniversitelerde yer aldı. Gazi Üniversitesi, 12 Ekim – 1 Kasım tarihleri arasında Berna Tanverdi / BT Mimarlık, 7 – 30 Kasım tarihleri arasında Hasan Okan Çetin / SMAG ve 5-30 Aralık Semra - Özcan Uygur / Uygur Mimarlık sergilerine ev sahipliği yaptı.

Bu zamana dek açılan tüm sergilerden oluşan karma bir sergi, 21 Aralık’ta Koleksiyon Ankara Merkez’de izleyicileri ile buluştu. Sergide, TSMD üyesi 40 mimarlık ofisinin seçilen projeleri yer alıyor. Sergi 4 Ocak’a kadar izlenebilir.

TSMD Başkanları Bir Araya Geldi

Türk Serbest Mimarlar Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Aytek İtez ve eski başkanlar 15 Kasım’da bir araya geldiler.

Keyifli bir yemek organizasyonu ile buluşan başkanlar, dernek faaliyetleri hakkında genel durum değerlendirmesi yaptılar. Yemeğe, TSMD Yönetim Kurulu Başkanı Aytek İtez ve eski başkanlar Yeşim Hatırlı, Ercan Çoban, Sezar Aygen, Coşkun Erkal, Murat Artu, Yurdanur Sepkin, Şükrü Ünal, Erkut Şahinbaş, İlhan Kural katıldı.

TSMD Ulu Önder Atatürk’ü Ziyaret Etti

Türk Serbest Mimarlar Derneği, Kasım ayında Atatürk’ü anmak için geleneksel olarak sürdürdüğü Anıtkabir ziyaretini 21 Kasım’da TSMD üyeleri ve yakınları ile yaptı.

21 Kasım’da saat 13:30’da başlayan tören, TSMD Yönetim Kurulu Başkanı Aytek İtez’in anı defrine yazı yazması ile sona erdi. Aytek İtez’in yazısı şu şekilde:

“Ulu Önder Atatürk,

Aramızdan ayrılışınızın 78. yılında, size, kurduğunuz Cumhuriyet’e, devrim ve ilkelerine bağlılığımızı sunmak üzere huzurunuzdayız.

Bugün, kurduğunuz laik ve demokratik Cumhuriyeti temsil eden değerlerin yok sayılabildiği, ülkemizin iç ve dış güçler nedeniyle zarar gördüğü, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı, hukuka olan güvenin yitirildiği zor günler yaşıyoruz.

Büyük Atatürk; Türk Serbest Mimarlar Derneği üyeleri olarak, Türkiye Cumhuriyeti’nin 93. yılında, doğru bildiğimiz değerlerin arkasında durarak devrimlerinizi, ilkelerinizi, hak ve hukukun engellenemez üstünlüğünü savunmaya, ileri nesillere aktarmaya devam edeceğiz.

Çizdiğiniz çağdaş uygarlık yolunda, mesleki değerlerimize sahip çıkarak mimarlıkta, kültür ve sanatta her türlü yanlış ve gerici uygulamalara karşı olan tavrımızı ve mücadelemizi sürdüreceğiz.

İnsani duyguların unutulduğu bu dönemde, sizin duyarlı, insan haklarına saygılı, ilerici ve devrimci bakış açınıza her zamankinden çok daha fazla ihtiyaç duyduğumuzu belirtterek; önünüzde, minnet, sevgi ve saygıyla eğiliyoruz.”

Aytek İtez / Türk Serbest Mimarlar Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Mimarlık ve Çizgi Roman Paneli Salt Galata'da Gerçekleşti

İstanbul Serbest Mimarlar Derneği'nin Kalebodur'un desteği ile birlikte Salt Galata'da düzenlediği "Mimarlık Ve..." buluşmalarının dördüncüsü 28 Kasım Pazartesi günü "İstanbulSMD ve Kalebodur'la Pazartesi Buluşmaları - Mimarlık ve Çizgi Roman" başlığı altında düzenlendi.

Geçtiğimiz yıl İhsan Oktay Anar'ın *Puslu Kıtalar Atlası* kitabını resimleriyle yorumlayan İlban Ertem ve *Uykusuz* mizah dergisinden Sandık İçi köşesi ile tanınan Ersin Karabulut'un konuşmacı olarak katıldığı panelin moderatörlüğünü, Türkiye'nin bu alanda sayılı akademisyenlerinden biri olan Levent Cantek gerçekleştirdi.

Çizgi romanın Türkiye'de gelişimi ile birlikte, 60'lı yıllardan günümüze İstanbul'un ve kent morfolojisinin değişimine odaklanan panel; kentlerin sosyo-kültürel değişiminin çizerlerin gözünden şehir anlatılarında öne çıkardığı mekânsal özellikleri, çeşitli mizah dergileri üzerinden örneklerle anlatıldı.

Moderatör Levent Cantek'in sunumuyla başlayan panelde, Cantek 80'lerdeki göç yoğunluğunun etkisi ile çizgi romanlarda ve karikatürlerde özellikle Anadolu'dan kente gelenler üzerinde sokağın özgürleştirici etkisinin hissedildiğini ve çoğunlukla dış mekanlarda ve sokaktaki detaylarla hikayenin aktarıldığını örneklerle gösterdi. Kamusal mekanların günümüze kıyasla daha çok kullanıldığı bu yıllardan 90'lı yıllara ve günümüze dek gelen süreçte ise artan bireyselleşme ile birlikte çizerlerin daha çok iç mekânlara yönelik ağırlık verdiğini ifade etti. Ersin Karabulut ve yaşlıları gibi çizerlerin çizimleri üzerinden verdiği örneklerle Cantek Türkiye çizgi romanında mekânsal ifadenin kentsel dış mekanlar yerine bina ve daire içi gibi bireysel mekanlara sıkıştığını gösterdi.

Çizimlerini yaşayan bir alan olarak planladığını, şehir ve evleri anlatırken yeni perspektifler keşfettiğini belirten İlban Ertem ise çizdiği hikâyelerde, çizgi ve mekân uyumlu bir anlatım diline önem verdiğini ifade etti. Yapıları, mekânları çizimleri üzerinden koruduğunu belirtirken, bir farkındalık ve kalıcılık yaratmak istediğinin de altını çizdi.

İstanbul'un değişimiyle birlikte, bireylerin kendilerine ait bir koruma alanı ve sığınak olarak gördükleri evlerin içinde olanları çizimlerine aktardığını belirten Ersin Karabulut, İstanbul'un mevcut durumunun kişiyi korunaklı bir alana yönlendirdiğine ve bu durumun da hikâyelerini etkilediğini vurguladı.

Çizgi roman yazarlarının birbirlerini hikâye ve mekân kurgusunda olumlu yönde etkilediğini belirten konuşmacılar, mimarlık üzerine düşünmenin, çizim ve perspektif algısı açısından çizerleri geliştirdiğini de ayrıca belirttiler. Panelistler aynı zamanda sadece İstanbul değil ülkedeki pek çok kentte yaşayanların hızla niteliksizleşen kentsel mekânlardan bir an önce kaçıp barınak olarak gördüğümüz evlere çekilmek istediğini gözlediklerini ve ister istemez çizimlerinde de bunları yansıttıklarını belirttiler.

İki saate yakın süren, herkese açık ve ücretsiz olan "İstanbulSMD ve Kalebodur'la Pazartesi Buluşmaları" adlı konuşmalar serisinde, 19 Aralık'ta Oğuz Öztuzcu yönetiminde Nezih Başgelen, Cevat Erder, Metin Gökçay ve Oğuz Cem Özer'in katılımı ile Mimarlık ve Arkeoloji ilişkisi konuşulacak. Kalebodur'un desteği ile düzenlenen "Mimarlık Ve..." adı altındaki paneller serisi ile İstanbulSMD, mimarlık dışındaki alanlarda çalışanlarla mimarlığı ve kentleşmeyi bir arada tartışmaya açıyor.

İzmir Ekonomi Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Hüseyin Egeli ve Tufan Arkayın'ı Konuk Etti

İzmir Serbest Mimarlar Derneği (İzmir SMD) ve Koleksiyon Mobilya iş birliği ile düzenlenen fakülte sergilerinde Kasım ayı buluşmasına, İzmir Ekonomi Üniversitesi ev sahipliği yaptı. 14 Kasım'da yapılan serginin söyleşisinde, üyelerimiz Hüseyin Egeli ve Tufan Arkayın öğrencilerle buluştu.

DOSYA

ESKİŞEHİR

Kentler, uygarlıkların geçmişten miras aldıkları tarihle, ona katılan kültürle ve onla yoğrulan coğrafyayla biçimlenirler. Zamana yayılan bu biçimlenme mekanda sonsuz bir çeşitlilik sunmaktadır. Zaman ve mekan içindeki bu çeşitlilik, kentleri çağdaş kılma yolunda izlenen politikalar ve hayata geçirilen kararlar ile kentin oluşumu, gelişimi, yapılanması, tarihi, kültürü, yaşamı ve insanı üzerinde etkili olsa da kentler karakterini kent yaşamından, yaşamın geçtiği binalardan ve binaların mimarilerinden alır. Başyapıtlar ya da anıtsal yapıların yer aldığı başkent merkezli yazılan mimarlık tarihi için geçerli olan bu durum bir o kadar bilinmeye değer eserlerin bulunduğu kentlerin mimarlığını da ülke reel mimarlığına dahil eder. Vizyonu çerçevesinde markalaşmaya başlayan ve geleceğini küresel pazarlara hazırlayan Eskişehir gibi kentler bu üretime kendi ölçeğinde katılmaktadır. Bu yüzden, kentin yerel yönetim vizyonunun *“örnek olduğu şehirleşme ile Türkiye’nin şehirlerini yeniden kazanması sürecine öncülük etme”*, misyonunun ise, *“kentlilerin daha iyi yetişmesini, yaşam kalitesini artırarak geleceğe umutla bakmalarını sağlamak”* olarak ifade edilmesi şaşırtıcı değildir. Kaldı ki bir yerleşimdeki yaşanabilirlik ve yaşam kalitesi son yıllarda kentlerin kamusal politikalarının başında gelmekte ve kentler arasındaki karşılaştırmalı değerlendirmelerin de temel ölçütü olarak tanımlanmaktadır.

Kentlere yönelik değerlendirmeler her ne kadar amaca göre farklı ölçütler üzerinden yapılırsa da kentler arasındaki rekabeti ortaya koyan

karşılaştırmalar kentlerin mekânsal özellik ve nitelikleri üzerinden sorgulanmaktadır. Eskişehir’de kentsel mekana katılan mimari ya da kentsel ölçekteki projeler de kentin vizyonuna değer katarken kenti de diğerleri arasında her kategoride yer edinebilir hale getirmiştir. Dolayısıyla Derginin bu sayısında yer alan Eskişehir Dosyasında iki binli yılların başından günümüze değin kentsel mekana katılan çalışmalar *eskiŞehrin Mimarisi* (Osman Tural), bir dönüşümün analizi *Mustafa Kemal Atatürk Caddesi* (Betül Ekimci), Mimari Proje Yarışmalarının Kent Mekanına Etkileri (Rana Karasözen ve Güler Koca), *Eskişehir’in yaya omurgası Hamam Yolu Caddesi Üzerine Düşünceler* (Açalya Alphan), Eskişehir’de Uygulanmayan Dört Yarışma (Hasan Özbay) tarafından kaleme alınmıştır. YENİ bölümünde ise, A Hotel/Turunç Otel (Ca2o Architects), Eskişehir Adalet Sarayı (TAGO Mimarlık), Eskişehir Spa-Termal Otel (Gad Mimarlık), İki Kule Eskişehir (Aytemiz Mimarlık), Yeni Eskişehir Atatürk Stadyumu (BKA Architects), Anadolu Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Açık Alan ve Meydan Düzenleme Projesi (Osman Tural), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Ek Bina Projesi (NS Mimarlık Hizmetleri Ltd. Şti.), yaşanan bir ulusal yarışma sürecinin ardından yeniden tasarlanan Eskişehir Ticaret Odası Fuar ve Kongre Merkezi ve Hamamyolu Urban Deck (Yazgan Tasarım Mimarlık) projelerine yer verilmiştir.

Doç. Dr. Osman Tural

Eski ŞEHRİN MİMARLIĞI

“Kent, göze sunduklarıyla, ya kıvanç verir ya da tasa; soyluluk duygusu, gurur ya da isyan, tiksinti, aldırmazlık, mutluluk ya da bıkkınlık.

Le Corbusier

Doç. Dr.
Osman Tural
Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi

Neresi için söylendiğini bilmiyorsanız Corbusier’in Fransa için söylediği bu sözün herhangi bir kenti anlattığını düşünebilirsiniz. XX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren kentler arasındaki rekabet ve kentsel gelişme politikaları özellikle kimlik ve sunulan yaşam kalitesiyle anılmasına [1] karşın bir kentin bu kadar sıfatla anılan yapı, yapı grubu veya yapısal çevreyi bünyesinde nasıl barındırdığı henüz cevabını bulmuş değildir. Kentin kapsayıcı yapısı olduğunu söylemek, kent bu koşullarda ortaya çıkıyor demek ya da toplumun yaşamsal gereksinimlerini karşılayan mimarlık yapıtlarının bu gereksinimlere yanıt verecek nitelikte zenginlik ve çeşitlilik içerdiğini ifade etmek şüphesiz olasıdır. Sorunsallaştırılamayan kentsel mekanda nitelikli olan yerine standart! olanın bu kadar çeşitlilik sunmasıdır. Belki de bu yüzden kent “*başlangıçtan bu yana uygarlık ürünlerini toplamak ve iletmek için özel olarak donatılmış, maksimum hizmetin minimum alanda sunulması amacıyla yeterince yoğunlaştırılmış, değişen gereksinimlere –büyümenin getirdiği karmaşık biçimlere- yığılan toplumsal mirasa yer sağlayabilecek şekilde genişletilmiş bir strüktür*” olarak tanımlanmaktadır [2]. Bu çalışmanın amacı, orta büyüklükte bir Anadolu kenti olan Eskişehir’de kenti kent yapma ya da kenti marka yapma adına üretilen politikalar doğrultusunda tasarımcıların özellikle iki binli yılların başından günümüze kente kattıkları ve göze sundukları çalışmaları okuyucuyla paylaşmak ve kentteki son dönem tasarımları değerlendirmeye açmaktır.¹

Merkezi otoritenin egemen olduğu Türkiye gibi ülkelerde siyasal iktidarın odaklaştığı yerler, metropoller, planlama ve mimari üretimin en ağırlıklı kesimini kendinde toplamaktadır. Bu üretim, geçmişte genellikle ülke başkentlerinde, günümüzde ise özellikle erk’in gücünü ya da varlığını ortaya koyacağı kentler ya da metropollerde “*çılgın proje, dünya projesi, başyapıt, anıtsal tanık, kentin, bölgenin, ülkenin, kıtanın ilkleri ya da en ... leri*” olarak kendini ortaya koymaktadır. Buna karşın, vizyonu çerçevesinde projelerini ulusal ve uluslararası desteklerle gerçekleştirip markalaşmaya başlayan ve geleceğini küresel pazarlara hazırlayan Eskişehir gibi orta ölçekli kentler bu üretime kendi ölçeğinde katılmaktadır. Bu yüzden ülkelerin mimarlık tarihi kimlikleri de dikkate alınarak başkent merkezli ya da erk merkezli yazılıyor gibi gözükse de diğer kentlerin de bir o kadar bilinmeyen planlama ve mimari üretimini ülke reel mimarlığına dahil eder. Tersini düşünmek ister istemez Eskişehir’i Türkiye’nin Amsterdam’ı ya da Venedik’i üzerinden anlatacağıdır. Tarihsel geçmişi ve mimari özellikleri bakımından da olsa gelecekte belki de tıpkı Sur’u İspanya’nın Toledo’su üzerinden hikaye edeceği gibi. Hâlbuki çevre koşulları ile insanoğlunun kültürel üretkenliği arasında dinamik bir bağın varlığından söz etmek mümkündür. *Kenti ve kentlinin yaşamını etkileyecek yapılaşmanın da dahil olduğu eylemler söz konusu olduğunda ilk belirlenmesi gereken bu eylemlerin neyi gerçekleştirmeye yöneleceğidir. Özellikle zor olan, bu amaçlar konusunda oydaşmanın sağlanmasıdır. Bu sağlansa bile insanların bir arada yaşama kültürünün oluşturduğu kent mekanı, içine kazınan her olguyu değiştirmekte, ona kente ilişkin bir nitelik kazandırmaktadır* [3].

1- Bu çalışma, yazarın 1999 yılında hazırladığı “*Bir Anadolu Şehrinde Yüz Yıllık Mimarlık*” başlıklı makalenin devamı niteliğindedir. Ayrıntılı bilgi için Tural, O., Üstün, B., 1999, *Bir Anadolu Şehrinde Yüzyıllık Mimarlık*, Arredamento Mimarlık, Sayı:100+11, s.88-91, İstanbul 1999

01

02

03

- 01/ Eskişehir Adalet Sarayı İç mekan (Osman Tural arşivi)
 02/ Eskişehir Adalet Sarayı Giriş cephesi (<http://www.eskisehirliyiz.biz/galeri/resim.asp?fotoid=5697> adresi)
 03/ Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kültür Sanat ve Kongre Merkezi (Osman Tural arşivi)

Çevrenin tasarımı açısından da durum farklı değildir. Gereksinimlerin ortaya çıkışından inşa edilecek çevrenin koşullarına değin birçok ölçüt, dikkate alınır, tasarımı etkilemesine karşın coğrafya ve çevresel koşulların kültürel üretkenliğe yansımadağı da görülür. *Güneş hep aynı güneş olarak kalır, ama onunla nasıl baş edeceğimize veya baş edip baş etmeyeceğimize biz karar veririz. Bologna'da neredeyse tüm kentin sokaklarının arkadlı ve korunaklı; aynı koşullara sahip Venedik'te öyle değil. Kışın sıcaklığı sürekli sıfır altı derecelerde seyreden Semerkant'ta açık avlulu medreseler bulunması da izah edilemez. İşte bu yüzden her yapı, ulusal ya da uluslararası ölçekte konumlandığı coğrafyayla ilişkili ya da ilişkisiz bir şekilde kendi var olma dilini inşa eder* [4]. Bu durum yüzyıllardır devinen, değışen ya da dönüşen yaşamın zemini olarak kentleri coğrafyayla, iklimle, kültürle vb. ilişkili ya da onlardan bağımsız bir inşa süreciyle ilişkilendirirken, kentin mevcut durumu ile geleceğindeki dinamikler arasındaki ilişkiyi de yeniden düzenlemektedir. Dolayısıyla Eskişehir'deki gibi kenti başka kentlerden ayıran değerlerin, kent kimliğinin veya imajının kenti marka yapan bazı değerlerin arkasında kalması olasıdır. Değer yaratma ya da kente ait olma adına çok da dikkate alınmayan tasarım değerinin ise, kentin bugünkü imajında yer alan gondollar, tekneler, köprüler üzerinden Venedik ve Amsterdam gibi kentlerin kimlik değerlerini kopyalaması kentteki son dönem tasarımların tartışılmasını daha değeri kılmaktadır.

Son yıllarda inşa edilen Adalet Sarayı binalarında tarihsel ve biçimsel temsiliyetler açıkça kendini hissettirir. Bu nedenle, cepheler ve cepheleri oluşturan biçim, malzeme ve bezemelerle tarihsel bir kimlik oluşturma çabaları son dönem Adliye/Adalet binaları ya da saraylarını mimari tartışmaların odağına taşımıştır. Kentin Cumhuriyet Bulvarı üzerinde konumlanan ve tasarım değeriyle var olan Eskişehir Adalet Sarayı son dönem adliye/adalet binalarındaki temsiliyetlerden uzak kimliğiyle kentsel mekana katılır. Yapı, dönemin tarihsel cephelerle Selçuklu kimliği giydirilmeye çalışılan adliye yapıları arasında ilginç bir deneyim olarak seçkinleşir. 1943 yılından beri kullanılan kentin kapalı cezaevi alanına projelendirilen ve 2008 yılında hizmet vermeye başlayan Adalet Sarayı (*TAGO Mimarlık: Gökhan Altuğ, Tatsuya Yamamoto*), enleri olmadığı gibi popüler olana, moda, gösteriye tutunmadan kendi kimliğini ortaya koyan ve bunu tasarımcının kararlılığıyla gerçekleştiren bir yapı olarak kentsel mekanda yerini almıştır. (Fotoğraf 01-02)

Kentsel mekana yakın geçmişte katılan bir başka yapı Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kültür Sanat ve Kongre Merkezidir. Yapı, Cumhuriyet Bulvarı üzerinde Adalet Sarayı karşısında konumlanmaktadır. Adalet Sarayı, parsel sınırlarından içeri çekilerek otopark ve ön cephede girişe hazırlık mekanıyla bir köşe parsel yapısı özelliği

06

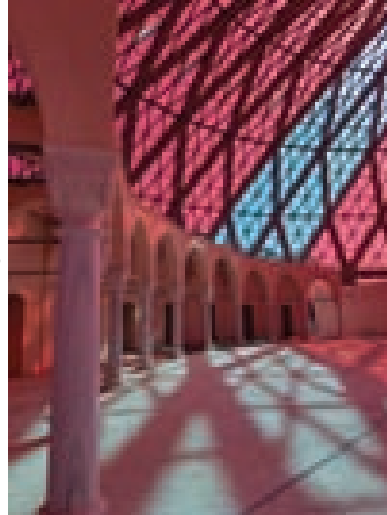
07

04

05

- 04/ Türk Dünyası Kültür Başkenti Logosu (<http://www.eskisehir2013.org.tr>)
 05-06/ Türk Dünyası Bilim Sanat ve Kültür Merkezi (Osman Tural arşivi)
 07/ Türk Dünyası Bilim Sanat ve Kültür Merkezi (<http://www.eskisehir2013.org.tr>)

taşırken Kültür, Sanat ve Kongre Merkezi arazi kullanımı açısından bitişik nizam bir parselde bir yol üstü yapısı özelliği taşımaktadır. 2013 yılı Aralık ayından itibaren hizmet vermeye başlayan Atatürk Kültür Sanat ve Kongre Merkezi (Tasarım: İlker Özkök), konumlandığı bitişik nizam parselde orada olup olmaması gerektiğini sorgulatan bir yapıdır. Ana girişi Cumhuriyet Bulvarı üzerindedir. Bina ön/giriş cephesinde araçlar için yalnızca bir yaklaşma cebi bulunan merkezin otopark gereksinimi yapının arka cephesinden girilen kapalı otoparkla karşılanmaktadır. Kültür, Sanat ve Kongre Merkezi 1200 kişilik kongre salonu ile kentin en büyük toplantı salonuna sahiptir. Bunun yanında yapı içinde bir konferans salonu, 6 sanat galerisi ve 5 adet sanat çalıştay odası yer almaktadır. (Fotoğraf 03)

Yakın geçmişte kentsel mekana katılan tasarımsal değerler Eskişehir'in 2013 yılında Türk Dünyası Kültür Başkenti olmasıyla Türk Dünyası temasına odaklanmıştır. 2010 yılında Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları 10. Zirve toplantısında önerilen "Türk Dünyası Kültür Başkenti" uygulaması için ilk olarak 2012 yılında Kazakistan'ın başkenti Astana ve 2013 yılında ise Türk Dünyası Kültür Başkenti olarak Eskişehir seçilmiştir. Avrupa ya da Amerika'da uygulanan kültür başkentlerinde olduğu gibi özünde kültür olan bir konuya odaklanarak başkentlik süresi boyunca temayı kültür üzerinden işlemek ya

da kentin kültürel değerlerine odaklanmak 2013 yılı boyunca, hatta sonrasında Eskişehir için de geçerli olmuştur. Böylece kent, tasarımsal değerleriyle turizm destinasyonu olarak bir kültür başkenti olarak da pazarlanmıştır [5]. Başkentlik yapan kentlerde yaygın olarak gerçekleştirilen mimari ve büyük kentsel tasarım projeleri Eskişehir'in başkentlik süresi içinde *Kalıcı Eserler* faaliyetleriyle gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyetler çerçevesinde planlanan 54 projenin 48'i gerçekleştirilmiştir. Bu projeler arasında çevre düzenlemesi (9), rekonstrüksiyon (1), Restorasyon (15), tadilat-onarım (8) ve yeni yapı (15) bulunmaktadır. Dolayısıyla bina ölçeğinden kentsel tasarıma hatta *Türk Dünyası ölçeğinde örnek bir meydana* kadar farklı projeler (camiler, konaklar, parklar, kütüphaneler, bilim-sanat ve kültür merkezinden müzeler vb.) geliştirilmiştir [6].

Kentin kültür başkenti olmasıyla uluslararası düzeydeki temsiliyetin sembolü olarak hilal, kavuk ve yıldızdan oluşan bir kompozisyon simgeleştirilmiş ve kültür başkentinin sembolü olmuştur. Öyle ki bu sembol kalıcı eserler arasında yer alan Türk Dünyası Bilim Sanat ve Kültür Merkezinin (Arboyut Mimarlık, Serkan Bilgücü) formuna kadar yansımıştır. Merkez, çelik konstrüksiyon bir cephe/kabuk olarak bu sembol üzerinden yarım kubbe formunda tasarlanmıştır. Tersini anlamak, yani kentlerin temsiliyetinde ya da sembollerinde kent kim-

08

- 08/ Türk Dünyası Şaheserleri Parkı (Osman Tural arşivi)
 09/ Türk Dünyası Şaheserleri Parkı (<http://fotogaleri.hurriyet.com.tr/galeridetay/35854/2/1/turkiyenin-venediki-eskisehir>)
 10/ Sazova Bilim Kültür ve Sanat Parkı ve çevresi

09

10

liğin önemli yapılarını kullanmak anlamıyla, bir sentez olarak ifade edilen bir sembolü bina etmek ya da sembollerle cepheleri bezemek Türk Dünyası Bilim Sanat ve Kültür Merkezi'nin mimarisini tartışılır hale getirmiştir. (Fotoğraf 04-05-06-07) Kaldı ki tasarımcının gündelik endişelerle hatta belki de erk'in ısrarıyla talep edileni karşılama, buna karşın kendini var etme tercihi biçimin varsa arkasındaki anlamı dayanaksız hale getirmiştir. Merkez, Eskişehir'in kentsel ölçekteki önemli rekreasyon alanlarından biri olan Sazova Parkına komşu olarak 80 dönüm arazi üzerinde 15000m² alan üzerine oturmaktadır. Zemin katta Selçuklu, Osmanlı, Urfa-Mardin Evleri ve geleneksel Türk Evi'ni (Odunpazarı ve Ankara evi) yansıtan toplam kırk odalı dört farklı mimari tipe rastlanmaktadır. Odaların her biri Türk Bilim İnsanı olan kişilerin heykelleri ve yaşantılarını anlatan videoların yer aldığı sergileme mekanı olarak hizmet verecektir. Bu mekanların çevrelediği orta mekanda 200 kişilik bir amfi bulunmaktadır. Alt bölüm; 1. Türk Musiki Tarihi Müzesi, 2. Bilgi Bankası (kütüphane), 3. Bilim Sanat Okulu ve 4. Sosyal tesis olarak projelendirilmiştir. Türk Musiki Tarihi Müzesi, Türk Dünyası ülkelerinin enstrümanlarının sergisine ev sahipliği yapacak, ziyaretçilerin rehber öğretmenler eşliğinde sergilenen enstrümanları dinleyebileceği ve kullanabileceği dinleti mahali ile birlikte tasarlanmıştır. Bilgi bankası, 6 adet toplantı salonuna sahiptir

ve 1143 seçilmiş eserin dijital ortamda sergilenmesine olanak tanıyacaktır. Bilim sanat okulu, 12 dersliği, 2 laboratuvarı ve 1 sinemasıyla özellikle üstün zekalı çocukların kendilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak ve sosyal tesis bölümünde ise, 300 kişilik yemek salonu, mescit ve idari bölüm ile 6 adet hediyelik eşya sergileme ve satış mekanı yer alacaktır.

Kentsel ölçekte iki önemli rekreasyon alanı olan Kentpark ve Sazova Bilim Kültür ve Sanat Parkı kentin marka değerini artırmış Eskişehir'in önemli turizm destinasyonlarıdır. Parklarda yer alan yapay plaj, yüzme havuzları, masal şatosu, ve korsan gemisi gibi mekanlar farklılıklarını ortaya koyarken parkları ziyaretçiler açısından cazip hale getirmiştir. Sazova Bilim Kültür Sanat Parkı içinde inşa edilen Türk Dünyası Bilim Sanat ve Kültür Merkezi çevresindeki açık alanda Türk Dünyası Şaheserleri Parkı da inşa edilmiştir. Böylece park alanı Eti Sualtı Dünyası, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Bilim Deney Merkezi ve Sabancı Uzayevi dışında yakında hizmete girecek olan Eskişehir Stadyumu ile birlikte büyük bir rekreasyon merkezine dönüşmüştür. Türk Dünyası Şaheserleri Parkı (Tasarım: Nihat Sami Ökten) yakın dönemde tamamlanmış ve ziyarete açılmıştır. Parkta, Türk dünyası ülkelerini temsil eden değerler arasından seçilen 32 eserin küçültülmüş minyatür modellerine yer verilmiştir. (Fotoğraf 08-09-10)

11-13/ Dede Korkut Anı Duvarı (<http://www.eskisehir2013.org.tr>)

12/ Dede Korkut Anı Duvarı (Osman Tural arşivi)

14/ Eti Göç Müzesi önerilen cephe (Recep Üstün arşivi)

15/ Eti Göç Müzesi uygulanan cephe (Osman Tural arşivi)

16-17/ Eti Göç Müzesi plan ve kesit (Recep Üstün arşivi)

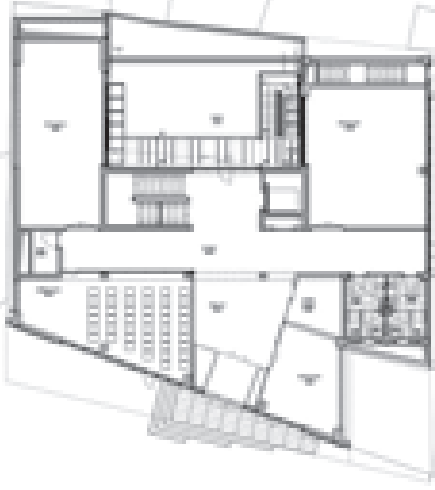
18-19-20/ Kent merkezinde yer altına alınan demiryolunun yer üstünde kalan bölümünün kentsel düzenlemesi (Osman Tural arşivi)

Türk Dünyası Kalıcı Eser faaliyetleri arasında inşa edilen bir başka yapı Anı Duvarı'dır (Tasarım: Bekir Sıddık Soysal). Öneri proje Viyayyet Meydanı'nda yer seçmiş olmasına karşın yapı daha sonra kalıcı faaliyet uygulamaları arasında inşa edilen Dede Korkut Parkı içinde inşa edilmiştir. 2 basamaktan oluşan bir kaide üzerinde yükseltelen duvarda Dede Korkut Masalları birbiriyle harmanlanarak çini üzerine resmedilmiştir. Duvarın silmelerle çerçevelenmiş her iki cephesinde yer alan ve hikayeleri tasvir eden çini yüzeyler, tasvirler altındaki 12 hikayenin özetiyle birlikte tasarlanmıştır. Çini yüzeyde tasarlanan 7 metre karelik 12 levha, hikayelerdeki vakalar üzerinden dramatik bir akış ve sinematografik bir kurgu ile biçimlendirilmiştir. Duvarın baş tarafında ise sekizgen formu, 8 metre çapında, 8 metre yüksekliğinde, kubbesinin tamamı blok mermerler ile biçimlendirilmiş bir sebile yer verilmiştir. 40 metre uzunluğundaki duvarın genişliği 2 metre ve yüksekliği 5 metredir. (Fotoğraf 11-12-13)

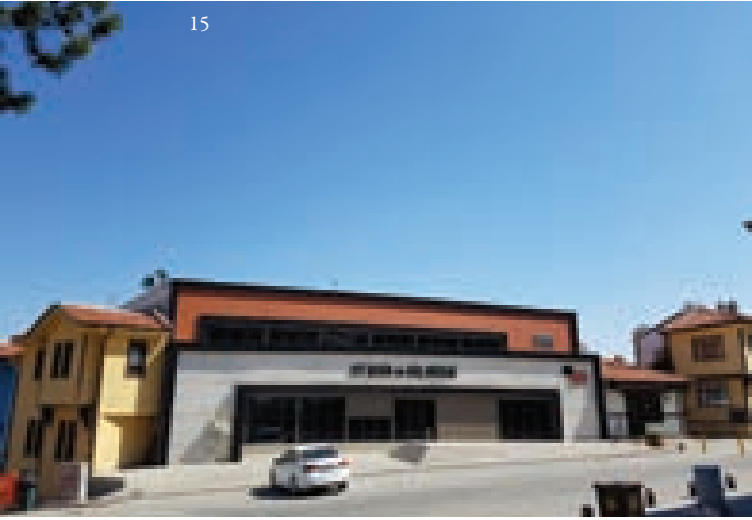
Türk Dünyası Kültür Başkenti Kalıcı Eserler kapsamında uygulanan

projelerden biri olan Eti Şehir ve Göç Müzesi (Tasarım: Aperion Mimarlık, Recep Üstün) tarihi Odunpazarı Kentsel Sit Alanı'nda yer almaktadır. Müze, kentin aldığı göçün belgelenmesi ve sergilenmesi amacıyla Vakıf ar Genel Müdürlüğüne ait Kemal Zeytinoğlu Caddesi ile Beyler Sokak arasında uzanan bir yapı adasının güney ucunda yer alan parsel üzerinde projelendirilmiştir. Müze, giriş cephesinin yönlendiği küçük meydan üzerinden kentsel sit alanının sokaklarıyla ilişkilenmiş, kentsel sit alanının en önemli anıtsal yapısı olan Kurşunlu Külliyesinin Odunpazarı Kültür Merkezi yapısıyla karşı karşıya konumlanmıştır. Dışarıda küçük meydana açılan müze girişi zemin katta giriş holünün uzandığı ve yapının U formuyla elde edilen avlu ile buluşmaktadır. Tasarım bu iki boşluk ile birinci katta cephenin geri çekilmesiyle elde edilen ve böylece dış mekanıyla ilişkilenen teras üzerine kurgulanmıştır. Yapının bodrum katı, teknik hacimler ile sergi depoları ve sergi mekanına ayrılmıştır. Zemin kat, sergileme mekanları dışında bir seminer odası, iç bahçe ile bütünleşen bir giriş

16

15

19

20

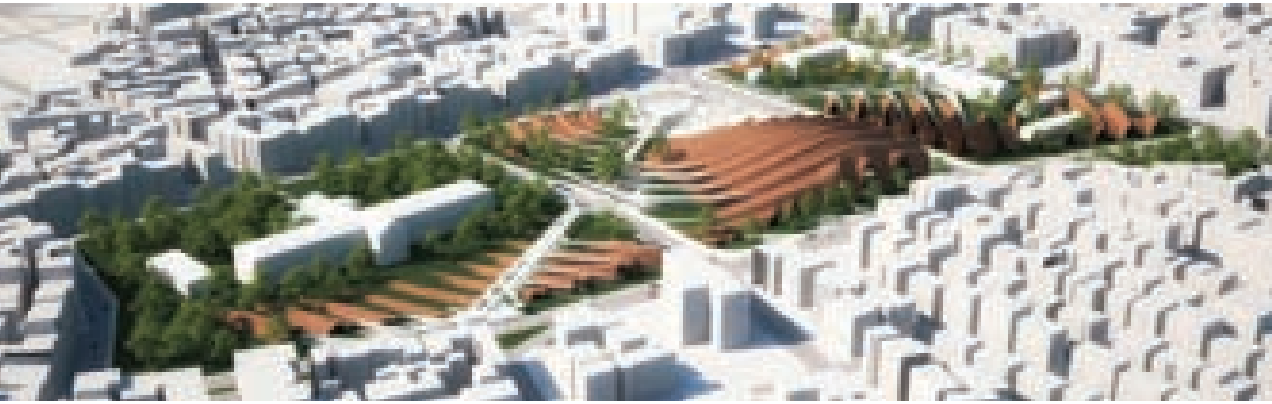

17

holü, tuvaletler, danışma-güvenlik ve hediyelik eşya mekanlarından oluşmaktadır Birinci katta ise, 2 sergi salonu yanında binanın ön cephesi boyunca uzanan kafeterya ve terası bulunmaktadır. Müzenin biçimlenmesinde doku etkisinin baskın olduğu bir cepheyi tercih eden tasarımcı, proje sürecini etkileyen koruma kurulu kararları nedeniyle yapının cephesinde değişiklikler yapmak zorunda kalmış, cepheyi yeni kaplama malzemeleri ve cephenin sınırlarını yatayda ve düşeyde belirgin şekilde tanımlayan bir çelik konturla bütünleyerek öneri ilk cephenin yalın ve saf etkisini kaybetmiştir. Yapılan değişikliklerle Ağustos 2016'da inşası tamamlanmış olan müzeye yönelik bilgi ve belge toplama süreci hala devam etmektedir. (Fotoğraf 14-15-16-17)

Kentsel ölçekte son yılların önemli projelerinden biri on yıllardır dillendirilen Eskişehir Gar Geçişi projesidir. Kent merkezinde demiryolundan kaynaklanan ulaşım problemlerinin çözümüne yönelik geliştirilen proje, demiryolunun karayoluyla kesiştiği noktalarda yer altına alınarak kent içi ulaşımın demiryolu araçları için olduğu ka-

dar hem taşıtlar hem de yayalar açısından daha güvenli hale gelmesini amaçlamaktadır. Proje, demiryolunu içine/altına alan yeni Eskişehir Garı ile birlikte yer altına alınan demiryolu hattının üzerinde kalan mekanın bir cazibe merkezi haline gelmesini de hedef emektedir. Yapılıp yapılmayacağı belirsizliğini koruyan yeni gar binası ayrı tutulursa demiryolunun kentsel mekana terk ettiği lineer boşluğun kentsel mekana katılımı, çevresini ve kenti ne kadar etkileyeceği bu alanın kazanımı kadar önemlidir. Buna karşın, bir kent için yıllarca yalnızca parmaklıklar arkasından izlenebilen 2240m. uzunluğundaki "hat-boyu" olarak isimlendirilen lineer boşluğu başarısızlıkla sonuçlanan Ankara'daki Gökkuşuğu projesi örneğine rağmen yalnızca mülkiyeti TCDD'ye ait sınırları içinde tasarlamak Eskişehir'in "hat boyu" nu "park boyu" olmaktan öteye götürememiştir [7]. Kente dahil olacak ve yakın çevresiyle bir bütün olarak yaşayacak, yaşanacak ve yaşatılacak bir kentsel mekana yönelik kurulan "kent düşleri" de böylece sona ermiştir. (Fotoğraf 18-19-20)

23

24

21-22-23-24/ Meteorik Boşluk - Eskişehir Yerçekim Kuvvetini Yaratıyor Kentsel Tasarım Yarışması, Profesyonel Kategori Eşdeğer Ödüller (<http://www.arkitera.com/etiket/39429/tasinacak-olan-eskisehir-ataturk-stadyumu-alaninda-yeni-fikirler-kentsel-tasarim-fikir-yarismasi>)

25-26-27/ Yeni Eskişehir Atatürk Stadyumu (Osman Tunalı arşivi)

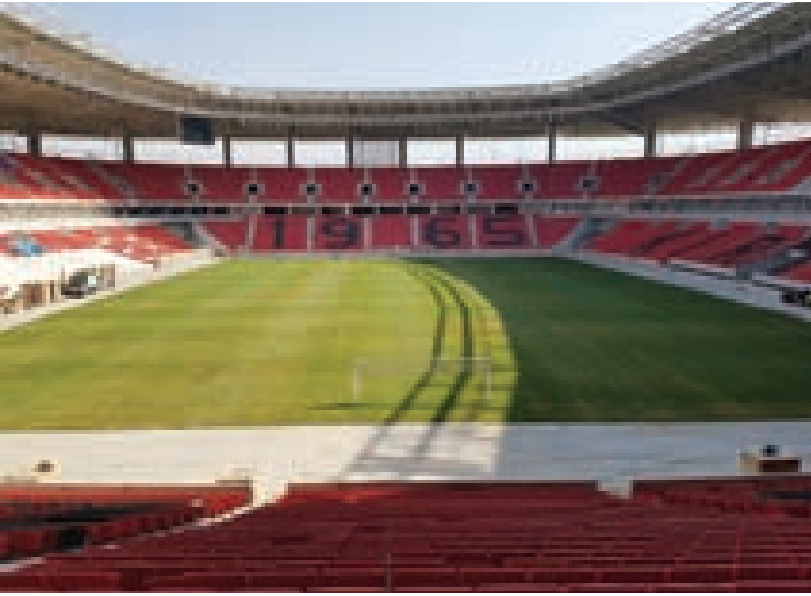
28/ Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Büro, Kayıt ve Danışmanlık Binası (<http://www.eskisehir.gov.tr>)

29/ Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Büro, Kayıt ve Danışmanlık Binası (Emrah Gökaltun arşivi)

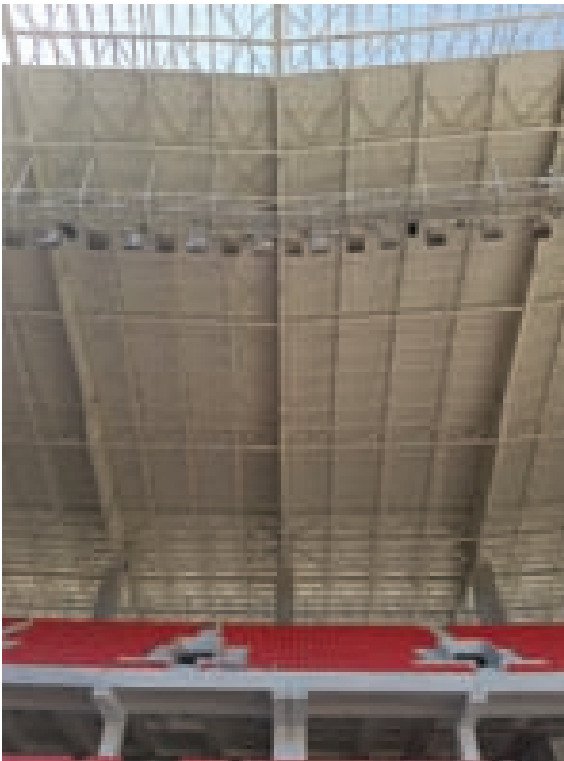
Kentsel ölçekte bir başka önemli projelendirme süreci Eskişehir Atatürk Stadyumu'nun merkezi otorite tarafından merkezden kaldırılmasına (yıkılmasına) yönelik alınan kararlar çerçevesinde geliştirilmiştir. Bu kapsamda, TMMOB Mimarlar Odası Eskişehir Şubesi 2014 yılında bu alanın tasarım problemini kentsel ölçekte ele alıp ulusal bir yarışmanın konusu yapmıştır. Böylece 1964 yılından bu yana Eskişehirspor maçlarına, kentteki törenlere, şenliklere ve kutlamalara kentin merkezinde ev sahipliği yapan Atatürk Stadı'nın yıkılmasıyla ilgili tartışmalar "Meteorik Boşluk - Eskişehir Yerçekim Kuvvetini Yaratıyor" başlığıyla çıkan yarışma ile yeni fikirleri kentlilerle buluşturup tartışmıştır. Yarışma alanı yer altına alınan demiryolu alanındaki gibi mülkiyet sınırlarıyla değil stadyum alanına komşu Eskişehir Hava Hastanesi ve Atatürk Endüstri Meslek Lisesini de içine alacak şekilde genişleterek kentteki hızlı değişim ve gelişimin nasıl yönlendirileceği üzerine fikirlerin elde edilmesine zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla, stadyum alanının geleceğini belirleyecek kararların proje yarışmasında belirlenen sınırdan daha da geniş bir çerçevede ele alınarak, kent merkezinde ortaya çıkacak kentsel boşluğun herhangi bir ekonomi

odaklı fikre mal edilmeden ve geleceği ekonomik değeri üzerinden düşünülmeden kamusallığının korunması kentli için sosyal bir çatı olma özelliğini sürdürecektir [8]. (Fotoğraf 21-22-23-24)

Kentte yıkılması öngörülen mevcut Atatürk Stadyumu alanının ne olacağı ve alanın gelecekte hangi işlevlerle kentsel mekana katılacağı belirsizliğini korurken 2012 yılında projelendirilen ve 118600 m² inşaat alanına ve VIP, engelli ve basın için ayrılan 2216 kişilik oturma alanıyla birlikte 34930 seyirci kapasitesine sahip olan yeni stadyum (Tasarım: Bahadır Kul Mimarlık) henüz tamamlanmıştır. Stadyum, "futbol topunun dinamizminden etkilenilerek" tasarlanmıştır. Girişi 0.00 kotundan düzenlenen ve düşey sirkülasyonları kendi katlarında son bulan sporcular, hakemler, VIP seyirciler, protokol ve medya mensupları giriş düzenlenmiştir. Stadyum içinde 0.00 kotunda 4 adet soyunma odası, 1 adet basın açıklama odası, 1 adet takım mağazası ile sağlık merkezi ve stadyum güvenliği için güvenlik merkezi planlanmıştır. Stadyumun farklı kotlarında ise, UEFA, FIFA ve YOK ofisleri, UEFA kulüp ağırlama alanı ve kurumsal misafir seyirci fuayesi ve terası, 54 adet loca, engelli seyirciler için erişimi asansörlerle sağlanan 200 adet oturma ka-

26

27

28

29

pasitesi, 3 adet restoran, idari ofisler, VIP salonları, seyirciler için revir, bay ve bayan mescit alanları ile 308 kişilik basın ve 474 kişilik masalı basın tribünü ile VIP, protokol, basın ve seyirciler için her kotta yeme içme alanları planlanmıştır. Stadyum kullanıcılarına 12910 metrekare kapalı otopark alanı sunmaktadır [9]. (Fotoğraf 25-26-27)

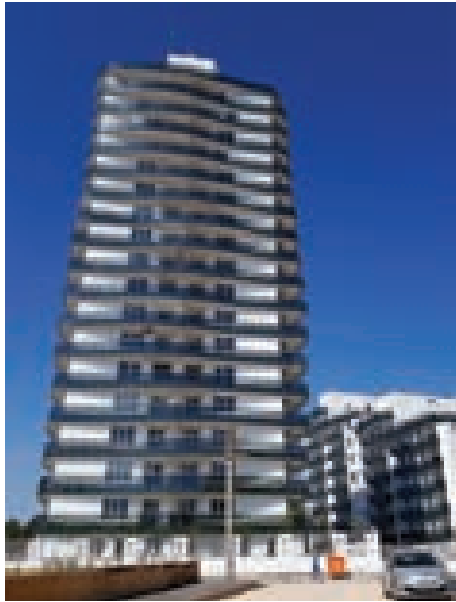
İki binli yılların ilk on beş yılı içinde kentin iki en yüksek yapısı da kentsel mekana dahil olmuştur. Kentin makro planıyla ilişkilene-meyen iki farklı noktada yükselen yapılar, kentsel mekanda yer se-çimine yönelik planlama kararları yerine inşa edildikleri arazilerin potansiyellerinin kullanımıyla inşa edilmiş gibidirler. Bu yüzden, taban alanı ve kat alanı katsayıları, işleve bağlı olarak gece ve gün-düz kullanımları, açık ve kapalı mekan ilişkileri ve alt yapı gibi tem-el konular ile mevcut yakın çevreyle kurulan ilişkiler başta emsal değerleri olmak üzere planlama ve tasarım değerlerini tartışılır hale getirmiştir. Kat yükseklikleri dikkate alındığında (14 ve 17 kat) as-lında bir büyükşehir ya da metropol için yüksek bina kategorisinde dikkate bile alınmayacak yükseklikte yapılar olmasına karşın inşa edildikleri çevredeki yapılaşma koşulları açısından Eskişehir'in en

yüksek iki yapısıdır. Öyle ki kentli için gökdelen olarak anılmaya başlamışlardır.

Yüksek katlı yapıların ilki Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fa-kültesi Büro, Kayıt ve Danışmanlık binasıdır (Tasarım: Türkan Göksal Özbalt, Emrah Gökaltun). Üniversite Bulvarı ile İstanbul-Ankara çevreyolu köşesinde, Yunusemre Yerleşkesinin karşısında yer alan bina üç bloktan meydana gelmektedir. Merkezde 14 katlı (+45.75m.) büro-barınma bloğu yer almaktadır. İlk üç katta büro-ların yer aldığı bloğun dördüncü katından itibaren her katta dört adet olmak üzere 40-50 metrekarelik stüdyo daireler yer almaktadır. Biri 300, diğer ikisi 130 kişilik üç adet dersliğin yer aldığı amfi bloğu ayrı bir kütle olarak tasarlanmış, +8.50 kotunda bir cam-çelik köprü ile büro bloğuna bağlanmıştır. Çarşı bloğu, diğer iki bloktan farklı olarak, AÖF öğrencilerinin yanı sıra tüm kent halkına yönelik et-kinliklerin gerçekleştiği bir mekanlar bütünü olarak tasarlanmıştır. Yapı, yükselen blok dışında son dönemde bazı işlevsel değişikliklere uğrasa da genel olarak yapılış amacına uygun işleviyle kullanılmayı sürdürmektedir [10]. (Fotoğraf 28-29)

30

32

31

33

Yüksek katlı yapıların ikincisi ve kentin en yüksek binası 17 katlı (59.40m.) Halk GYO-Panorama Plus Eskişehir'dir (Tasarım: Boyut Mimarlık, Halit Halaç, Cem Üçer, Tunga Çağlayan). Bir şekerleme fabrikası alanında inşa edilen yapı grubunun tanıtım sayfasında² binanın ayrıcalıkları *"Alışılmış mimari anlayışlara farklı bir boyut katan, şehrin en ikonik, en özel yapısı olan Panorama Plus Eskişehir; hayat standardınıza özgün bir bakış açısı getiriyor. 9811 metrekare alan üzerinde, dört bloktan oluşan ve Eskişehir'in ilk aile residence'i olarak yükselen bu çok özel mimarinin, her katında ayrıcalıklı bir yaşam bulacaksınız"* şeklinde ifade edilmektedir. Konutla (A+B+C Blok) birlikte ticari birimler ve sosyal tesisin bulunduğu kompleksin toplam alanı 27368 metrekaredir. (Fotoğraf 30-31-32)

Kentin en yüksek ya da yüksek yapıları olmasa da kent merkezine bağlanan ana ulaşım akslarından biri olan İsmet İnönü Caddesi üzerinde son yıllarda başlayan yapılaşma büyük bir hızla devam etmektedir. Kentin Fabrikalar Bölgesi olarak bilinen ve bugün hala ETİ fabrikası ile Kılıçoğlu Tuğla ve Kiremit Fabrikasının yer aldığı alanı da kapsa-

yan imar faaliyetleri yine bir fabrika alanına inşa edilen Espark Alışveriş Merkezi'nin yapımıyla ivme kazanmıştır. Kentin merkezi sayılabilecek bir bölgesinde AVM için verilen arazi kullanım kararı kentin dar kesitli ulaşım yollarına çok ciddi ulaşım sorunları getirmiştir. Cephe- de pişmiş toprak malzeme kullanımı ayrı tutulursa, koruma kullanma dengesi açısından gerekli müdahalelerle korunduğu iddia edilen üç yapı ile proje alanı dışına taşınarak yeniden inşa edilen eski fabrika bacası dışında AVM yapısı içinde yer ile ilişkilenen herhangi bir değer kalmamıştır. (Fotoğraf 33)

Bir dönem "kentin akciğerleri" olarak nitelenen ve kentsel ölçekte koruma tartışmalarına neden olan alanla ilgili bütüncül planlama kararları hayata geçirilemediği için Espark AVM ile başlayan yapılaşma süreci özellikle İsmet İnönü Caddesinin çevre yoluna kadar uzanan her iki yanında ve kentin imara açılan, yenilenen ya da dönüştürülen muhtelif bölgelerinde biçimsel ve işlevsel olarak parçalı çözümler, farklı dil ve ölçekte yapılarla kentsel mekanı biçimlendirmeye devam etmektedir. (Fotoğraf 34-35-36-37)

2- <http://panoramaplus.halkgyo.com.tr/dismekan.html>

36

- 30/ Halk GYO Panorama Plus Eskişehir (<http://panoramaplus.halkgyo.com.tr/>)
 31-32/ Halk GYO Panorama Plus Eskişehir (Osman Tural arşivi)
 33/ Yer seçimi ve kentsel dokuyla ilişkisi hala tartışılan Espark Alışveriş Merkezi (<http://www.eskisehir.gov.tr>)
 34/ İsmet İnönü Caddesi üzerindeki son dönem yapıları (<http://www.terraco.com/projects/Turkey/>)
 35-36-37/ İsmet İnönü Caddesi üzerindeki son dönem yapıları (Osman Tural arşivi)

35

37

Kaynakça

- 1- Oktay, D., (2007) Sürdürülebilirlik, Yaşanabilirlik ve Kentsel Yaşam Kalitesi: Kavramdan Uygulamaya, Mimarlık Dergisi, Sayı:335, s.37, Ankara
- 2- Tural, O., 2014, Erişilebilirlik ve Kent, TMMOB Eskişehir Kent Sempozyumu, s.169-178, Eskişehir
- 3- Aksoylu, S., (2013) Kentin Pazarlama ve Markalaşmasına Yönelik Eylemlerin Turizme Etkilerinin Eskişehir Örneğinde İncelenmesi, İdealkent, Sayı:8, s.150-169, Ankara
- 4- Munford, L. (2007) Tarih Boyunca Kent, Çev. Gürol Koca, Tamer Tosun, s.55, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- 5- Tekeli, İ. (2011) Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s. 205. İstanbul
- 6- Tanyeli, U., (2014) “Şemsiyeye İlişkin Bilgi Yağmura İlişkin Bilgiden Özerktir, Arredamento Mimarlık, Sayı:1, s.7, İstanbul
- 7- Çevik, S., (2013) Turistik Destinasyonlarda Marka Stratejileri: Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
- 8- <http://www.eskisehir2013.org.tr/index.php/tr/haberler/1143-turk-dunyasina-kazandirilan-kalici-eserler-tanitildi>
- 9- Güler, G., Tural, O., (2015) Eskişehir Kent Merkezinde Demiryolunun Yer Altına Alınarak Terk Ettiği Zeminin Kentsel Mekana Katılımı, 27. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi Bildiriler Kitabı, s. 299-306, Bursa
- 10- <http://www.arkitera.com/yarisma/547/tasinacak-olan-eskisehir-ataturk-stadyumu-alaninda-yeni-fikirler-kentsel-tasarim-fikir-yarismasi>
- 11- <http://bkaarchitecture.com/Projects/All>
- 12- Özbalt, T., Gökaltun, E., (2005) Arredamento Mimarlık, Sayı:11, s. 49-51, İstanbul

Eskişehir'de Kentsel Dönüşüm kapsamında

Mustafa Kemal Atatürk Caddesi'ndeki değişimi Yard. Doç. Dr. Betül Ekimci kaleme aldı

Yard. Doç. Dr.
Betül Ekimci

Anadolu Üniversitesi
Mimarlık ve Tasarım
Fakültesi

Giriş

Eskişehir'in Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde başlayan sanayileşme süreci, kentin toplumsal ve mekânsal yapısında köklü değişimlerin başlangıcını oluşturmuştur. Bu süreci başlatan ise sanayi gelişimi için gerekli olan demiryolu ulaşımının kentteki varlığıdır. Eskişehir'de, Osmanlı modernleşme ve yenileşme döneminin mirası ile Cumhuriyet Dönemindeki kentleşme deneyimlerinin sentezi olarak Mustafa Kemal Atatürk Caddesi, kentsel dönüşümü anlamaya yönelik bir model oluşturmaktadır. M.K. Atatürk Caddesi ve etrafında gelişen yerleşimi araştırma konusu yapan bu yazı, modernleşme projesi olarak beliren-gelişen caddenin mekânsal olarak inşa edilme sürecini ve ardından bu mekânların kentsel etkileşimle beraber zamanla yaşadığı anlam kaymalarının analizini sunmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, kenti biçimlendiren unsurların neler olabileceği sorusu üzerinden, kentsel mekân organizasyonu ve sosyal-kültürel yapılanmanın biçimlenişi, döneme ilişkin özgün tarihi kaynaklar ve mevcut mimari yapılanma eşliğinde irdelenmiştir.

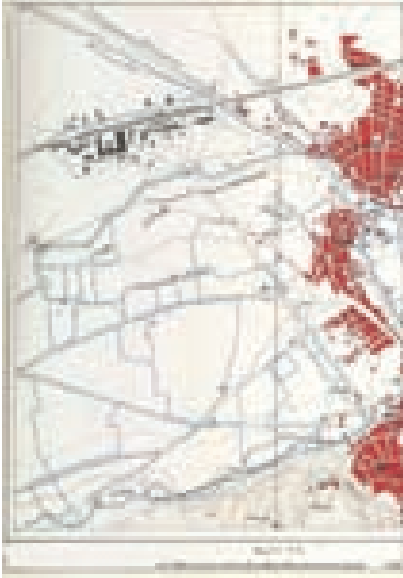
M.K. Atatürk Caddesi ve gelişimi

M.K. Atatürk Caddesi ve iki taraf a ona paralel gelişen mimari, hızı ve şekliyle bir Orta Anadolu kentinde sanayileşme sonrası kentsel dönüşümü bize net bir biçimde göstermektedir. 1896 haritasında, Osmanlı'nın son döneminde inşa edilmeye başlayan demiryolu ve ona bağlı istasyon binasını yerleşim bölgesine bağlayan düz bir ulaşım aksı belirlenmiştir. Haritaya göre sonradan M.K. Atatürk Caddesi olacak bu bölgede geniş bahçeler, bostanlar, arazi sınırlarını belirleyen ağaç dizileri vardır. Caddenin doğusuna paralel, bağ ve bahçeler bitiminde oluşumunu tamamlayan bölge, kentin Gayrimüslim yerleşmesi ve ticaret merkezidir. (Resim 1)

19. yüzyıl sonu siyasi ve ekonomik arka planda dengeler değişmektedir. Dönemin değişen dinamikleri ile İstasyon Binası'nın anlamı oldukça yüküldür. M.K. Atatürk Caddesi, eski yerleşim yerine bağlanan bir pusula iğnesidir. Belirlenmiş bu bölgenin modern öncesi ve sonrası inşa sürecine bakmaktaki amaç yerleşimin batı sınırını çizen, aynı zamanda eski konut bölgesi ile istasyon binasını bağlayan aksın, kentin gelecekteki yayılma ağını belirleyen bir rolü olmasıdır. İstasyon çevresinde gelişen sanayi yapılarının çektiği konut-işyeri akınları bu ulaşım aksı etrafında şekillenmiştir. Cumhuriyetle birlikte kamu hizmeti veren yapılar, simgesel anıtlar, geniş meydanlar, M.K. Atatürk Caddesi etrafında kurularak, caddenin batıda gelişen yeni yerleşim yerlerine odak oluşturmuştur. Aynı zamanda değişen mimariyi temsil eden kamu binalarıyla Atatürk Caddesi üzerindeki arsaların değeri artmış; imara açılan boşluklar, kentin ileri gelenlerinin konut ve işyerleriyle dolmuştur. M.K. Atatürk Caddesi'nin Erken Cumhuriyet Dönemi binaları daha mütevazı, daha alçak katlı olmakla birlikte apartmanlaşmanın da ilk örneklerindendir. Küreselleşme çerçevesinde neredeyse yeniden yapılandırılan bu cadde üzerinde uzun yıllardır yaşayan halkın da profili değişecek, değişen tüketim ve/veya konfor ihtiyaçları nedeniyle burada oturan pek çok kişi yaşadığı semti değiştirecektir.

Eskişehir'de kentsel gelişim

Belirli bir bölgeye odaklanmadan önce kentin mekânsal kurgusunu belirleyen kırılma noktalarını anlamaya çalışmak önemlidir. Eskişehir Cumhuriyet Döneminde modern bir kente dönüşmeden önce Osmanlı taşrasının geneli gibi bir-iki katlı kerpiç veya ahşap evlerden oluşan

01

02

02a

küçük bir Orta Anadolu kasabası görünümündedir. 1896 haritasında dikkat çeken bir nokta, Almanlar tarafından kurulan ve Cumhuriyet öncesi ilk sanayi kuruluşu olan “Cer Atölyesi” etrafında gelişmeye başlayan yerleşim alanıdır (Resim 1). Buharlı lokomotif ve vagonları tamir etmek amacıyla kurulan bu tesis, aynı zamanda nitelikli işçi yetiştirmesine ve istihdama olanak veren bir yapılanma içindedir. Kentte sosyo-politik anlamda işçi olma kültürü gelişmeye başlamış, 1908 yılında Osmanlı İmparatorluğu’nda yaşanan grev dalgasında Eskişehir bir işçi merkezi olarak öne çıkmıştır (Yakut, 2009: 423).

Demiryolu yapım aşamasında Alman, Fransız, İtalyan ve İsviçreli mühendislerin de aileleri ile birlikte bir süre kente yerleştiği, 1874 yılında Eskişehir’de 150 kadar Avrupalı ailenin yaşadığı, 1891 yılında Avrupalı işçi ve mühendis çocuklarının eğitimi için Saint Augustin de l’Assomption rahipleri tarafından bir okul açıldığı tarihi kayıtlardan öğrenilmektedir (Resim 2)¹

İstanbul’dan hareket eden trenin Eskişehir’de yolcularıyla birlikte bir gece zorunlu olarak bekletilmesi kentte yeni iş alanları yaratmıştır. Otel, pasaj ve mağazalar, yabancı okullar, kamu kurumları ve lokantalar gibi Batılı bina ve mekân tipleri istasyon çevresinde gelişmiştir (Resim 2). Demiryolunun kentin yapılaşmasına dolaylı etkilerinden biri, İstanbul’a ve imparatorluğun diğer bölgelerine bağlanan ulaşım ağı ile birlikte ticari işlerliğin artmasıdır. Tarımsal üretime yönelik gelişen pazar ile çevre köylerden gelen artı ürünler kentte toplanmaya başlamıştır. Bu ürünlerin denetimine bağlı olarak toplumda ticari organizatör rolünü üstlenen yönetici sınıfı oluşmuştur. Ticarete mesleki örgütlenmelerin gündeme gelmesiyle, 1894’de Eskişehir’de Ticaret ve Ziraat Odaları kurulmuştur. Üretim alışkanlıkları ve toplumsal yapıda yaşanan bu değişimlerin yanı sıra kentsel gelişimin dönüm noktası sayılabilecek diğer bir husus Osmanlı-Rus Savaşı sonrası başlayan göçlerdir.

Daha önceleri kırsal bölgelere yönlendirilen göçmenler, 1886 yılından itibaren devlet politikaları ile kent içine de yerleştirilmeye başlanmıştır. 1870-1907 yılları arasında yayınlanan salnameler Eskişehir kenti nüfusu ve demografik yapısı hakkında güvenilir veriler sunmaktadır. 1870 ve 1873 tarihli Hüdavendigar Salmelerine göre Eskişehir merkezde hane ve nüfus sayısı 3 yıl içinde iki katına çıkmıştır.² Konutların bir elden ve çok sayıda yapılması gerekliliği, inşaatın bir tür planlama ve örgütlenme dâhilinde çözümlenmesini gerektirmiştir. Ebniye

Nizamnamesinin yürürlükte olduğu bu yıllarda göçmen konutlarının yapımına ilişkin konular turuk komisyonuna verilen yetkiler ile yürütülüyordu. 1896 haritasında Porsuk Çayı’nın kuzeyinde bulunan mahallelerde, ınsal yollarla, yol genişlikleri ve parselizasyonda düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Yüzyıl sonuna kadar devam eden göç hareketleri sonucunda, kırsalda ve merkezde artan nüfusla birlikte konut ihtiyacını karşılamak üzere yeni mahalleler kurulmaya devam etmiştir.

Kent nüfusu hızla artarken, alt yapı donanımları 1878’de başlayan belediye hizmetlerine rağmen paralel bir gelişme göstermemiştir. İçme suyunun artezyen kuyularından sağlandığı, kanalizasyon şebekesinin kurulmadığı kentte, 1905 yangını çarşı ve yakın kesiminde büyük tahribata neden olur.³ 1919-1922 yıllarında savaştan zarar gören yakılıp yıkılan kent büyük ölçüde yeniden imar edilmek durumundadır. Savaş sonrası ülke genelinde zarar gören Anadolu şehirlerinin onarımı Cumhuriyet Döneminin yapım programı hedef erindendir. Ankara’nın yeni başkent ilan edilmesiyle İstanbul-Ankara arasında önemli bir demiryolu istasyonu olan Eskişehir, bu programın öncelikli kentlerindendir. Atatürk’ün kentte yaptığı konuşma, Eskişehir’in “sanayi ve tarım merkezi” olarak gelişmesinin hedef endişisini gösterir. Bu temsiliyet, 1922 yılından sonra, kentin yeniden inşasında da kendini gösterir. Eskişehir’in kentsel gelişiminde dönüm noktası sayılabilecek 1925 yılında “il” ilan edilmesi öncesinde Atatürk’ün halka hitaben gerçekleştirdiği konuşmalardan alınan aşağıdaki satırlar 1920’li yılların başlarındaki yaşam koşulları hakkında ipucu vermektedir.

“Milletimiz fakir düşmüştür. Memleketimiz harap olmuştur. Bu fakirliğin ve haraplığın çeşitli nedenleri vardır. Bunların en önemlisi iktisadi konularda geriliğimizdir ve bu geriliği doğuran tek sebep de yolsuzluktur. Bugün dünya yollara son derece önem vermiştir. Deniz yolları, kara yolları meydana getirmişlerdir. Hatta Avrupalılar deniz yollarından gelerek bize rekabet bile ediyorlar, nitekim buğday mahsulü memleketimizde çok bol olarak yetiştiği halde, yollarımızın olmaması yüzünden bir taraf an diğer tarafa ulaştırıyoruz. Dünyanın öbür ucundan meselâ Amerika’dan gelen unları yemeğe mecbur oluyoruz. Yollarımızı yüzyılın çağdaş ilerlemelerinin gerektirdiği ileri duruma ulaştırmak gereklidir. Ancak bu şekilde memlekette hüküm süren fakirlik ve düşkünlüğe çare bulmuş olabiliriz.”

1- Hüdavendigar Salmelerine göre 1898’de 1470 olan öğrenci sayısı 6 yılda 8135’e yükselmiştir.

2- Son sayımda 71 Gayrimüslim erkek nüfus kaydedilmiştir. H.1290-M.1873/74 H. V. S., s.121. 1873 yılında Eskişehir merkezde hane sayısı 4069’a ve nüfus 27870’e ulaşmıştır.

3- Yangın yerine ilişkin düzenleme yapıp yapılmadığına ilişkin bilgiler eksiktir.

04

04a

Cumhuriyetin ilk yılları Eskişehir için savaşın kötü izlerini silmek, çökmüş ekonomi ve sosyal koşulları iyileştirmek yönünde girişimlerin devlet eliyle desteklendiği yıllardır. Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet Türkiye'si'ne geçiş ve bunun getirdiği kurumlar siyasi anlamda radikal bir kopuşu ifade ederken, Osmanlı'dan kalan az gelişmiş sanayi yapılanması geliştirilmiştir. Bunun yanında toplumdaki kapıkulu geleneğine bağlı "amele" nin sosyal statüsü de sanayinin ihtiyaç duyduğu işçi sınıfı (proleterya) ile iyileşme göstermiştir.

"Bugün var olan fabrikalarımızda ve daha çok olmasını dilediğimiz fabrikalarımızda kendi işçimiz çalışmalıdır. Mürefeh ve memnun olarak çalışmalıdır. Ve tüm bu saydığımız sınıf ar aynı zamanda zengin olmalıdır. Ve yaşamın gerçek lezzetini tada bilmelidir ki, çalışmak için kudret ve kuvvet bulabilsin" İzmir İktisat Kongresi Açılış Konuşması, 1923.

Devletçi ekonomi modeliyle hayata geçen sanayi yapılarının asıl amacı endüstrileşme ve üretim olmakla birlikte, kentte yüceltilmesi ve temsil edilmesi de önemli anlamlar taşıyordu. Ülkenin devletçilik politikalarının bir yansıması olarak nitelikli personele ve işçilere yönelik konutların yanı sıra kültür ve sanat ve spora yönelik sosyal tesisleri de barındıran fabrikalar inşa edilmeye başlandı. Ülke için ilk sayılabilecek kamu yatırımları arasında; Demiryolu Fabrikası (1924) ve TULOMSAŞ'a dönüşen DDY Cer Atölyesi, Hava İkmal Bakım Merkezi'ne dönüşen Tayyare Bakım Merkezi (1926) ve Eskişehir Şeker Fabrikası (1933) yer almaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında mahalle ölçeğinde konut tasarımı da yeni kurulan fabrika alanlarında gerçekleştirilmiştir. Zamanla bu tesislerde çalışanların iş yerine yakın yer seçme eğilimleri sonucunda, kuzeybatıda yeni mahalleler kurulmuştur (Ertin:1994, s.23).

Görülüyor ki Cumhuriyet'in ilk yıllarında kentin altyapı eksikliği tek sorun değildir. Yeni açılan kurum ve fabrikalarda çalışan memur ve işçilerin kalabileceği uygun konutlar dışında, devam eden göçler de o dönem Eskişehir'inin önemli sorunlarından biridir. 1927'de nüfusu 32341 olan Eskişehir'de, artan nüfusla beraber yeni yapı inşasının sayıca ağırlıklı kısmını konut üretimi oluşturmaktaydı (Ertin.1994, s.104). 1949 sel felaketi,⁴ kompleks iş örgütlerinin artması, tarımsal üretim ve ihracatı; üretim ilişkilerine bağlı olarak aile yapısı ve gündelik yaşam pratiklerinde değişim, endüstri alanındaki gelişmelerle betonarme teknolojisinin yaygınlaşması gibi nedenler yeni yapı üretimini şekillendirmeye başlamıştı. 1950-1960 dönemine kadar kentin konut ve sanayi alanlarının bütüncül bir planlaması yapılmamıştı.⁵ Eskişehir'in kentsel gelişiminin düzenli olmasını sağlayacak bir kent planına gereksinim bulunuyordu. Bu amaç doğrultusunda 1952'de yarışma yolu ile elde edilen, Eskişehir'in planlı döneminin ilk adımı sayılan 1/5000 ölçekli imar planı geçerlilik kazandı. Ancak belirtmek gerekir ki 1/1000 ölçekli uygulama imar planının hazırlanması 1950'li yılların sonuna kadar sarkmıştır (Mimarlık 03-04, 1952). Sanayi alanlarının İstasyon civarında geliştirilmesini, gelişen konut alanlarını da dikkate alarak yeni yollar açılmasını, Porsuk Çayı'nın etrafındaki yeşil alanların kent merkezinden Odunpazarı'na kadar sürdürülmesini öngören plan bütünüyle yaşama geçirilebilmiş değildir. Bunda, erken dönemde kurulan sanayi tesislerinin zamanla işyerine yakın olma isteği ile gelişen konut alanları içinde ve merkezde kalmaları da etkili olmuştur. Yerleşme alanlarını olumsuz etkileyen, çevre kirliliği sorunlarına neden olan bu tesisler zamanla kent dışında yer seçmek zorunda kalmışlar, kıymetlenen arsaları ve ayakta kalan yapılar AVİM, eğlence-kültür-sanat vb. merkezlere dönüşmüştür.

4- Seyla Evleri, kuzeyde 500 blok ve 1000 tek evden oluşur. Selahattin Önder, (1986). "Cumhuriyet Devrinde Eskişehir (1923-1973)", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, T. İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Eskişehir, s.17.

5- Erken tarihli modern imar girişimlerinden biri Hükümet Konağı ve Çevresi 1/1000 ölçekli mevzi imar planı ve meydan düzenlemesidir.

05

05a

- 03-03a/ Eskişehir Akarbaşı Camii ve İstasyon Caddesi 20. yüzyıl başı
 04-04a/ Kartpostallarda 20. yüzyıl başı Arifiye ve Hoşnudiye mahalleleri
 05-05a/ Eskişehir Hükümet Konağı (1945-1948) ve Y. Mimar Leylâ Taylan, Ferzan Baydar'ın birinciliği kazandığı yarışma projesinden Gar binası Vaziyet Planı (Arkitekt, 1947-01-02:18-26).
 06/ M.K. Atatürk Caddesi ve çevresi

06

Kent imaj öğeleri kapsamında M.K. Atatürk Caddesi (Lynch, 2010)

1.Bölgeler

1896 tarihli Eskişehir haritasından da görülebileceği gibi, bugün kent merkezini oluşturan İstasyon'dan Odunpazarı'na kadar olan bölge bağ- bahçelik mezarlık olmak üzere boş bir alandan oluşmaktaydı. Bu boş arazinin Odunpazarı'na yakın bir bölümünde birkaç konut ve Akarbaşı Camii ve yakınında değirmen varken, bir bölümü de ekim için kullanılıyordu. İstasyonun kurulmasıyla yol geçirilen bölgede o dönemde bir yerleşim yoktu (Resim 3).

Buna karşılık aynı caddeyle kesişen ve doğrudan eski merkez Köprübaşı'na bağlanan İstasyon Caddesi İstanbul'dan Ankara'ya gelen trenin Eskişehir'de bir gece yolcularıyla beraber bekletilmesi sonucu gelişen Batılı mekân tiplerine sahne oluyordu.

Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak M.K. Atatürk Caddesi kısa zamanda önemli bir gelişim göstermiştir. Bu gelişimde büyük araziler gerektiren kamu yatırımlarının yer seçimi etkili bir rol oynamıştır. Ana ulaşım ağında demiryollarına ağırlık verilmesi ve istasyondan eski yerleşim yeri Odunpazarı'na bağlanan bu yol üzerinde kamu yatırımlarının arttırılması ile cadde önemli bir ulaşım omurgası olmuştur. Bu dönemde güneyde eski mahalleler, kuzeyde demiryolu ile sınırlı, etnik gruplara göre ayrıışan kent dokusu da çözülme göstermiştir. Caddenin çevresinde eskiden Gayrimüslim ağırlıklı olan Arifiye, İstiklal ve Hoşnudiye mahalleri yoğunlaşmaya devam etmiştir (Resim 4). Merkez konumundaki cadde üst gelir gruplarını Odunpazarı'ndan kendine doğru çekerken, yeni mekânsal yapı da toplumsal tabakalaşmayı yansıtacak biçimde ayrıışmaya başlamıştır (Aksoylu:1989: 69).(Resim 4)

Kentin gelişme hızının yükseldiği 1950-1960 arası dönem aynı zamanda modern mimarlık ilişkisi içinde Türkiye'de mimarlığın evrim

basamaklarından biri olarak kabul edilmektedir. Liberal politikalar, uluslararası ekonomiyle bütünleşme, 1947'de Marshall Yardım Planı sonrasında Yabancı Sermaye'yi Teşvik Kanunu ile inşaat malzemelerinin temini ve ekonomisinde göreceli bir rahatlama yaşanmıştır (Taştan 2005: 112). Bu yıllarda mimari müsabakalarla elde edilen büyük kamu yatırımları arasında Devlet Demiryolları ve Limanları Umum Müdürlüğünce açılan "Eskişehir Garı Proje Müsabakas" (1947) ile Bayındırlık Bakanlığı Şehircilik Fen Heyetince açılan "Hükümet Konağı ve çevresinin 1/1000 ölçekli mevzi imar planı ve meydan düzenlemesi" (1945) sayılabilir⁶ (Resim 5).

Bugün Eskişehir Valiliği olarak hizmet veren Hükümet Konağı'nın kuzeybatısında 1947-1949 yılları arasında inşa edilen Adliye Binası farklı dönemlerde yapılmış olmalarına rağmen ek yapı ile birbirlerine bağlanmışlardır (Url-1). Kentin en önemli yönetsel birimleri olan valilik ve adliye, merkezin güneybatısında, İki Eylül Caddesi ile M.K. Atatürk Caddesi'nin kesiştiği köşede yer almaktadır. Bu yapılarla doğuda Vilayet Meydanı'nı çevreleyen Merkez Bankası Hizmet Binası, 1952 yılında yine bir yarışma projesi ile gerçekleştirilmiştir. Batıda M.K. Atatürk Caddesi üzerinde, bu yapıların bulunduğu arazinin karşısında Atatürk Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi (1944) yer alır (Çınar,2005: 117). Mesleki eğitimin, devletin eğitim politikası arasında yer alması ile 1945'te Eskişehir'de, teknik okulların sayısı 7'ye yükselmiş, ilerleyen yıllarda M.K. Atatürk Caddesi'yle batıda kesişen Öğretmenler Caddesi etrafında "okullar bölgesi" gelişmiştir (Resim 6). M.K. Atatürk Caddesi üzerinde Meslek Lisesi'nden kuzeye, istimlak edilen araziler üzerinde sırasıyla Atatürk Stadyumu (1953) ve Hava Hastanesi (1948) inşa edilmiştir. Stadyum ile M.K. Atatürk Caddesi arasında kalan alana, 1959 yılında yarışmaya açılan Eskişehir Atatürk Spor Sitesi inşa edilmiştir (Arkitekt:1969/04:152-153). (Resim 6)

6- 1953'de inşaatına başlanan yeni Gar Binası'nda yarışmayı kazanan proje uygulanmamıştır.

07

07a

07-07a/ Eskişehir Emniyet Müdürlüğü bahçesi ve İstasyon önünde Ünzile H. Dehri Sayıl Parkı (B. Ekimci, 2015).

08/ Gar Binası (B. Ekimci, 2016)

09-09a/ M. K. Atatürk Caddesi üzerinde Çimen Apartmanı ve 2016 yılında yıkılan Beceren Apartmanı (B. Ekimci, 2015)

Valiliğin kuzey ve batısında, M.K. Atatürk ve Reşadiye caddelerine kadar olan bölgede Emniyet Müdürlüğü ve Jandarma Sosyal Tesisleri, İl Halk Kütüphanesi inşa edilir. Böylece M.K. Atatürk Caddesi'nin doğu ve batısında bir bahçe içinde inşa edilen askeri, idarî, eğitim, sağlık, spor vb. kamu yapıları yer alır.

2. Sınırlar-kenarlar

Kamu yapılarını caddeden ayıran yeşil bir kuşaktan söz etmek mümkündür. Söz konusu yapılar bulundukları arsaya caddeden içeri çekilerek yerleştirilmiş, yapıların yükseklik etkileri cadde tarafında bırakılan bahçelerle azaltılmıştır. Aynı şekilde sık ağaçlandırılan bahçeler, farklı işlevlere ait mekânları görsel, işitsel açıdan caddeden ayıran mahremiyeti sağlar (Resim 7).

Bahçelerin dışında sınırlayıcı olarak duvar üzeri parmaklık ve korkuluklar kullanılmıştır. Böylece genellikle sadece seyredilen ama yaşanmayan mekânlar olarak kalan bahçelerin peyzaj düzenlemeleri Hava Kuvvetleri Hastanesi ön bahçesi dışında önemli bir özellik göstermez. Cadde üzerinde halka açık tek park İstasyon Binası karşısındadır.

3.Yollar-kavşaklar

Eskişehir Hava Kuvvetleri Hastanesi'nin düz bir aksla Köprübaşına bağlanması ile M.K. Atatürk Caddesi ve Köprübaşı arasında kurumsal yapıların yer aldığı yeni bir ana aks belirlenmiştir. Böylece Caddenin doğusunda Porsuk Çayı'na doğru kuzey bölge ile güneyde geleneksel çarşının uzantısı ticaret bölgesi ayrılmıştır. Merkezin geleneksel özelliklerini koruyan ticaret bölgesi, dar sokaklar boyunca toptan ve perakende satış yapan küçük işletmelerin yer aldığı, alt-orta gelir grubunun alışveriş yaptığı bir alan olma özelliğini günümüzde de sürdürmektedir. Kuzeyde Yalaman Adası'na doğru Porsuk kıyısında ise eğlence ve dinlenme özellikleri ağır basar. Buradaki bir iki katlı bahçeli yapılar, 1980'li yıllarda lüks konut projeleriyle büyük ölçüde yenilenmiş, kat yükseklikleri artmıştır. Özellikle Porsuk Çayı'na doğru cephe veren yapıların zemin katları kafeterya, pastane ve lokanta olarak kullanılmakta, üst katlar konut olarak değerlendirilmektedir. 17 Ağustos 1999 Marmara depremi sonrası özellikle Porsuk Çayı yakınındaki ev ve iş yerlerinin hasar görmesiyle birlikte bölgede bulunan bazı binalar boşaltılmış, bazıları yıkılarak deprem yönetmeliğine göre yeniden inşa edilmişlerdir.

Caddenin kuzeyinde istasyon çevresinde değişik türde üretim yapan fabrikaların eklenmesi ile genişleyen bölge bugün fabrikalar bölgesi olarak adlandırılmaktadır. İstasyonun yakın çevresinde ayrıca çok sayıda otel, lokanta, kiraathane vb. dükkânlar açılmıştır. İstasyonun

yakın çevresindeki fabrikalar, zamanla iş yerine yakın olma isteği ile gelişen konut alanları içinde kalmıştır. Yerleşme alanlarını olumsuz etkileyen, çevre kirliliği sorunlarına neden olan bu yapıların kıymetlenen arsaları zamanla değişmiştir.

Caddenin güneyinde eski yerleşim yeri Odunpazarı ile geçiş bölgesi niteliğinde olan Akarbaşı Mahallesi ise Atatürk Bulvarı'nın düzenlenmesinden sonra bu özelliğini yitirmiş, M.K. Atatürk Caddesi ve Odunpazarı arasındaki organik bağ kopmuştur. Bu gün yol kotunun altında, çukurda kalan cami ve çevresi zamanla bulvara bakan 8-9 katlı yüksek apartmanlarla çevrelenmiş, camiye adını veren kanalın üstü kapatılmıştır.

4.Odak Noktaları

M.K. Atatürk Caddesi, kentin en eski iki odak noktası Odunpazarı yerleşkesi ve İstasyon arasında gelişen bir caddedir. Şair Fuzuli ve Reşadiye caddeleri başta olmak üzere M.K. Caddesi'ne bağlanan cadde ve sokaklar, Porsuk kıyısı boyunca Adalara uzanan yaya aksı, kuzey-güney doğrultusunda bisiklet yolları, kısmî olmakla birlikte Hava Kuvvetleri Hastanesi'nden Savaş Caddesine kadar ağaçlarla gölgelenen geniş kaldırım ve oturma bankları cadde üzerinde yaya ve araç akışının durma ve kalkma ya da başka bir deyişle kırılma noktalarıdır. Bunlar dışında, günün belirli saatlerinde ya da belirli günlerde kullanılan Stadyum ve Reşadiye Camii önemli toplanma ve dağılma noktalarıdır. Gün içerisinde yoğun olarak kullanılan kamu kuruluşları ve hastane dışında, İl Halk Kütüphanesi de önemli buluşma noktalarından biridir.

5. İşaretler-anıtlar

Caddenin kuzeyinde Gar Binası (1953), ortada betonarme kabuk sistemle biçimlenen çatısı ve iki yanda uzanan yan bloklar ile kuruluşundan itibaren simge yapılardan biri olmuş ve Eskişehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 21.02.2008 gün, 2533 sayılı Kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescillenmiştir (Resim 8).

M.K. Atatürk Caddesi Konut-Apartman Karakteristikleri

Cadde üzerindeki dokuda, büyük kamu arazileri ve özel parselasyon düzeni arasındaki ölçek farklılığı belirgindir. Kurumsal kimliği olan yapılar dışında caddenin omurgasını oluşturan, bitişik nizam çok katlı binaların biçimsel dili ve yükseklikleri yapılış tarihlerine göre değişkenlik gösterir. Spekülatif apartman inşaatındaki gerçek patlamanın başlangıç noktası olan kat mülkiyeti kanunundan sonra kurulan apartmanlar, çoğunlukla kullanım ömürleri dolmadan eski yapılar yıkılarak, bitişik nizamda ve çok katlı yapılmıştır (Aksoylu, 1989:71), (Bozdoğan, 2002: 243-245). Cadde üstünde 1950-1970'li yıllarda ya-

08

09

09a

pılan 2-5 katlı yapılar arasında 1970'lerden sonra inşa edilen 7-8 katlı apartmanlar vardır. Örneğin en nitelikli yapılar arasında yer alan 5 katlı Çimen Apartmanı, 8 katlı yapılar arasında kalmıştır (Resim 9).

M.K. Atatürk Caddesi üzerindeki yapıların giriş katları genellikle ticaret birimlerine ayrılmıştır. Üst katlar ise konut ağırlıklıdır. Caddenin geleneksel çarşı bağlantılı doğu yakasında, günlük alışverişe yönelik ticaret birimleri yanında nakliyat gerektiren mobilya ve beyaz eşya gibi dayanıklı tüketim malları satan birimler de yer almaktadır. Caddenin kuzeyde istasyona doğru uzantısında ise müzik, kırtasiye, çiçekçi, pastane, eğlence yerleri ve lokantalar yoğunluktadır. Yine burada üst gelir grubuna yönelik emlak, muhasebe, mimarlık-mühendislik büroları faaliyet göstermektedir.

Hızlı büyüme ve plansız kentleşmenin kötü etkileri cadde üzerindeki konutlar üzerinden izlenebilmektedir. Cephelerde kullanılan malzeme seçimi ve estetik dil, görsel olarak rahatlıkla kavranabilen, bütünlüklü bir uyum sergilemekten uzaktır. Geniş cam açıklıkları, bant pencereler ve balkonların, ses ve görüntü kirliliği ortasında hem görsel hem fiziksel nitelikleri zayıf ır. Cephelerde kullanılan estetik dil, malzeme seçimleri, kaplamalar, karmaşık ve çok çeşitli bir görünüm sunar. Caddeye bağlanan sokaklarda yer alan binaların köşe çözümlerindeki çeşitlilik dikkat çekicidir. Bulunduğu çevreden ve tarihi Odunpazarı yapılarından veri alan sınırlı denemeler vardır. Bununla birlikte ticaret birimi-yaya ilişkisi zemin katların mimari şekillenmesinde rol oynamamıştır. Sınırlı birkaç yapıda pasajlaşan girişler yaya akışını rahatlatan, ferah çözümler gerçekleştirilebileceğini göstermektedir. Kaldırım, dükkân girişi, konut girişi ilişkileri zayıf ır. Reklam panoları, bozuk-dar kaldırımlar ve dar geçişlerin yanı sıra ticaret birimlerinde ağır nakliyat gerektiren mobilya, beyaz eşya satışı vb. işlevlere yer verilmesi, sokaklardan caddeye akan kontrolsüz trafik, caddenin yaya yolu olarak kullanımını katlanılmaz sınırlara taşımaktadır.

Değerlendirme:

Kentin değişimi çeperlere doğru yayılma- büyüme ya da yerinde yık-yeniden yap tekrarıdır. Bu döngü yavaş ve sindirilerek ilerleyen, kısmen kontrollü bir süreç izlerken, sanayi devrimi; yeni üretim teknikleri, toplumsal yapıdaki çözümler sarsıcı yeni ölçekler getirmiştir. Kontrolsüz yayılma ve yerinde dikey büyüme, değişen ihtiyaçlara verilen cevaplar ve yeni teknik ve ekonomik fırsatların sonucudur.

Eskişehir'de, Osmanlı modernleşme ve yenileşme hareketinin mirası olarak, Cumhuriyet Döneminde kentleşme deneyimlerine sahne olan Mustafa Kemal Atatürk Caddesi, plansız kentleşmenin geçirdiği süreci sergilemektedir. Plansız kentleşme yalnızca bir cadde ile sınırlı

değildir. Bu açıdan seçilen bölgenin kent bütününe bakmak yönünde model oluşturacağı düşünülmüştür.

Acaba aradan onca yıl geçtikten sonra Eskişehir kent deneyimini nasıl değerlendirmek gerekir?

Geçmiş yıllarda arka parsellerde 3-4 katlı konut dokusu devam ederken, M.K. Atatürk Caddesi üzerinde ise 7-8 katlı yapılanmaya izin verilmiştir. Bitişik nizam binaların arkasında kalan bahçeler Odunpazarı'na doğru genişleyen çam ve meyve ağaçları barındıran sınırlı da olsa bina ölçeği ve yoğunluğunu rahatlatan açıklıklardır. Kat adetleri artarken alt yapı durumu göz önünde tutulmamış, parklar, çocuk bahçeleri, sosyal tesisler, otopark yerleri ayrılmamıştır. Bu yetersizlikler mevcut binaların eski niteliklerini kaybetmelerine sebep olmuş, cadde üzerinde konut edinme eğilimlerini azaltmıştır.

Bir dönemin barınma pratiği olarak tarihsel değeri olan erken apartmanlar, Çimen Apartmanı kadar dahi şanslı olamamış; inşa kalitesi, değişen konut konforu beklentileri gerekçe gösterilerek yıkılıp, yerlerine daha yüksek katlı yeni yapılar inşa edilmeye başlamıştır. 1950-1970 arasında yapılmış olan konutların kendi içinde tutarlı, sade, rasyonel bir tutum sergileyen yapı stoku azalmıştır. Günümüzde, 6306 sayılı yasaya dayandırılan yapı yenilemeleriyle, 40-50 yıllık 3-4 katlı bu binalar yıkılarak yerlerine arka bahçeleri kullanan veya birkaç parseli birleştiren yüksek katlı apartman inşaatları devreye girmiştir.

Kaynakça

- Aksoylu, S., (1989) Türkiye'de Yeni Kent Politikası İçin Bir Araştırma Örneği:Eskişehir, İTÜ FBE Doktora Tezi, İstanbul.
- Bozdoğan, S., (2008). Modernizm ve Ulusun İnşası, Erken Cumhuriyet Türkiye'si'nde Mimari Kültür, İstanbul: Metis Yayınları.
- Çınar, S., (2005) Eskişehir Eğitim Tarihi (1876-2004), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Ertin, G., (1994) Eskişehir Kentinde Yerleşmenin Evrimi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 773.
- Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesi, IRCICA Arşivi, e-library.ircica.org/.../hudavendigar-vilayeti-salnamesi.
- Lynch, K., (2010) Kent İmgesi, İ. Başaran (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tapan, M., (2005) Uluslararası Üslup: Mimarlıkta Liberalizm, Modern Türk Mimarlığı, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, s. 111-122.
- URL-1: www.eskisehir.kulturenvanteri.gov.tr, erişim: Temmuz, 2016.
- Yakut K., (2009) Kurtuluş ve Aydınlanma: Arşiv Belgeleriyle Eskişehir, "Geç Osmanlı, Erken Cumhuriyet Döneminde Eskişehir'de İktisadi Yapı I, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ankara, s. 405-437.
- Yurt Ansiklopedisi, (1982) Türkiye İl İl, Dünyü, Bugünü, Yarını, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.

ESKİŞEHİR KENT MEKÂNINA KATKILARI

Yard. Doç. Dr. Rana Karasözen ve Doç. Dr. Güler Koca

mimari proje yarışmalarının

Eskişehir kent mekanındaki yansımalarını ve katkılarını aktarıyor

Yard. Doç.
Dr. Rana Karasözen
Anadolu Üniversitesi,
Mimarlık ve Tasarım
Fakültesi
Mimarlık Bölümü

Doç. Dr.
Güler Koca
Anadolu Üniversitesi,
Mimarlık ve Tasarım
Fakültesi
Mimarlık Bölümü

Türkiye’de 1930’lu yıllardan itibaren gerçekleştirilen kentsel ve mimari ölçekteki yarışmaların Eskişehir için açılmaya başlaması 1946 yılına rastlamaktadır. Bu tarihten 1960’lara kadar merkezi yönetim tarafından açılan mimari proje yarışmalarının, 1980’li yıllardan günümüze değin yerel kurumlarca açıldığı dikkati çekmektedir. Bu projeler on dört adet olup, sekizi uygulanmış, dört adedi uygulanmamış, birinde farklı proje uygulanmış, bir projenin uygulanıp uygulanmadığı konusunda ise bilgiye ulaşılamamıştır. Önceleri kent merkezinde yer alan yarışma projeleri, kentin gelişmesiyle birlikte merkez dışında da gerçekleşmeye başlamıştır. Yarışmalar, ülkede ve dünyada geçerli olan mimari yaklaşımların kente ve yapılara yansımalarını sağlayarak, yüksek nitelikli mimarlık kültürünün kent açısından önemli bir işlevi üstlenmesini sağlamıştır. Mimari proje yarışmalarının, Eskişehir’de modern kent kimliği ve mekânlarının oluşumuna önemli katkıları olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, yarışma projeleri ve bu projelerin Eskişehir’de modern kent mekânlarının oluşumuna katkıları kronolojik olarak ele alınmıştır.

Dünyada mimarlık yarışmalarının tarihi 1800’lere dek uzanmasına karşın (Çağlar, 2013: 4), Türkiye’deki ilk mimarlık yarışmaları, 1930’lu yılların başlarına denk gelmektedir. Ülkemizde açılan mimari proje yarışmalarının, mimarlık tarihimiz içinde önemli yer tuttuğu görülmektedir. Birçok kentin ilk imar planları da yine yarışmalar yoluyla elde edilmiştir.

Cumhuriyet dönemi içinde mimari proje yarışmalarını açan kurumlar incelendiğinde, 1960’lı yıllara kadar çeşitli kamu kuruluşları eliyle, 1965’lerden itibaren Bayındırlık Bakanlığı’nın yanı sıra, belediyeler, bankalar gibi kamu ve özel sektör kuruluşları tarafından çok sayıda yarışma açıldığı görülmektedir (Sayar, 2004: 33). Hastaneler, liseler, büyük üniversite kampüsleri, belediye ve bakanlık binaları, bu yarışmalarla elde edilen mimarlık ürünleri arasındadır (Yücel, 2007: 127). 1980’li yılların ortalarından itibaren mimarlar odası, diğer sivil toplum örgütleri, belediyeler ile özel girişimcilerin düzenlediği yarışmaların artış gösterdiği, bunlara paralel olarak kamu kurumlarının oranının azaldığı görülmektedir. Devlet eliyle ve genellikle ulusal ölçekte elde edilen yarışmaların yerini, bu dönemden itibaren özel sektörün davetli / sınırlı yarışma veya doğrudan sipariş düzeni almıştır. (Hasol, 2003: 54).

Yarışmalar için çeşitli dönemlerde getirilen düzenlemelerin, ülkemizdeki mimari gelişmeler üzerinde de etkisi olmuştur. 1952 yılında çıkarılan “Mimarlık ve Şehircilik Yarışmalarına ait Yönetmelik” ile serbest meslek bürolarının kurulup gelişmesi teşvik edilmiştir. 1954’te Mimarlar Odası’nın kurulması ile (<http://www.mimarlarodasi.org.tr>) mimarlık yarışmalarının kontrolü Oda’ya bağlanmıştır. Bu gelişme ile, mimari stillerin yönlendirilmesinde yarışmalar en önemli araç haline gelmiştir. Böylelikle, kamu mimarlığının yaratılmasında artık sadece devlet söz sahibi olmaktan çıkmıştır (Tekeli, 2007: 29). 1971 yılında yarışmalara ilişkin getirilen kısıtlamalar sonucunda yenilikçi tasarımlar yerine belli rasyonel şemaların kullanıldığı sıradan tasarımların tercih edildiği bir anlayış yerleşmiştir (Sayar, 2004: 33).

Yarışmalarda ödül alan projeler, dönemlerinin mimari anlayışlarını yansıtan nitelikli örneklerini gerçekleştirmişlerdir. 1930’lu yıllarda modern mimarlık, 1940’larda II. Ulusal mimarlık,

1950’lerde Uluslararası Üslup, 1960-80 arası “çoğulculuk” döneminde parçalı plan tipolojileri, Brütalizm, Yeni Rejyonalizm, Ekspresyonizm, Organik ve Organimsi Mimarlık yaklaşımlarından oluşan geç modern anlayış, 1980 sonrasında ise “geç modernizm”in yanısıra, “post-modernizm” ve “tarihselci-ulusalcı-yerel mimari” arayışlar yarışmalarda da belirgin yaklaşımlar olmuştur. 90’ların ikinci yarısı ve 2000’lerde düzenlenen proje yarışmalarında, tercihlerin modernizmin yalın geometrik diline dönüşten yana kullanıldığı dikkati çekmektedir (Sayar, 2004: 34).

Ödül alan bazı projeler Cumhuriyet dönemi mimarlık tarihi içinde dönüm noktası olma özelliğine sahiptir. Örneğin, 1933 yılında Şevki Balmumcu’nun “Sergi Evi”, Seyfi Arkan’ın “Hariciye Köşkü” yarışmalarında aldığı birincilik ödülleri, dönemin yabancı modernist mimarlarına karşı yerli modernist mimarların kendini ispatlaması açısından bir dönüm noktası oluşturmaktadır. 1948 yılında Sedat Hakkı Eldem ve Emin Onat’ın birinciliği kazandığı İstanbul Adalet Sarayı ise, II. Ulusal Mimarlıktan Uluslararası Üsluba geçişi simgelemektedir.

Mimari proje yarışmalarının, gerek ekonomik anlamda yetersiz olan yerel ve özel kesime destek olması, gerekse dönemlerinin geçerli tasarım anlayışlarını yansıtan yüksek nitelikli mimarlık kültürünün ülke geneline yayılması açısından da önemli bir işlevi üstlendiği söylenebilir.

Eskişehir’in Kentsel Gelişimi ve Proje Yarışmaları

Eskişehir, sosyo-ekonomik yapısı, ulaşım olanakları ve fiziksel özellikleri ile iç batı Anadolu’da önemli bir bölgesel merkez konumundadır. Kentin tarihsel gelişiminde rol oynayan aktörler, önemli demiryolu hatlarının kentten geçişi, sanayinin gelişmesi ve yurt dışından göçmenlerin kente gelişi olarak sıralanabilir. 1894 yılında işletmeye açılan Berlin- Bağdat demiryolunun kente gelişiyle kentteki durağan ticaret yaşamının büyük ölçüde canlandığı ve konut alanlarının da gelişimine olanak sağlandığı bilinmektedir (Ertin, 1994: 17). Demiryolu, Cumhuriyetin ilk yıllarında eski başkent İstanbul’u yeni başkent Ankara’ya bağlaması nedeniyle hem kentin konumu üzerinde önemli bir etki yaratmış, hem de kentin ekonomisini ön plana taşımıştır.

Kentin yerleştiği alan coğrafi olarak güneyinde tepelerin sınırladığı, üzerinden doğu-batı yönünde Porsuk Çayı’nın geçtiği bir ovadır. Kentin ilk yerleşim alanları olan Odunpazarı ve Taşbaşı Çarşısı Porsuk Çayı’nın güney tarafında yer alırken, göçmenlerin oluşturdukları yeni yerleşmeler, Porsuk Çayı’nın kuzey tarafında gelişme göstermiştir. Bu yerleşim alanlarının oluşumunda, kentin merkezinden geçen Porsuk Çayı ile demiryolu hattı belirleyici olmuştur. 1970’li yıllara kadar Kentin tüm fabrika tesisleri demiryolu yakınında konumlanırken, kentin ticari merkezi Porsuk Çayının iki yanında, Köprübaşı çevresinde gelişmiştir. Bu gelişme sürecinde kente nitelikli yapılar kazandırılmasında açılan mimari proje yarışmalarının önemli rolü olmuştur.

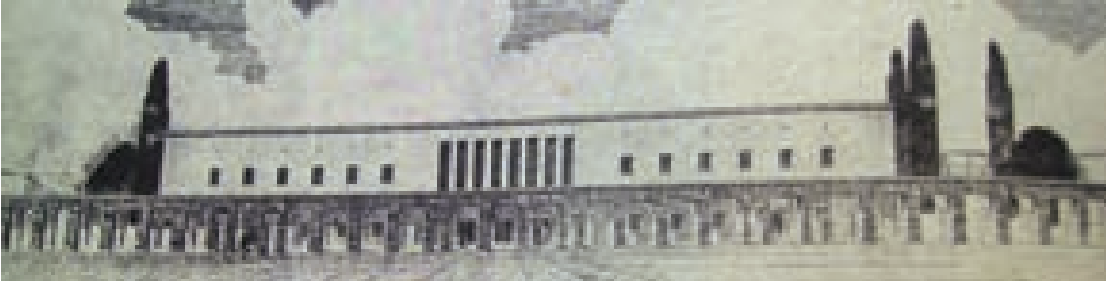
Eskişehir’de, Cumhuriyet dönemi boyunca Türkiye genelindeki mimarlık ortamına paralel bir gelişme görülmüştür. Türkiye mimarlık gündeminin kent merkezine yansımada ve bir Cumhuriyet kenti kimliği kazanmasında belirleyici rolü olan önemli yapıların büyük bölümü kamu yapıları olup, bunların projeleri ağırlıklı olarak yarışmalar yoluyla elde edilmiştir (Şekil 1). Eskişehir’de ilk kez mimari proje yarışması açıldığı yıl olan 1946’dan günümüze değin açılan mimari proje yarışmaları incelendiğinde, 1946 ile 1960 yılları arasında yarışmaların yoğunlukta olduğu, 1960-81 arası ve 1984-98 arası yıllarda kopukluklar bulunduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 1). Aşağıda, Eskişehir için açılan başlıca yarışma projelerine kronolojik olarak yer verilmektedir:

Proje Adı	Kurum	Yıl	Mimarları
Eskişehir Gar Binası (farklı proje uygulandı)	DDY Başkanlığı	1946	Leyla Taylan (Baydar), Ferzan Baydar
Eskişehir Ucuz Ev Tipi (uygulanma bilgisi yoktur)	Türk Yüksek Mimarlar Birliği	1950	Atilla Arpat, Aydemir Balkan
Eskişehir İmar Planı	İller Bankası	1952	M. A. Topaloğlu, B. Berksan
Eskişehir Merkez B.	T.C.Merkez B.	1952	Orhan Bolak
Eskişehir Devlet Hastanesi (uygulanmadı)	Eskişehir Valiliği	1953	Af an Kırımlı, Mübin Beke
Porsuk Oteli	Emekli Sandığı	1955	Vedat Dalokay
Eskişehir Spor Sitesi	Beden Terbiyesi Genel Md.	1959	Osep Saraf, Nişan Yaubyan
Eskişehir Emek Oteli ve Otogar	Emekli Sandığı	1960	AHE Grubu [K. A. Aru, M. A. Handan, A. Tekin, H. Çağlar (Suher), Y. Emiroğlu, A. Erol]
Eskişehir Fuarı (uygulanmadı)	İller Bankası	1981	Cengiz Eren, Canan Erselçuk
Eskişehir Kültür Merkezi (uygulanmadı)	Eskişehir Özel İdare Md.	1984	Tamer Başbuğ, Hasan Özbay, Baran İdil
Kızılay Eskişehir Şubesi İş Merkezi	Kızılay Derneği Eskişehir Şb.	1998	Cem Açıkkol
Tepebaşı Belediyesi Hizmet Binası	Eskişehir Tepebaşı Bld.	2004	Selim Velioğlu, Sunay Yusuf, Erce Funda
Anadolu Üniv. Yabancı Diller Yüksek Okulu	Anadolu Üniv. Rektörlüğü	2005	N. P. Kahvecioğlu, H. Kahvecioğlu, E. Sönmez, Selim Velioğlu
Eskişehir Ticaret Odası Hizmet Binası, Fuar-Kongre Merkezi (uygulanmadı)	Eskişehir Ticaret Odası	2007	Alişan Çırakoğlu, Oral Göktaş
Taşınacak Olan Eskişehir Atatürk Stadyumu Alanında Yeni Fikirler Yarışması (uygulanmadı)	TMMOB Mimarlar Odası Eskişehir Şubesi	2014	A ve B Kategorisinde yarışan 4+4 proje eşdeğer ödüle layık görülmüştür.

Tablo 1. Eskişehir’de açılan proje yarışmaları

Tabloda yer alan ödül almış yarışma projelerinin bazıları uygulanmamıştır ya da uygulanıp uygulanmadığı bilgisine ulaşılamamıştır. Aşağıda, uygulanmış projelerin özellikleri ve kent mekânına etkileri incelenmiştir.

Demiryolu ağı, depolama alanları ve fabrikalar bölgesinin yer seçimini etkileyerek kent içi arazi kullanımını organize etmektedir. **Eskişehir Gar Binası**, konumu ve tasarım nitelikleri itibarı ile kentin mekânsal kurgusunda önemli bir rol üstlenmektedir. Kentin geleneksel yerleşim alanı olan Odunpazarı’ndan demiryoluna dik olarak uzanan Atatürk Caddesi bitiminde yer alan Gar Binası, aynı zamanda kentin doğu ve batıya açılan kapısı konumunda olmuştur.

- 01/ Gar Binası Yarışmasında Birinci gelen proje: Mimarlık 05-06, 1946
 02/ Mevcut Gar Binası: G. Koca, 2009
 03/ Eskişehir İmar Planı: Mimarlık 03-04, 1952
 04/ Hükümet Meydanı: Mimarlık 03-04, 1952

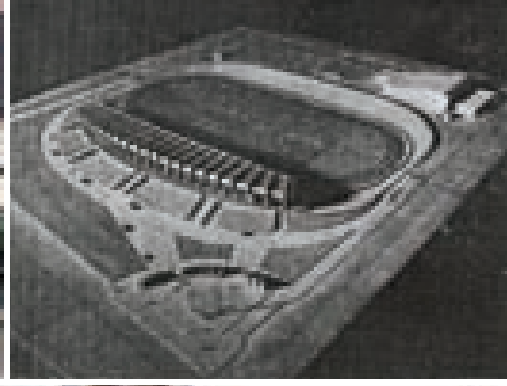
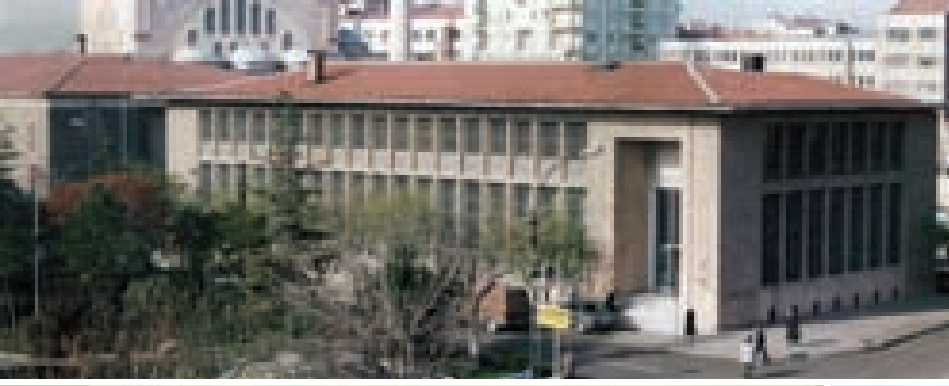
Gar Binası, ilki 1892 yılında İngilizler tarafından yapılan eski gar binası yıkılarak inşa edilmiştir. 1946 yılında açılan Eskişehir Garı Proje Müsabakası'nda birincilik ödülü Yüksek Mimar Leyla Taylan (Baydar) ile Ferzan Baydar'ın hazırladığı projeye vermiştir (Şekil 1). Ancak, bu proje uygulanmayarak, Profesör *Orhan Safa* tarafından hazırlanan proje gerçekleştirilmiştir (Şekil 2). Demiryoluna paralel konumlanmış yapı, orta aksta, ana mekânı oluşturan yolcu salonu ile yanlarda simetrik olarak yer alan kanatlardan oluşmaktadır. Üzeri büyük bir tonozla örtülü yolcu salonu, gerek betonarmenin strüktürel olanaklarını vurgulaması, gerekse şef af cepheleriyle modern mimarlık anlayışını yansıtırken, yolcu salonunun yan kanatlarındaki düşey pencere dizileri ve saçaklar ise, II. Ulusal Mimarlık anlayışındadır. Yapının, Eskişehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 2008 yılında tescillenmesine karar verilmiştir. Yapı, demiryolunu arkasına alıp, ön yüzü ile kentle bütünleşen İstasyon Meydanı'nı tanımlamaktadır.

Eskişehir İmar Planı yarışması, Cumhuriyet dönemi ile birlikte getirilen imar planı yaptırma zorunluluğu sonucunda kentin ilk imar planınının yaptırılması sürecini de başlatmıştır. 1952 yılında İller Bankası tarafından yarışmaya çıkarılan imar planında birincilik ödülünü Mehmet Ali Topaloğlu ve Bülent Berksan kazanmışlardır. Böylelikle kentin 1/5000 ölçekli nazım imar planı 1952 yılında hazırlanmış ve ardından 1/2000 ve 1/1000 ölçekli olarak hazırlanan uygulama imar planları ise 1956 yılında dönemin belediyesi ve Bayındırlık Bakanlığı tarafından onanarak yürürlüğe girmiştir (Şekil 3). Bu imar planı, sonraki dönemlerde yapılan bazı değişiklikler hariç, 1984 yılına değin yürürlükte kalmıştır. Planda Porsuk Çayı ve köprülerin kentin önemli öğeleri olarak yerini alması ve Porsuğun etrafındaki yeşil alanların kent merkezinden ilk yerleşim alanı olan Odunpazarı'na kadar sürekliliğinin bulunması ve yaya ile ilişkilerin düşünülmesi, olumlu olarak

nitelendirilebilecek özelliklerdir. Ancak bu planın yapı nizamı ve yapılanma koşullarını içermeyişi ve özellikle kent merkezinde bitişik nizam yapı biçimine ağırlık vererek yoğunluğun artmasına yol açması gibi özellikleri, planın eleştirilen yönleri arasında bulunmaktadır.

Eskişehir'de halen kullanılmakta olan kentin idari merkezi, 1945'den itibaren, merkezi yönetimin de müdahalesiyle kente yeni mekânsal nitelikler kazandırmaya başlamıştır. İlk olarak, 1945 yılında Bayındırlık Bakanlığı tarafından kentin Hükümet Konağı ve çevresinin 1/ 1000 ölçekli mevzi imar planı ve meydan düzenlemesi yapılmıştır (Şekil 4). Kentin yeni idari merkezini oluşturan Hükümet Konağı, Adliye Sarayı ile Merkez Bankası bu plan doğrultusunda oluşturulan vilayet meydanının mekânsal olarak tanımlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. 1952 yılında açılan **Eskişehir Merkez Bankası** yarışmasında, birincilik ödülünü Orhan Bolak tarafından tasarlanan proje almıştır. İki Eylül Caddesi üzerinde ve Vilayet Konağı'na dik olarak konumlanan yapı, iki katlı yatay bir kütleden oluşmaktadır. Geniş saçakları, anıtsal girişi, taş kaplı cephesi ve düşey bölmeli büyük pencere açıklıklarıyla II. Ulusal Mimarlık anlayışının nitelikli bir örneği olan Merkez Bankası Hizmet Binası, Eskişehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 15.08.2000 tarihli kararı ile tescillenmiştir (Şekil 5).

Atatürk Caddesi üzerindeki eski stadyumun 1952 yılında yıkılmasından sonra, aynı yerde yapılmak üzere, 1959 yılında **Eskişehir Spor Sitesi** yarışması açılmıştır. Birincilik ödülünü Osep Saraf ve Nişan Yaubyan'a ait olan proje kazanmıştır. Yapı, kent merkezi ile istasyondan gelen iki önemli kentsel aksın kesişme noktasında yer almaktadır. Proje, futbol stadyumu ile kapalı spor salonundan oluşmaktadır (Şekil 6). Atatürk Stadyumu, 25 000 kişilik olarak tasarlanmış ancak 10.000 kişilik açık tribünler kısmı inşa edilmiştir (Arkitekt 336, 1969: 152,

09

07

08

05/ Eskişehir Merkez Bankası: G. Koca, R. Karasözen, 2009

06/ Eskişehir Spor Sitesi: Arkitekt 336, 1969

07/ Eskişehir Porsuk Oteli (Orduevi): F. Çelikkanat, 1963

08/ Eskişehir Emek Oteli: R. Karasözen, 2004

09/ Kızılay Eskişehir Şubesi İş Merkezi: R. Karasözen, 2004

153). Sonraki yıllarda yapılan değişikliklerle açık ve kapalı tribünlere ekler yapılarak büyütülmüş, bu nedenle, tasarım orijinal özelliklerini yitirmiştir. Eğitim, kültür yapıları ve idari merkezin devamında yer alarak yoğun yapılaşma içinde kentsel boşluk oluşturma özelliğini günümüze değin korumuştur. Alanın, 2012 yılında imzalanan protokol doğrultusunda TOKİ'ye devri ve spor tesislerinin yıkımı kararı alınmıştır (Karasözen, R., Koca, G.). Mimarlar Odası Eskişehir Şubesi tarafından, bu alan için, 2014 yılında "Ulusal Kentsel Tasarım Fikir Yarışması" açılmıştır.

1955 yılında Emekli Sandığı tarafından otel ve işhanı yapılmak üzere açılan yarışmayı, mimari tasarımı Vedat Dalokay'a ait olan proje kazanmıştır. 1958 yılında tamamlanan **Porsuk Oteli (Orduevi)**, 1961 yılında Milli Savunma Bakanlığı tarafından satın alınarak Orduevi haline getirilmiştir (Şekil 7). Kent merkezinin oluşumunda belirleyici rol oynayan önemli birkaç yapıdan birisi olan Porsuk Oteli, söz konusu dönemde Porsuk Çayının karşı yakasında yer alan eski merkezin bu yönde de gelişmesi ile önem kazanan bir alanda konumlanmıştır. Köprübaşı olarak adlandırılan bölge günümüzde Eskişehir'in en işlek noktasıdır. Yatay prizmatik sekiz katlı bir kütleden oluşan yapı, Türkiye'de 50'lerin başında Hilton Oteli ile başlayan Uluslararası Üslubun temsilcilerindendir. Çeşitli dönemlerde geçirdiği tadilatlar sonucu orijinal özelliklerinin bir bölümünü yitirmiş bulunmaktadır. Orduevi Binası, Porsuk Çayı'na paralel konumuyla tanımladığı kentsel boşlukla kentin modern yüzüne nitelikli bir katkı sağlamakta olup, kent belleğinde önemli bir yere sahiptir.

Emekli Sandığı tarafından 1960 yılında açılan **Eskişehir Emek Oteli ve Otogarı** yarışması sonucunda, AHE Grubu'na (Kemal Ahmet Aru, Mehmet Ali Handan, Aydın Tekin, Hande Çağlar, Yalçın Emiroğlu,

Altay Erol) ait proje birincilik ödülü almıştır (Şekil 8). 1964 yılında tamamlanan yapı kompleksi, Uluslararası Üslubu temsil eden tüm özelliklere sahiptir. Otogar ve otel bloklarından oluşmaktadır. Otogar yapısı ise Yunus Emre Caddesi üzerinde yer alan avlulu iki katlı bir yapıdır. Avlunun içi otogar işlevine sahip iken, cadde üzerinde yer alan dükkânlar yapıya dışa dönük nitelik kazandırmaktadır. Beş katlı otel bloğu Porsuk Çayı tarafında, caddeden geri çekilerek önünde komplekse ait bir açık mekân ve otopark oluşturacak biçimde tasarlanmıştır. Kentin, bu yaklaşım ile tasarlanan ilk oteli olma özelliğine sahiptir. Kütlelerin kompozisyonu, yatay-düşey ve doluluk-boşluk dengesi, konumuna uygun tasarımı, Porsuk kıyısından algısı ile kentsel perspektife katkı sağlamaktadır. 1993 yılında kente yeni otogar binası yapılmasıyla işlevini yitiren otogar ve kompleksin mülkiyetinin el değiştirmesi ile yakın dönemde boşaltılan otel bloğu halen atıl durumdadır.

Kızılay Eskişehir Şubesi İş Merkezi yarışması, Kızılay Derneği Eskişehir Şubesi tarafından 1998'de açılmıştır. Cem Açıkkoç'un birincilik ödülü aldığı yapı, kent merkezinde bulunan Köprübaşı ticaret bölgesinde yer almaktadır. Üzerinde yer aldığı İki Eylül Caddesi, ana tramvay duraklarının bulunduğu ve yaya yoğunluğunun fazla olduğu taşıt trafiğine kapalı bir yaya bölgesidir. Bitişik nizamda duvar blokların yer aldığı cadde üzerinde tasarlanmış olan sekiz katlı yapı, kütlelerinde oluşturulan boşluklarla tekdüzelik etkisini kırarken, kentsel mekânı da yapı içine taşımaktadır. Katlarda değişen yüzey açıları, doluluk-boşluk farklılaşmaları ve Post-modern cephe anlayışıyla, kentsel mekâna yansıyan bir çeşitlilik oluşturmaktadır. Yapı aynı zamanda sirkülasyon alanlarını açıkta bırakarak iç ve dış mekan arasındaki sınırları kaldırması, hareket ögesini yapıya taşıması, kamusal, yarı-kamusal ve yarı-özel alanlar arasında geçirgenlik oluşturmaları açısından da farklı bir mimari yaklaşımın Eskişehir'deki tek örneğini oluşturmaktadır (Şekil 9).

10

- 10/ Tepebaşı Belediyesi Hizmet Binası: G. Koca, 2011
 11/ Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu: G. Koca, 2011
 12/ (A) Kentsel Mekânda Boşluk, Tasarım Ekibi: Süleyman Akkaş, Nihal Şenkaya Akkaş
 13/ (B) Plüralist Kent, Tasarım Ekibi: Sinan Tuncer, Oğuzhan Aydın, Burçak Sönmez, Birsal Saygılı, Semih Yeşilmen

2004 yılında Eskişehir Tepebaşı Belediyesi tarafından açılan **Tepebaşı Belediyesi Hizmet Binası** yarışmasında ise birincilik ödülü, Selim Velioglu, Sunay Yusuf, Erce Funda'dan oluşan tasarım ekibine verilmiş, yapı 2008 yılında tamamlanmıştır. Kent merkezinin dışında, ofis, konaklama, sağlık, eğlence, alışveriş, yeme içme mekânları ile konut alanlarından oluşan, kentin yeni gelişmekte ve dönüşmekte olan eski Fabrikalar bölgesinde yer almaktadır. Üç kattan oluşup, yatay etkisi güçlü olan bir yapıdır. Saf geometrik formların kompozisyonu ile yarı açık ve kapalı avlulardan oluşan yapı grubunun, dış cephelere ait yüzeylerinin daha kapalı, avlulara bakan yüzeylerinin ise şef af bırakılması, içe dönük bir tasarım anlayışını yansıtmaktadır. Bölgede inşa edilen ilk modern yapılardan biri olması yanında, tasarım anlayışıyla sonradan yapılacak yapılar için kalite belirleyici bir özelliğe sahip olmuştur. Yapının bünyesinde yer alan nikâh salonu, restoran, sergi alanları ve dükkânlar ile çevrede sonradan yapılan oteller ve alışveriş merkezi, hastane gibi fonksiyonların yer seçiminde etkili olarak bulunduğu çevreye değer katmıştır. (Şekil 10).

Eskişehir **Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu** mimari projesi, Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü tarafından 2005 yılında davetli olarak açılan yarışma sonucunda belirlenmiştir. Tasarımı N. P. Kahvecioğlu, H. Kahvecioğlu, E. Sönmez'e ait olan ve İki Eylül Kampüsünde yer alan yapının inşası 2009 yılında tamamlanmıştır. Yapı, lineer bir omurga ile ona bir taraf an iki sıra halinde eklenmiş altı adet üç ve dört katlı avlulu birimden oluşan yatay bir düzendedir. Cephelerde cam yüzeylerin ağırlıklı olarak kullanılması, iç ve dış mekân bütünlüğünü sağlarken, modern mimarlığın şef af ık, hafif ık gibi özelliklerini yansıtmaktadır ve kampüsteki diğer yapılardan mimari nitelik olarak ayırtırmaktadır. Bu tasarımın kent merkezi dışında yer almasından dolayı, kampüs yerleşimine katkıları açısından değerlendirilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır. Yapının, lineer kütlelerin ucunda yer alan ana girişinin önünde oluşturulan meydan ile sokak düzenindeki galerili giriş mekânı, sosyalleşme alanlarını oluşturmaktadır. Bu girişe açılan banka, kafeterya gibi fonksiyonlar ile kampüs içinde bir odak noktası olmuştur. Ayrıca eşit yükseklikteki mevcut yapılaşma içinde farklı kat yüksekliklerinden oluşan kütleleriyle, kampüse üçüncü boyutta hareketlilik kazandırmaktadır (Şekil 11).

Merkezdeki mevcut stadyumun taşınması ile boşalacak alana ne yapılacağı, Eskişehir Valiliği aracılığı ile kentte tartışmaya açılmış ve bu alanın değerlendirilmesi ile ilgili ön çalışmalar başlatılmıştır. Bunun

11

üzerine, TMMOB Mimarlar Odası Eskişehir Şubesi tarafından "Me-teorik Boşluk - Eskişehir Yer Çekim Kuvvetini Yaratıyor" başlığı adı altında taşınacak olan **Eskişehir Atatürk Stadyumu alanında** yeni fikirleri tartışmaya açacak tasarımları elde etmek ve güzel sanatları teşvik etmek amacıyla 2014 Mayıs ayında bir fikir yarışması düzenlenmiştir. TMMOB Mimarlar Odası Eskişehir şubesinin, TMMOB Mimarlar Odası Yarışmalar Yönetmeliği uyarınca serbest, ulusal ve tek aşamalı olarak açmış olduğu mimari fikir projesi yarışması A ve B olmak üzere iki kategoride düzenlenmiştir. A kategorisinde TMMOB Mimarlar Odası üyeleri ile TMMOB Şehir Plancıları Odası ve TMMOB Peyzaj Mimarları Odası üyeleri, B Kategorisinde halen Lisans eğitimi gören Mimarlık, Şehir ve Bölge Planlama ve Peyzaj Mimarlığı bölümü öğrencileri yarışmaya katılmıştır. Her iki kategoride dörder projeye eş değer ödül verilmiştir. A kategorisinde Kentsel Mekânda Boşluk temalı projeleri ile Süleyman Akkaş, Nihal Şenkaya Akkaş tasarım ekibinin projeleri, B kategorisinde Sinan Tuncer, Oğuzhan Aydın, Burçak Sönmez, Birsal Saygılı, Semih Yeşilmen tasarım ekibinin Plüralist Kent temalı projeleri eşdeğer ödüle layık görülen projeler arasında yer almaktadır (Şekil 12-13).

Sonuç

Eskişehir'de açılan mimari proje yarışmaları değerlendirildiğinde, öncelikle iki dönemde yoğunlaştığı görülmektedir. Açılan 14 yarışmadan 9 proje uygulanmıştır. Uygulanmış projeler açısından ele alındığında, birinci dönem, 1946-1960 yılları arasında, ikinci dönem ise 1998 sonrası dönem olarak sınıf andırılabilir. 1980'li yıllarda açılan iki yarışma ise uygulanmadığı için bu sınıf andırmanın dışında tutulabilir. Yarışmaları açan kamu kurumları arasında DDY Başkanlığı, İller Bankası, T.C. Merkez Bankası, Eskişehir Valiliği, Emekli Sandığı, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Eskişehir Özel İdare Müdürlüğü bulunmakta iken, sivil toplum örgütleri ve yerel kurumlar olarak Kızılay Derneği Eskişehir Şubesi, Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü ve Eskişehir Ticaret Odası yer almaktadır. 1946 ile 1960 arasında merkezi yönetim tarafından açılırken, 1984 yılından itibaren yerel kurumlarca açıldığı dikkati çekmektedir. Her iki durumda da, jüri üyelerinin ülkenin önde gelen mimarları arasından, birincilerin de kent dışı mimarlardan oluştuğu görülmektedir. Yarışmalarla birlikte kent dışından gelen mimarlar, kente farklı bir bakış açısı katarak kentte anonimleşen tasarım anlayışına yenilik ve çeşitlilik getirmişlerdir.

Eskişehir için açılan proje yarışmaları, kentte yerel anlayışın dışına

12

13

çıkaran ve Türkiye'nin mimarlık gündemi ile örtüşen tasarımların gerçekleşmesini ve tasarlandığı dönemde ülkede ve dünyada geçerli olan mimari yaklaşımların kente ve yapılara yansımalarını sağlamıştır. Bu doğrultuda, ülkedeki mimari eğilimlere paralel olarak, 1946-1960 arası dönemde, İkinci Ulusal Mimarlık ile Uluslararası Üsluba ait tasarımların yer aldığı görülmektedir. 1980 sonrasında ise, geç modern ve post-modern tasarımlar gündemde olmuştur.

Kentte özellikle 1970 sonrasında, yap-satçılığın öne çıkmaya başladığı dönemde inşa edilen yapılar, çoğunlukla kentin mekânsal kalitesinin bozulmasında etken olmuş, tasarım ve yapı kalitesi açısından yarışma ile elde edilen yapıların oldukça gerisinde kaldığı görülmüştür. Bu dönemde mimari proje yarışmalarının uzun bir süre gerçekleşmemiş olmasının, kentteki niteliksiz yapı stokunun artmasında önemli payı olmuştur.

2000'li yıllara kadar yarışmalar ile elde edilen yapılar kent merkezinde yer alırken, bu tarihlerden itibaren kent merkezi dışına doğru kaymaya başladığı görülmektedir. Bu yapılar doğrudan kent merkezi ile ilişkili olmamalarına karşın bulundukları çevrenin yeni odakları olma özelliğine sahiptirler.

Eskişehir'in modern kent kimliğinin oluşumunda yarışmalar önemli bir yere sahiptir. Kentte yeni meydanlar, kentsel boşluklar, kamusal alanlar tanımlayarak kentsel bellekte önemli yer tutan odak yapılar olmuşlardır. Bu yapılar, kent merkezinde yer almaları ve halen işlevlerini sürdürmelerinin yanı sıra, kent ölçeği içindeki yerleri ve mimari tasarım kaliteleri açısından önemli imgeler olma özelliğine de sahiptirler. Yarışmalar yoluyla elde edilen 1960 öncesi yapılar, zaman içinde işlevsel ve yapısal değişikliklere uğramış, ya da yıkılmaları gündeme gelmiştir. Bunlardan Orduevi binası değişikliğe uğramıştır. Gar binasına yeni bir işlev verilmesi, Emek oteli ve stadyumun yıkılması gündemdedir. Kent kimliğine ve kentsel mekâna katkısı olan bu nitelikli yapıların yok olması, kentsel belleğin yitirilmesi açısından önemli kayıplardır.

Sözü edilen tüm bu konular göz önüne alındığında, mimari proje yarışmalarının, Eskişehir'de modern kent kimliği ve mekânlarının oluşumuna önemli katkıları olduğu görülmektedir. Yüksek nitelikli mimarlık kültürünün ülke geneline yayılması ve kentlerin daha nitelikli çevrelere kavuşabilmesi için, belli bir süreç gerektiren ve belli bir kaliteyi de içinde barındıran mimari proje yarışmalarının ülke genelinde de daha sık başvurulması gereken bir yöntem olduğu açıktır.

Kaynakça

- Çağlar, Nur, (2013), "Mimarlık Yarışmaları İyi Şeyler (Mi) Dir?", <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya31.pdf>, 2013|1, s. 4.
- Çelikkat, Fikret (1963), *Eskişehir*, Bozkurt Matbaası, Eskişehir.
- Ertin, Gaye (1994), *Eskişehir Kentinde Yerleşmenin Evrimi*, Anadolu Ün. Yay. No:773, Eskişehir.
- Karasözen, R., Koca, G., (2013), "Eskişehir'de 1960 Öncesinde Mimari Proje Yarışmaları ile Elde Edilen Yapılar", *Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu*, s. 30-45, İstanbul.
- Koca, G., Karasözen, R., (2010), "Eskişehir Modern Kent Merkezinin Oluşumunda 1946-60 Dönemi Mimari ve Kentsel Proje Yarışmalarının Etkisi", *Üç Kuşak Mimarlık Yazıları*, 329-339, Anadolu Ün. Basımevi, Eskişehir.
- Koca, G., Karasözen, R., (2010), "1945-1960 Dönemi Eskişehir Modern Kent Merkezinin Oluşumunda Öne Çıkan Yapılar", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Özasan, Nuray ve Karasözen, Rana., (2004), *Eskişehir'de Uluslararası Üslub'un Yansımaları*, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları, DOCOMOMO-Türkiye Ulusal Çalışma Grubu Poster Sunuşları, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Ankara.
- Sayar, Y., (2004), Türkiye'de Mimari Proje Yarışmaları 1930-2000: Bir Değerlendirme, *Mimarlık* 320, s.29-36.
- Sayar, Yasemin Yılmaz (2002), "Türkiye'de Mimari Proje Yarışmalarının Başlangıç Dönemi(1933-1950)", *Arredemento Mimarlık* 2002 / 04, s.66-73.
- Tekeli, Doğan (2002), "Proje Yarışmaları Sadece Emek Sömürüsü mü?", *Arredemento Mimarlık* 2002 / 04, s.64, 65.
- Tekeli, İ. (2007), "Türkiye'de Mimarlığın Gelişiminin Toplumsal Bağlamı", *Modern Türk Mimarlığı*, TMMOB Mimarlar Odası Yay., s. 13-36, Ankara.
- Vanlı, Şevki (2006), *Mimariden Konuşmak Bilinmek İstenmeyen 20. Yüzyıl Türk Mimarlığı Eleştirel Bakış*, I. Cilt, VMV Yay., Ankara.
- Yücel, A. (2007), "Çoğulculuk İş Başında: Türkiye'nin Bugünkü Mimarlık Manzarası", *Modern Türk Mimarlığı*, TMMOB Mimarlar Odası Yay., s. 125-156, Ankara.
- Mimarlık (1946), "Eskişehir Gar Binası Proje Müsabakası Seçim Neticelerini ve Mucib Sebeplerini Bildirir Jüri Raporu", *Mimarlık* 03-04, s.34-36.
- Mimarlık (1950), "Eskişehir Ucuz Ev Tipi Müsabakası Sonuçları", *Mimarlık* 03, s.38.
- Mimarlık (1952), "Eskişehir İmar Planı Müsabakası Neticesi", *Mimarlık* 01-02, s.22.
- Mimarlık (1952), "Eskişehir İmar Planı Müsabakası", *Mimarlık* 03-04, s.2-20.
- Mimarlık (1953), "Eskişehir Memleket Hastanesi Proje Müsabakası Jüri Raporu", *Mimarlık* 01-06, s.32-35.
- Mimarlık (2003), "Amerika'da İstanbullu Bir Mimar: Osep Saraf", *Mimarlık* 310, s.40-48.
- T.C. Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2009).
- *Yarışmalar Dizini 1930-2004* (2004), TMMOB Mimarlar Odası Genel Merkezi ve TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şb., Ankara.
- <http://arkiv.arkitera.com/competition.php?dates=1950-1959>, 09.07.2009.
- <http://www.arkitera.com/v1/proje/tepebasi/index.htm>, 14.01.2011.
- <http://www.arkitera.com/y528-eskisehir-ticaret-odasi-hizmet-binasi-fuar-sergi-ve-kongre-merkezi-sosyal-tesisleri-ulusal-mimari-proje-yarismasi.html>, 14.01.2011.
- <http://arkiv.arkitera.com/p6024-eskisehir-anadolu-universitesi-yabancidiller-yuksek-okulu-mimari-proje-yarismasi.html>, 14.01.2011.
- <http://www.emekli.gov.tr/tasinmazmallar.htm>, 08.07.2009.
- <http://kentvedemiryolu.com/diger/eskisehirgar.jp>, 14.05.2009.
- <http://www.5n1k.org/orhan-bolak/>, 28.05.2009.
- (<http://www.mimarlarodasi.org.tr>)

HAMAMYOLU CADDESİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Dr. Açıya Alpan, Eskişehir'in önemli yaya bölgesi Hamamyolu Caddesi'ndeki sorunları
Görsel ve Algısal ile İşlevsel, Sosyal ve Zamansal olmak üzere
2 kriter üzerinden değerlendiriyor

Dr. Açıya Alpan
Temmuz 2016

Eskişehir'in yaya omurgasının temel bir parçası olan Hamamyolu Caddesi, iki yanı ağırlıklı olarak ticari ve konut işlevlerine ayrılmış yapılarla çevrelenen, ortada kalan alanın ise yaya yolu, park veya yeşil alan, oturma yeri, oyun alanı, rekreasyon, meydan, sergi alanı gibi işlevlere el verecek şekilde oluşmuş olduğu bir "kamusal alan"dır ve bu özellikleri ile Avrupa ve Amerika'daki diğer yaya bölgesi örneklerine (street mall / pedestrian zone) benzemektedir. Hamamyolu Caddesi, antik çağdan itibaren sıcak suları ile bilinen eski hamamlar bölgesini (Sıcaksular olarak da bilinir) içermekte ve adını bu hamamlardan almaktadır. Cadde, 1930 sonrası ticaretin Eskişehir'de ilk gelişmiş olduğu caddelerdendir (Şekil 1-a). Günümüzde Hamamyolu Caddesi, Tarihi Odunpazarı Bölgesi ile geleneksel ticaretin ve Cumhuriyet Dönemi yapılarının bulunduğu Taşbaşı Bölgesi üzerinden kentin bugünkü merkezi Köprübaşı'nı (Merkezi İş alanı-MIA) birbirine bağlayan ana yaya omurgasıdır (Şekil 1-b). Akarderesi'ni Porsuk Nehri'ne bağlayan kanalın çevresinde gelişen cadde, ilk kurulmuş olduğu zamandan bu yana yaya bölgesi olma özelliğini korumuştur (Şekil 2). Sıcaksular ve Taşbaşı bölgeleri, morfolojik açıdan küçük parsellerden ve bazıları bugün tescilli olan tek kat-üç kat arası yapılardan oluşmuştur ve bu özelliğini büyük oranda günümüzde de korumaktadır (Çakmak 2008 içinde Yurt Ansiklopedisi, 1982). Caddenin Tarihi Odunpazarı Bölgesine bağlanan devamı ise kat mülkiyeti yasası sonrasında dönüşüme uğramış ve az katlı yapıların büyük çoğunluğu yerini 6-8 katlı apartmanlara bırakmıştır; bu yapılaşmanın içinde çok sayıda ticari pasaj da bulunmaktadır. Akarderesi'ni Porsuk Nehri'ne bağlayan kanal 1990'lı yıllara kadar Hamamyolu Caddesi'nden geçmiş ve alanda sürekliliği olan bir su ögesi imgesi oluşturmuştur. Ancak, 1990'larda kirlilik sebebi ile kanal kapatılmış ve su imgesini korumak amacıyla caddeye, sürekliliği olan bir süs havuzu inşa edilmiştir.

Dr. Açıya Alpan, Mart 2015 tarihinde Odunpazarı Kent Konseyi Hamamyolu Çalışma Grubuna katılarak Ocak 2016 tarihine kadar Çalışma Grubuna katkıda bulunmuştur. Osmangazi Ünv. Mimarlık Bölümü de 2015-2016 yılı Güz döneminde Kentsel Tasarım atölyesinde Hamamyolu Caddesi'ni çalışmış, Mimarlık Bölüm Başkanı Doç.Dr. Ayşen Çelen Öztürk, saptamış oldukları problemleri ve Hamamyolu üzerine olan düşüncelerini Konsey ve Belediye ile paylaşmıştır. Osmangazi Mimarlık Bölümü, Konsey ve Belediye'ye Hamamyolu Caddesi'nde geliştirilecek projenin "Kentsel Tasarım Yarışması" aracılığı ile elde edilmesini önermiş; bu fikre olumlu yaklaşılması üzerine Dr. Açıya Alpan tarafından yarışma şartname taslağı hazırlanmıştır. Daha sonra Odunpazarı Belediyesi, yarışma düzenlemek yerine Hamamyolu Caddesi'nin kentsel tasarım projesinin Osmangazi Ünv. Mimarlık Bölümü tarafından hazırlanmasını önermiştir. Dr. Açıya Alpan danışmanlığında Osmangazi Ünv. Mimarlık Bölümü öğretim görevlilerinden oluşan proje ekibi ilgili çalışmalara başlamış ve 2016'nın Şubat ayında katılımcı bir süreçle projeyi hazırlayacaklarını belirtmiştir. Ancak daha sonra Belediye, Osmangazi Üniversitesi'nin desteğinden vazgeçmiş, böylece Odunpazarı Belediyesi ile ortak çalışmaya son verilmiştir. Bu yazı, bu süreçte hazırlanan şartname taslağı, proje ekibi tarafından yapılan gözlemler ve Kent Konseyi Hamamyolu Çalışma Grubuna ve Belediye'ye önerilen fikirlerden oluşmaktadır.

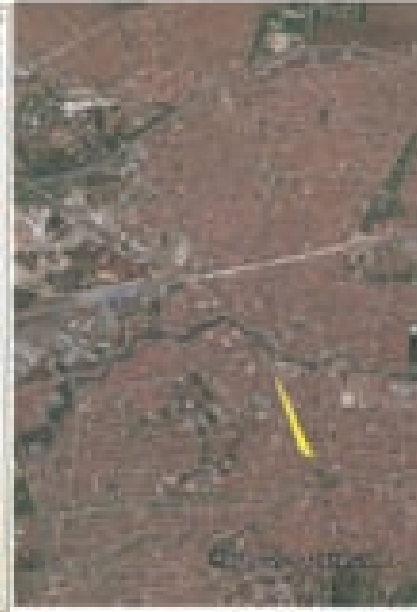
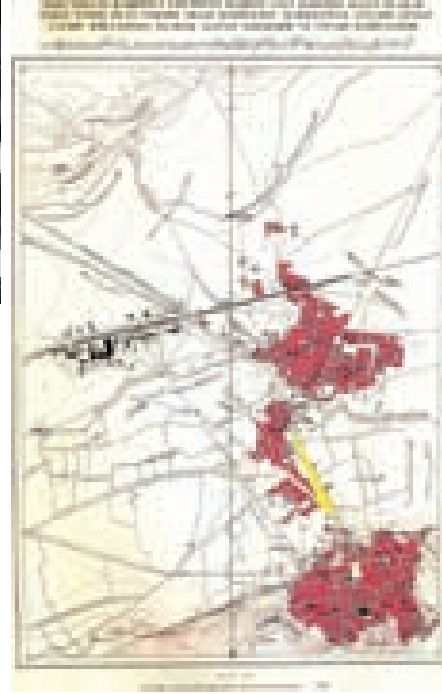
Çakmak, Ş. (2008) Şehrin Biçimlenişinde ve Kimlik Kazanmasında Belirleyici Rolü Olan Artifaktlar: Eskişehir Kenti Üzerinden Bir İnceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.

Bölgenin jeomorfolojik ve hidrolojik özellikleri sayesinde ortaya çıkmış olan Sıcaksular bölgesini barındırması, kentin tarihi bölgesi olan Odunpazarı ile geleneksel ve modern kent merkezini birbirine bağlayan ana yaya omurgasını oluşturması, Sıcaksular bölgesindeki tarihi ve tescilli yapıların varlığı, çok sayıda ağaca ve bazı "anıt ağaçlara" ev sahipliği yapması ve böylece Eskişehir kent merkezindeki en yeşil alanlardan biri olması, Akarderesi'ni Porsuk Nehri'ne

- 01a) 1894 yılında Eskişehir.
Hamamyolu Caddesi
sarı ile gösterilmiştir
(bilinmeyen kaynak)
- 01b) 2016 yılında Eskişehir
kent merkezi.
Hamamyolu Caddesi
sarı ile gösterilmiştir
(Google Earth)
- 02/ Hamamyolu Caddesi
(Perihan Sariöz, (1997)
Bir Zamanlar Eskişehir,
Esbank)

02

bağlayan kanalın toplumsal bellekte bırakmış olduğu su izi ile Hamamyolu Caddesi, Eskişehir'in imgesini oluşturan çok önemli bir kimlik ögesidir ve Eskişehir tarihi kentsel peyzajının bir parçasıdır. Bu güçlü yanlarına rağmen bu önemli omurga, alanın içindeki ve çevresindeki problemlerden ötürü taşıdığı potansiyeli yeterince sergileyememektedir. Hamamyolu Caddesi'nde çeşitli görsel, algısal, işlevsel, sosyal ve zamansal problemler gözlenmektedir. Bu problemlerin en önemlileri şöyle sıralanabilir:

Görsel ve Algısal	İşlevsel, Sosyal ve Zamansal
[1] 1975 sonrasındaki çok katlı yapılaşma, cadde boyunca cephe ve kat nizamları birbirinden bağımsız apartmanlaşmaya sebep olmuştur. Cephe uyumsuzluğunun ve sağır cephelerin ortaya çıkmasına sebep olan bu durum, alanı görsel açıdan düzensiz ve uyumsuz kılmaktadır. [2] Alandaki kentsel öğeler ve kent mobilyaları olan reklam panoları, tabelalar, aydınlatma elemanları, oturma birimleri, elektrik direkleri, çeşmeler, havuzlar, kentsel bilgilendirme ve yönlendirme elemanları, kamusal sanat vb. arasında görsel uyum bulunmamaktadır. [3] Alanda az sayıda bulunan tarihi ve tescilli binalar, görsel kirlilik, uyumsuzluk ve yer yer kentsel öğelerin yanlış yer seçimi nedeniyle algılanamamaktadır. [4] Sıcaksular bölgesi, alanın imgesini belli eden kentsel öğeler ve ilgili yönlendirmeler olmadığı için algılanamamaktadır. [5] Cadde üzerindeki çok sayıda pasaj, ilgili yönlendirmeler olmadığı için algılanamamaktadır. [6] 1990'larda kapatılan su kanalının yerini estetik olmayan ve görsel açıdan alanın kimliği ile bağdaşmayan su ögesi ve havuzlar almıştır. [7] Son yıllarda alana, alanın görsel kimliği ile uyumlayan ve eklettik tasarımı ile kendi içinde de kimliği olmayan çeşmeler konmuştur. [8] Ticari birimlerin görsel uyuma dikkat etmemesi (dışarıda sunulan ürünlerin sunulmuş şekli, tabela, tente, vb.), alandaki tarihi ve görsel değerlerin algılanamayışına ve alandaki görsel kirliliğe katkıda bulunmaktadır. [9] Alandaki anıt ağaçlar algılanamamaktadır. [10] Çocuk oyun alanı malzeme olarak alanın görsel karmaşasına olumsuz katkıda bulunmaktadır. [11] Alanın kimliği ile uyumlayan fiskiyeler bölgede oturan ve çalışan yerli halkı işitsel açıdan rahatsız etmektedir. Bu fiskiyeler hem işitsel hem görsel açıdan da içinde bulunduğu meydana sosyal iletişimi zorlaştırmaktadır. [12] Çarşı Cami'nin önündeki saat kulesi gibi alana sonradan eklenmiş ve alanın özgünlüğünü bozan kentsel öğeler bulunmaktadır. [13] Alandaki görsel uyumu sağlayan bir kurallar bütünü bulunmamaktadır.	[1] Hamamyolu Caddesi yaya omurgası, sadece yerel insanların değil kente gelen ziyaretçilerin de kullanabileceği bir omurga olmalıdır. Odunpazarı kültür turizminin, kent merkezindeki Porsuk Nehri kıyısı ise kentsel turizmin olduğu noktalardır. Caddenin, Odunpazarı, Taşbaşı ve Köprübaşı birbirine bağlayan ana omurga olduğu, kimlik değerleri, işlevsel uyum ve işlevlerin niteliği açısından okunamamaktadır. [2] Hamamyolu Caddesi'nin Odunpazarı aksındaki bitiş noktası olan Yediler Parkı ile Odunpazarı bölgesi arasında yaya omurgasında kopukluk bulunmaktadır. [3] Ticaretin niteliğinin düşmesi, sosyal ve işlevsel açıdan alanı olumsuz etkilemektedir. Bu ise, alandaki görsel kirlilikle beraber alanın imgesel anlamda kalitesini düşürmüştür. [4] 1990'larda kapatılan su kanalı yerine işlevsiz bir su ögesi ile işlevsiz havuzlar getirilmiştir. Su öğeleri, çevre etkileşimine olanak vermeyen tasarımları ile çevre ve kent yaşamı değerlerinden kopuk durumdadır. Bu öğeler aynı zamanda iki cephedeki ticaret arasında kopukluk oluşturmaktadır. [5] Alanda çitle çevrili, işlevsiz ve parçalı yeşil alanlar bulunmaktadır. Bu yeşil alanlar, parçalı olduğu için mekanı parçalayarak mekanın işlevselliğini ve verimli kullanımını azaltmaktadır. Bu öğeler aynı zamanda iki cephedeki ticaret arasında kopukluk oluşturmaktadır. [6] Alanda bazı işlevler ya da işletmeler arasında kamusal alanın kullanımı konusunda uyumsuzluk bulunmaktadır. Çay ocakları buna örnektir. Bölgedeki işletmelerin ve esnafın uyması gereken ve katılımcı bir yaklaşımla hazırlanmış bir kurallar bütünü bulunmamaktadır. [7] Alanda bulunan çok sayıda pasaj, işlevsel açıdan yeterince kullanılmamaktadır. [8] Alandaki meydanların tasarımı, meydanların farklı işlevler yüklenmesine, farklı yaş gruplarının ve farklı sosyal grupların bir araya gelerek sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasına olanak tanımamaktadır. [9] Alanın tasarımı ve Yediler Parkı, yılın farklı mevsimleri ve günün farklı saatlerinde sosyalleşmeye olanak tanımamaktadır. [10] Çocuk oyun alanları tasarım açısından yalıtılmıştır, oysa farklı yaş gruplarının bir araya gelebileceği bir avantaj alanı olabilir. [11] Alanda motorsiklet ve bisikletler için park yeri bulunmamaktadır. [12] Kentsel öğeler ve kent mobilyaları çağın gereklerine uygun şekilde çok işlevli değildir. [13] Hamamyolu Caddesi kamusal alanında kamusal tuvalet bulunmamaktadır.

Tablo 1: Hamamyolu Caddesi'nde gözlemlenen sorunların "Görsel ve Algısal", "Sosyal, İşlevsel ve Zamansal" boyutları açısından sınıflandırılması

03

04

05

06

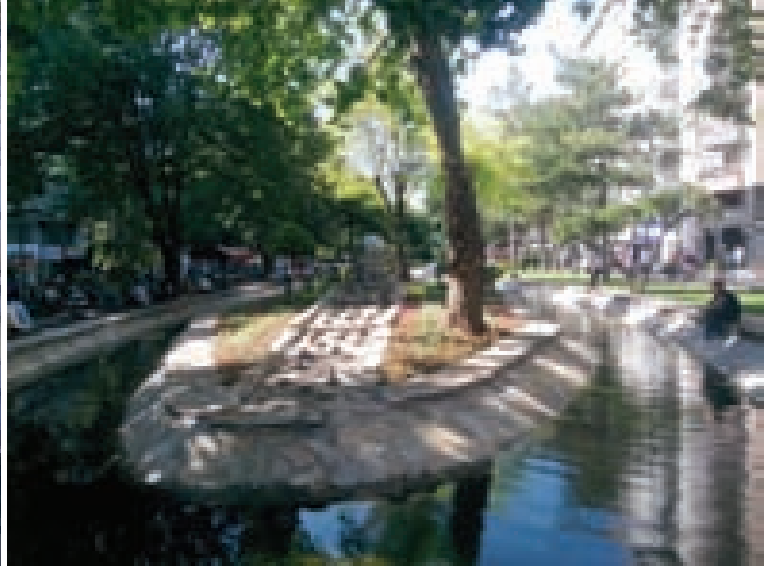
Eskişehir, yürünebilir olma özelliği ile öne çıkan kentlerimizden biridir. Bu bağlamda, kentin yaya omurgasının bel kemiği olan Hamam-yolu Caddesi'nin, kentin iç dinamikleri ve özgün sosyo-mekansal alt-kimlikleri ile uyumlu olacak ve Tablo 1'de belirtilen problemleri ortadan kaldıracak şekilde tarihi, kültürel, mekansal, görsel, algısal, ekolojik, ekonomik, sosyal, işlevsel değerlerinin nitelikli bir biçimde geliştirilmesi; alanın tarih içinde oluşmuş işsel değerlerinin gözetilerek koruma-kullanım dengesinin sağlanması, böylece Caddenin sosyo-mekansal ve görsel kimliğinin yeniden yorumlanarak alanın kente ve kent yaşamına yeniden kazandırılması gerekmektedir. Bu yapılırken çağdaş şehircilik ilkeleri doğrultusunda; kentsel estetik, kullanılabilirlik, çok-işlevlilik, evrensel tasarım, sosyal adalet, sürdürülebilirlik, iklim değişikliği, terör ve depreme karşı dayanıklılık ilkeleri göz önünde bulundurulmalı; çok-işlevli, esnek, yılın, haf anın ve günün farklı saatlerinde kullanıma yönelik işlev ve donatıları içeren, sürdürülebilir, dayanıklı/dirençli, yenilikçi, estetik, ekonomik çözümleri içeren özgün ve kimlikli mekânlar oluşturulmalıdır.

Hamam-yolu Caddesi'nin niteliğinde bir kamusal alanda, açık alan-

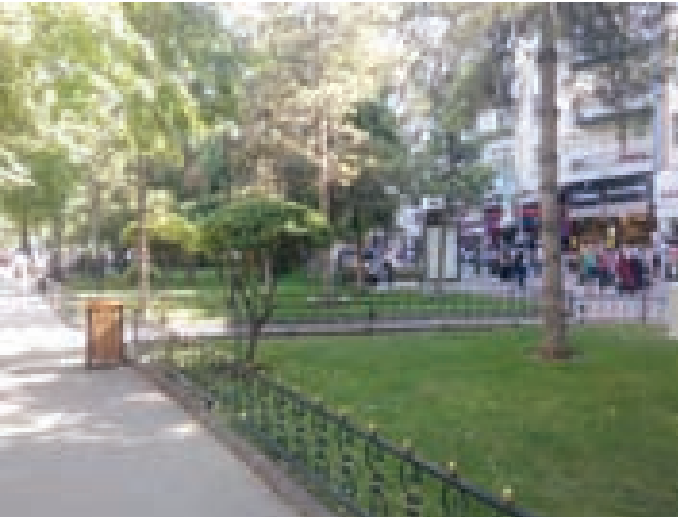
lar ile kapalı birimler birlikte çalışmalı, açık ve kapalı alanlar ile işlevler arasında, alanın kamusal açık alan niteliğini koruyacak şekilde uyumlu bir denge kurulmalıdır. Açık alanlar öncelikle; Hamam-yolu Caddesi'nin, doğusundaki tarihi Odunpazarı bölgesi ve batısındaki Taşbaşı Çarşısı ile Köprübaşı'nı birbirine bağlayan ana omurga olduğu gözetilerek, Asarcıklı Caddesi-YunusEmre Caddesi-İki Eylül Caddesi bağlantıları gibi yakın çevre ilişkilerini kuran, kesintisiz ve kolay ulaşım sağlayan ana bir yaya yolundan oluşmalıdır. Bu ana yaya yoluna, keyfi gezintiye olanak veren ikincil bir yaya yolu eklenmelidir. Bu yaya yolları; oturma, dinlenme, eğlence, sergi, oyun, gösteri amaçlı, aynı zamanda gerektiği durumlarda çok işleve ya da değişik işlevlere elverecek şekilde esnek, yeşili ve suyu da bünyesinde barındıran toplanma mekanları ile desteklenmelidir. Hamam-yolu Caddesi'nin kamusal alanında olması düşünülen kapalı birimler, Odunpazarı Belediyesi tarafından muhtarlık binası, tuvaletler, çocuk emzirme odası, sosyal ve kültürel amaçlı birimler (sergi, galeri, vb.), ticari birimler (kafeler, büfe) olarak belirtilmiştir. Bu kapalı birimler, kamusal alanın tamamındaki mekanın verimli kullanılması amacıyla dünyadaki çağdaş örnekleri gibi çok-işlevli veya çok katmanlı olarak düzenlenmelidir.

07

08

09

- 03/ Görsel ve Algısal Sorunlar Madde 1
- 04/ Görsel ve Algısal Sorunlar Madde 6
- 05/ Görsel ve Algısal Sorunlar Madde 7
- 06/ Görsel ve Algısal Sorunlar Madde 10
- 07/ Görsel ve Algısal Sorunlar Madde 12
- 08/ Sosyal, İşlevsel ve Zamansal Sorunlar Madde 4
- 09/ Sosyal, İşlevsel ve Zamansal Sorunlar Madde 5

Bu ihtiyaçlardan bazılarının Cadde üzerindeki pasajlarda karşılanarak pasajların da daha verimli kullanılması sağlanabilir.

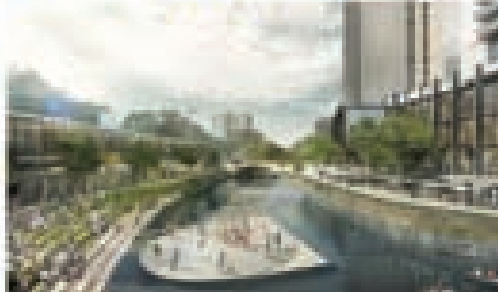
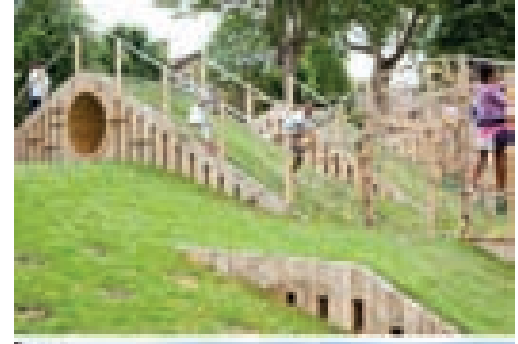
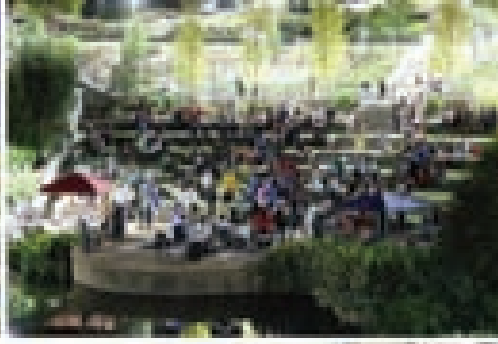
Tasarım yapılmadan önce, öncelikle kullanıcı profilinin belirlenmesi, bu kapsamda engelli, çocuk, çocuklu, yaşlı, vb. dezavantajlı kullanıcıların gereksinimlerinin de saptanarak tüm kullanıcıların gereksinimlerine yönelik çözümlerin geliştirilmesi, evrensel tasarım ilkelerinin (herkes için tasarım) gözetilmesi gerekmektedir.

Hamamyolu Caddesi'nde günümüze ulaşmış olan mimari değerler, alanın doğal kaynağı (içsel değer) olan sıcak suyun alanın kimliğindeki önemi, kapatılmış olan su kanalından gelen su imgesi, alandaki mevcut ağaçlar korunmalı; yeni gelişmeler bu değer ve özelliklere yabancılaşmamış olmalıdır. Bu çerçevede Hamamyolu Caddesi'nin mimari dokusu, cephe uyumu ve buna bağlı olarak genel görünümü iyileştirilmeli, cepheler, cadde ve sokak mobilyaları, peyzaj elemanları, kentsel bilgilendirme ve yönlendirme elemanları, tabelalar, kalıcı sokak sanatı, zemin arasında görsel uyum sağlanmalıdır.

Sosyal ayrışmanın önüne geçip sosyal birleşme sağlamak amacıyla oyun alanları, Hamamyolu gibi merkezi bir kamusal alanda dünyadaki

çağdaş örneklerde olduğu gibi sadece çocuklara yönelik değil, tüm yaş gruplarına hitap etmeli ve engelsiz olmalıdır. Benzer şekilde kamusal açık alandaki gastronomi birimleri ve dinlenme/oturma birimleri de mekansal ve görsel açılarından kullanıcılara çeşitli alternatifler sunmalı (masa ve sandalyeli oturma grupları, basamaklı oturma grupları, çatı amfisi, değişik amfi çeşitleri, çeşitli tasarım eseri oturma grupları, vs.); alanda farklı kullanıcı gruplarına hitap edebilecek, çevrenin görsel değerleri ile uyumlu, nitelikli kalıcı sokak ve cephe sanatları bulunmalı; Yediler Parkı'nda yaz ve kış kullanımına hitap eden esnek (kışın paten pisti, yazın su havuzu gibi) mekanlar olmalı, Cadde, toplumun tüm sosyal kesimlerine yönelik bir yaşam alanı olmalıdır.

Omurga üzerindeki açık ve kapalı alanlar tasarlanırken bu alanlar, dünyadaki güncel örneklerle uyumlu olarak, çok işlevli ve çok katmanlı olarak (örnek: yeni inşa edilecek kapalı birimlerin çatılarının oturma birimi, yol, rampa, teras veya yeşil alan olarak kullanılması; su ögesi, yeşil, oturma grupları ve etkinlik alanlarının bir arada tasarlanması, vb.) birlikte tasarlanabilir. Böylece hem metrekare açısından mekan kazanılabilir, hem de çeşitliliğin sağlandığı bir tasarım elde edilebilir.

10

11

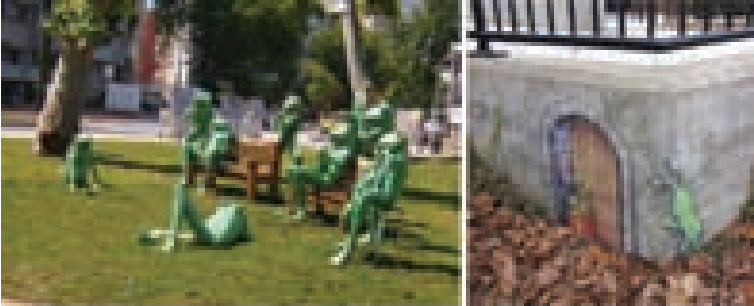
12

13

- 10/ Çeşitli çok işlevli tasarım örnekleri
- 11/ Oyun alanı örnekleri
- 12/ Su ile farklı temaslar
- 13/ Çatı kullanımına örnek
- 14/ Kamusal sanat örnekleri

14

Bu tasarımda insanların su ile etkileşime geçebilecekleri farklı biçim ve mekan alternatiflerinin sunulması, su ögesinin yer yer etkileşimli olması; aynı zamanda su ögesi ve yeşilin mekanı parçalayıcı değil birleştirici olması, böylece iki cephedeki ticaretin kopukluğunun giderilmesi önemlidir. Su ögesi tasarlanırken, Sıcaksular bölgesinin kimliği ve yeraltı sıcak suyunun varlığı, çeşitli buhar oyunları, buhar çeşmeleri, sıcak-suyu gösteren katmanlı zemin vb. tasarım alternatifleri ile vurgulanmalı, Caddenin kullanıcılarına okutulmalıdır.

Alanın ihtiyacı olan motosiklet ve bisiklet park alanları açık veya kapalı; ancak mutlaka çevre dostu olarak tasarlanmalıdır. Temiz su, pis su, atık, çöp, yangın vb. altyapı sistemlerinin yeterliliği ve etkililiği sağlanmalıdır.

Son olarak, alanda yönetim sağlanmalı; tasarım yasal, yönetsel, ekonomik ve teknik yönlerden uygulanabilir olmalı; yönetim aracılığı ile alan işletilmeli ve yönetilmelidir. Bu doğrultuda, alandaki işlevsel, mekansal, görsel uyumun ve sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla, alanın işletilmesi ve yönetilmesi için yönetim yolu aracılığı ile alanda uyulacak ortak kurallar belirlenip bir Hamamıyolu Caddesi Yönergesi hazırlanabilir. Ayrıca, alanın sosyal ve işlevsel açıdan yılın her mevsimi ve günün her saati yaşamasını garanti altına almak amacı ile açık ve kapalı alanlarda düzenlenecek etkinlikleri düzenleyen, Belediye bünyesinde ilgili bir birim kurulması faydalı olacaktır.

ESKİŞEHİR'DE UYGULANMAYAN DÖRT YARIŞMA

Eskişehir'de açılan ve uygulanmayan

1980 sonrası dört yarışma ile ilgili süreci, bu yarışmalara farklı konumlarda katılan bir mimar olarak Özbay anlattı

Hasan Özbay

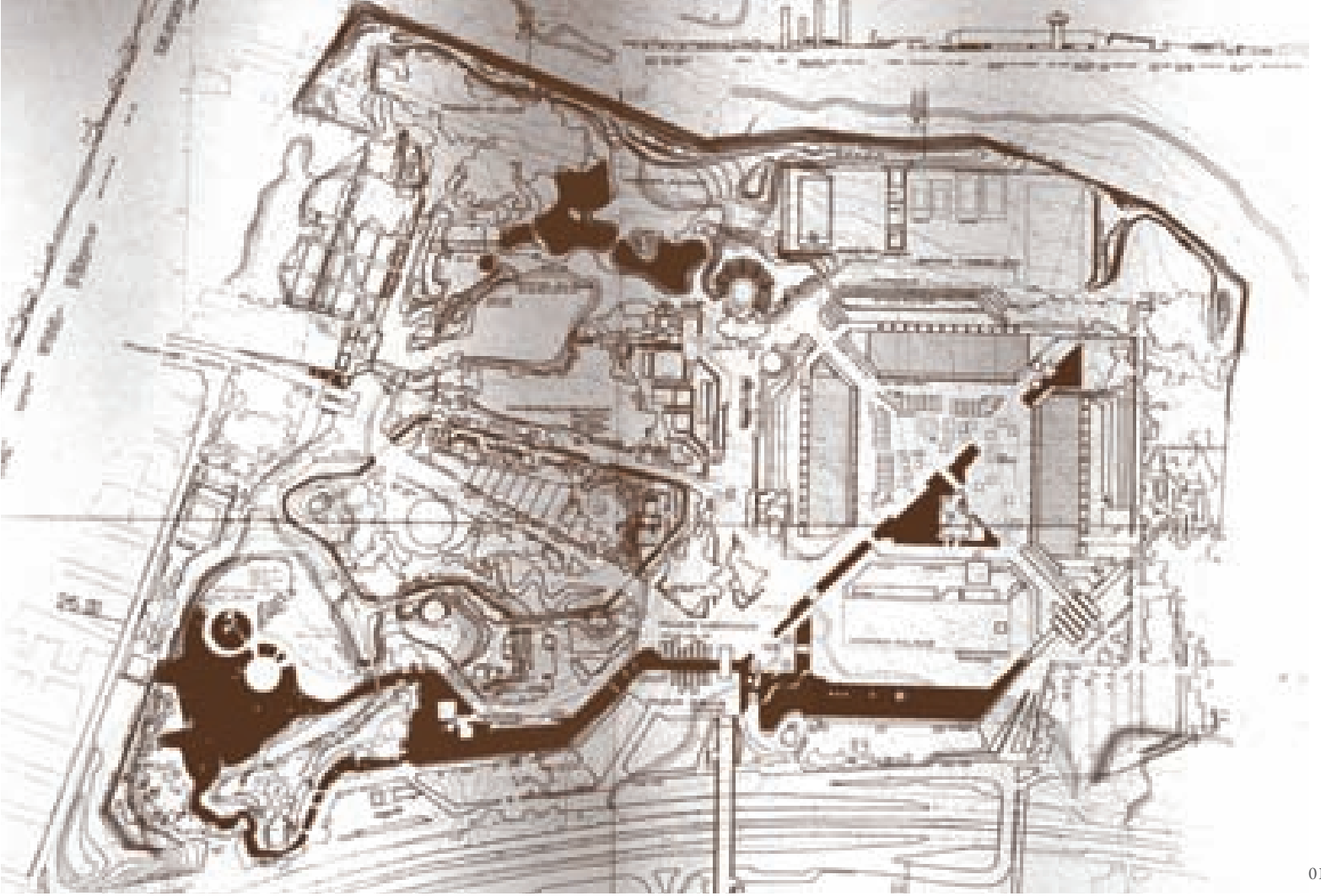
Eskişehir yarışmalar açısından şanslı bir kent değil. Yarışma ile gerçekleştirilen yapıların bir elin parmaklarını geçmediğini söylemek yanlış olmaz. Uygulanmayan yarışmaların uygulanan yarışmalara göre daha fazla olduğunu da ekleyeyim. Kentte günümüze kadar açılan yarışmalar ise şunlar:

- **Eskişehir Garı**, 1946/ Devlet Demiryolları Başkanlığı. 1.Ödül: Leyla Baydar (Taylan), Ferzan Baydar.
- **Eskişehir Ucuz Ev Tipi**. 1950/ Türk Yüksek Mimarlar Birliği. 1.Ödül: Atilla Arpat, Aydemir Balkan.
- **Eskişehir İmar Planı**, 1952/ İller Bankası. 1. Ödül: Mehmet Ali Topaloğlu, Bülent Berk-san.
- **Merkez Bankası Eskişehir Şubesi**, 1952/ Merkez Bankası (Sınırlı Yarışma) 1. Ödül: Orhan Bolak.
- **Eskişehir Devlet Hastanesi**, 1953/ Eskişehir Valiliği. 1. Ödül: Af an Kırımlı, Mübin Be-ken.
- **Porsuk Oteli (Orduevi)**, 1956/ Emekli Sandığı (Sınırlı Yarışma). 1. Ödül: Vedat Dalokay.
- **Emek Oteli ve Otogar**, 1960/ Emekli sandığı (Sınırlı Yarışma). 1. Ödül: Kemal Ahmet Aru, Mehmet Ali Handan, Aydın Tekin, Hande Çağlar (Suher), Yalçın Emiroğlu, Altay Erol.
- **Eskişehir Fuarı ve Dinlence, Eğlence, Kültür Alanları Kentsel Tasarımı**, 1981/ İller Ban-kası. 1. Ödül: Cengiz Eren, Canan Erselçuk.
- **Eskişehir Kültür Tesisleri**, 1984/ Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. 1. Ödül: A. Tamer Başbuğ, Hasan Özbay.
- **Tepebaşı Belediyesi Hizmet Binası**, 2004/ Tepebaşı Belediyesi. 1. Ödül: Selim Velioğlu, Sunay Yusuf, Erce Funda.
- **Eskişehir Ticaret Odası Fuar-Sergi ve Kongre Merkezi, Sosyal Tesisleri**, 2007/ Eskişehir Ticaret Odası. 1. Ödül: Alişan Çırakoğlu, Oral Göktaş.
- **MEB Odunpazarı Eğitim Kampüsü**, 2013/ Milli Eğitim Bakanlığı. 1. Ödül: Sıddık Güven-di, Tuna Han Koç, Barış Demir, Oya Eskin Güvendi.
- **Taşınacak Olan Eskişehir Atatürk Stadyumu Alanında Yeni Fikirler**, 2014/ Mimarlar Odası, Eskişehir Şubesi. Profesyonel ve öğrenci kategorilerinde 8 adet eşdeğer ödül verildi.

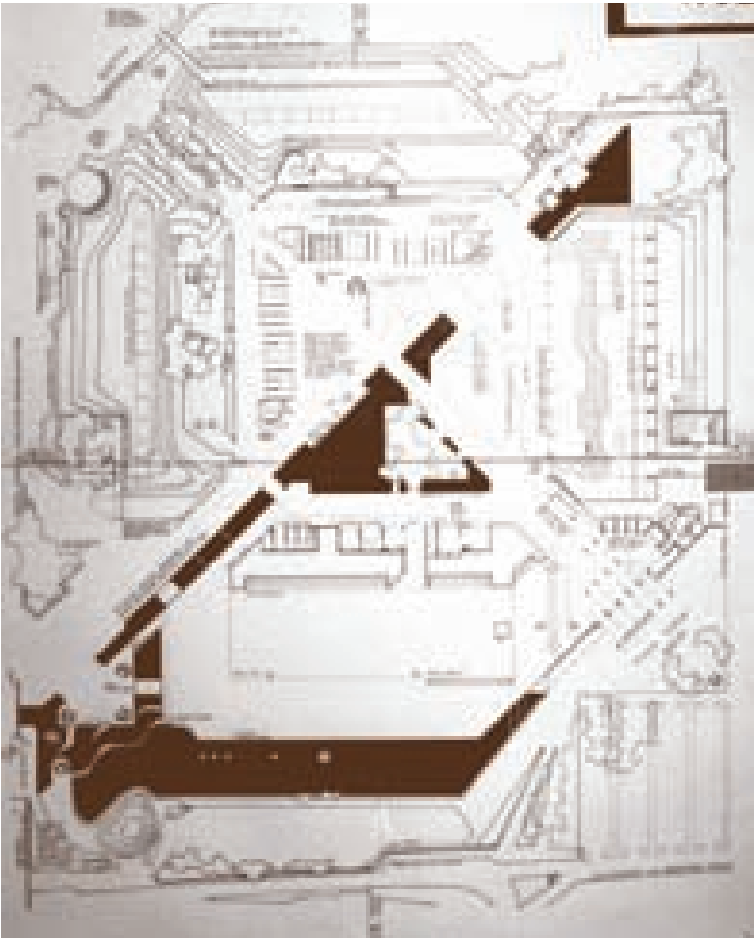
Kentte açılan yarışmaların sürecini değerlendirirken, 1980 öncesini ayırmam gerekiyor. Bu dö-neme ait bilgilerim mimarlık literatürüne yansıyor. 1980 sonrasını ise yaşadım. Dolayısıyla bu döneme ait aktaracaklarım kişisel deneyimlerimdir.

1980 öncesinde açılan ilk yarışma olan Tren Garı uygulanmıştır. Ancak burada yarışmayı ka-zanan mimarların projesi değil, Orhan Safa'ya ait başka bir proje uygulanmıştır. (1) Eskişehir Ucuz Ev Tipi yarışması ile ilgili bir bilgiye ulaşamadım. Bu yarışmanın sonuçlandığına dair kısa bir yazı dışında bilgi yok. 1980 yılına gelinceye kadar açılan tüm yarışmaların ise uygulan-dığını görüyoruz. Bu yarışmalar sonucunda inşa edilen Merkez Bankası ve Orduevi binaları işlevlerini sürdürüyor. Emek Oteli ve Otogar ise şu günlerde kullanılmıyor ve el değiştirmiş durumda. Büyük ihtimalle yıkılacak.

1980 öncesinin aksine 80 sonrası yarışmalar açısından şanssız bir dönem. Bu yarışmalardan Tepebaşı Belediyesi dışında uygulanan yok. Atatürk Stadyumu alanında düzenlenen yarışma Fikir yarışması olduğu için uygulama amacı içermiyordu. Bunu dışarıda tutarsak, hayata geç-meyen yarışmaların tümüne yarışmacı veya jüri üyesi olarak bir şekilde dahil olan biri olarak, süreci, bir tür sözlü tarih anlatımı olarak, aktarmak istiyorum.

01

02

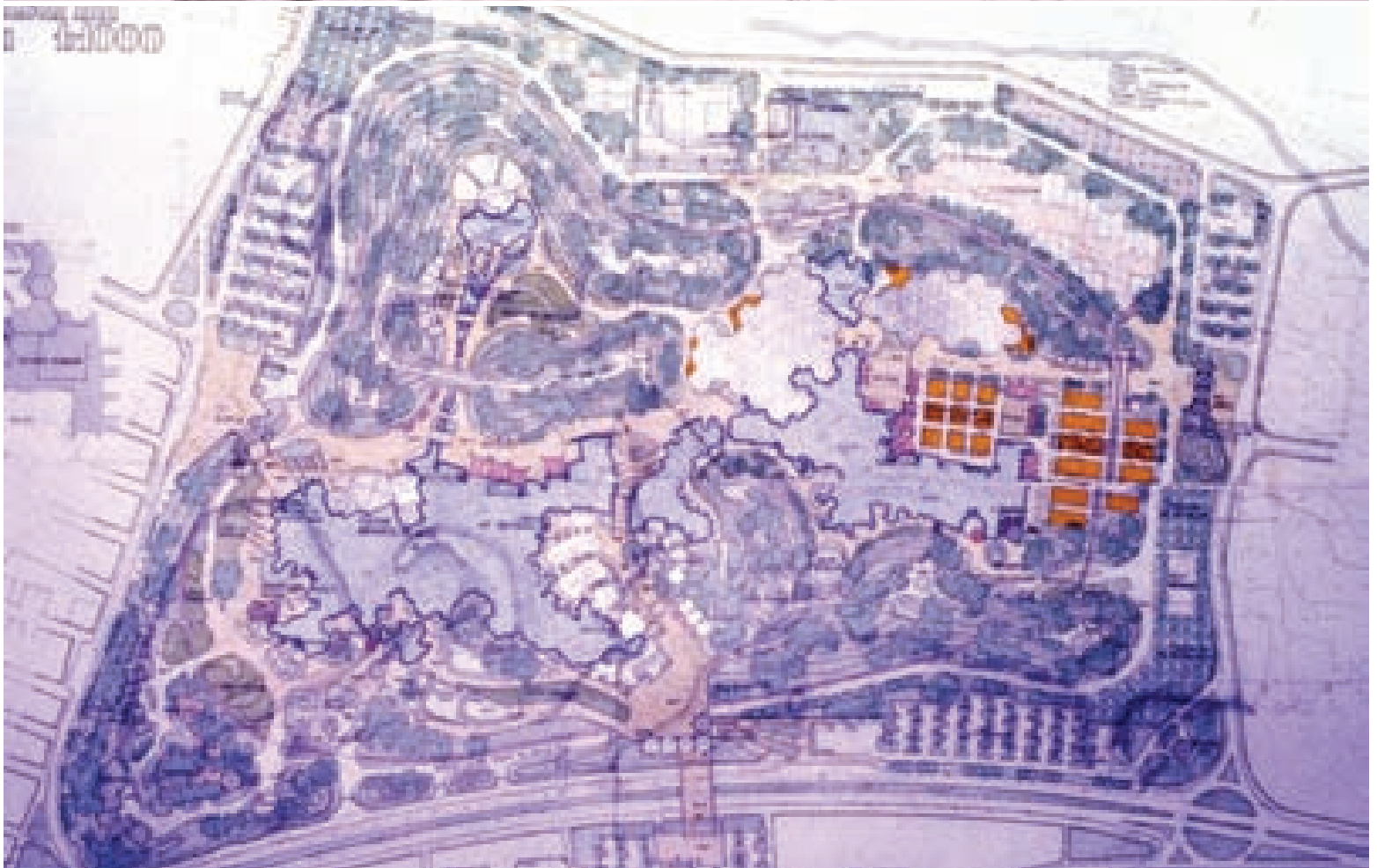
Eskişehir Fuarı ve Dinlence, Eğlence, Kültür Alanları Kentsel Tasarımı Yarışması

1980 yılında açılan bu yarışmanın mimarlık tarihimiz açısından en önemli yanı "Kentsel Tasarım" kavramının ilk kez resmi olarak kullanımıdır (2). İller bankası tarafından açılan yarışmada jüri üyeleri Özcan Altaban, Aydan Bulca, Mehmet Çubuk, Ertun Hızıroğlu ve Orhan Tunçalp'ten oluşmuştur. Eskişehir Çevre yolu üzerindeki çöplük alanının ıslah edilerek kente kazandırılması yarışmayı önemli kalan diğer bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır.

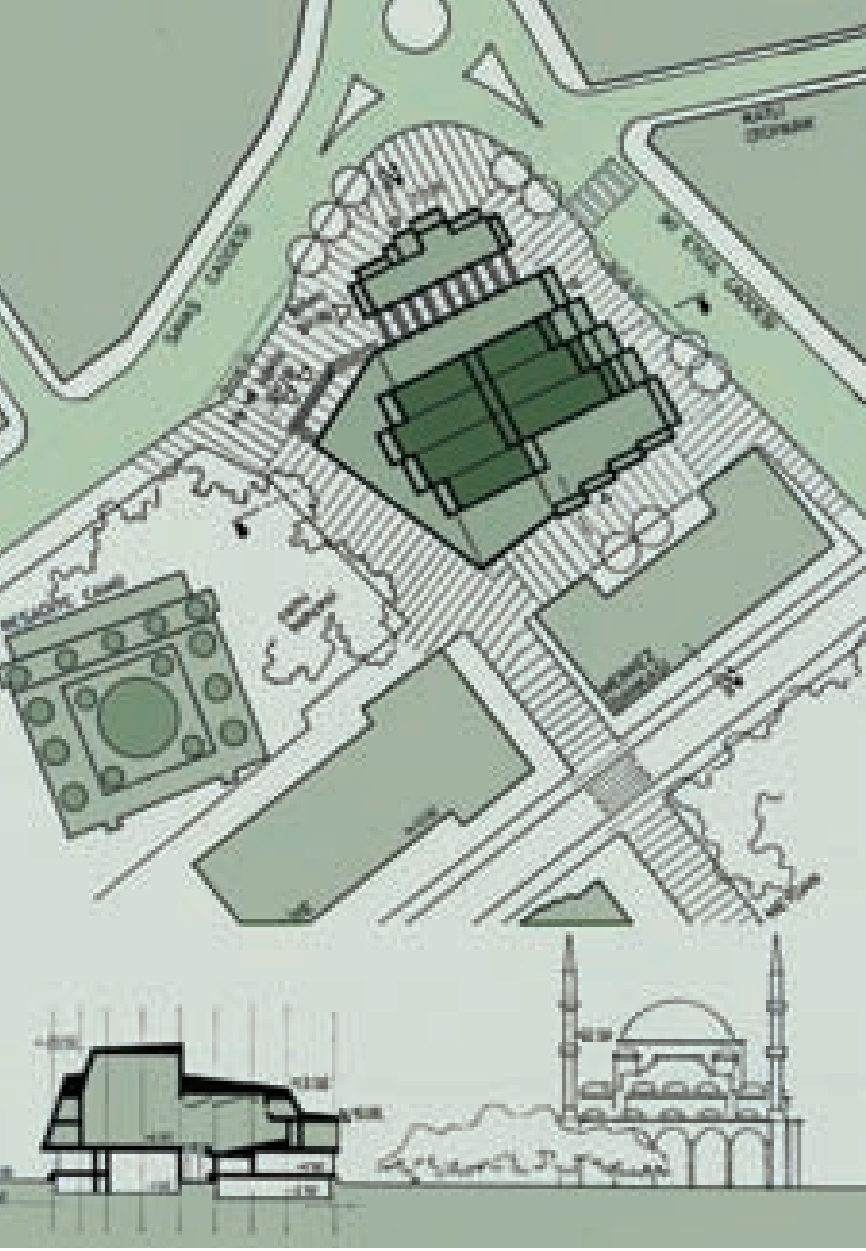
Cengiz Eren, Canan Erselçuk ekibinin birinci ödülü kazandığı yarışmada ikinci ödülü Yalçın Gültekin, Tevfik Pehlivanoglu, Ahmet Alptekin, Azra Gültekin, üçüncü ödülü ise Baran İdil, Hasan Özbay ekibi kazandı. Benim meslek hayatımda kazandığım ilk ödül olduğunu da eklemem gerekir.

Yarışma sonrasındaki süreç 12 Eylül döneminin kaotik ortamıyla kesintiye uğradı. Alana Fuar-Sergi binaları yapılmaktan vazgeçildi ve yerine TUSAŞ'a ait uçak fabrikası tesisleri yapıldı. Karayoluna komşu, dar bir alanda ise kısa zaman önceye kadar açık olan, şehir dışına taşınan "pavyon" binaları yapıldı. Şimdilerde ise bu alanda Emniyet Müdürlüğü'ne ait yapılar yer almakta.

Yarışma arsası elden çıkınca proje Kütahya yolu üzerinde Sazova bölgesindeki başka bir alana taşındı ve uygulama projeleri o alanda yarışmayı kazanan ekip tarafından hazırlandı. Sergi binasının da inşaatına başlandı, ancak tamamlanamadı. Son derecede kötü bir işçilikle kaba inşaatı kısmen tamamlanan yapı bugünlerde tribün ve spor salonu olarak hizmet vermeye çalışmakta.

- 01-02/ Eskişehir Fuarı ve Dinlenme, Eğlence, Kültür Alanları Kentsel Tasarımı Yarışması Birinci Ödül Projesi
 03/ Eskişehir Fuarı ve Dinlenme, Eğlence, Kültür Alanları Kentsel Tasarımı Yarışması İkinci Ödül Projesi
 04/ Eskişehir Fuarı ve Dinlenme, Eğlence, Kültür Alanları Kentsel Tasarımı Yarışması Üçüncü Ödül Projesi

05

Eskişehir Kültür Tesisleri

1984 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından açılan yarışmada Aktan Okan, Erhan bakır, Nejat Ersin, Oral Vural ve Cemil Gerçek jüri üyesi olarak görev yapmışlardır. Birinci ödülü Hasan Özbay, Tamer Başbuğ, ikinci ödülü Nuran Karaaslan, Merih Karasalan ve üçüncü ödülü de İsmet Elker, Cüneyt Elker kazanmıştı.

Yarışma sonuçlandıktan kısa süre sonra sözleşme işveren olarak Eskişehir Valiliği ile imzalandı ve proje süreci başladı. Burada sözleşme sürecini anlatmak istiyorum.

Yarışmayı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı açmasına karşın işveren Valilik idi. Vali ile yarışma sonrasında ihale pazarlığı için görüşmeye gittik. Yanımızda da Bakanlık adına İhale işlerini yürüten birimden, şu an hayatta olmayan Tuncer Sivri katıldı. O zamanın valisi olan Hanefi Demirkol “ne yapacağız” dedi. Tuncer bey “kanun gereği ihale yapacağız, müellif erden proje bedelinden indirim yapmalarını isteyeceksiniz” dedi. Vali bey “%1 indirim istesem çok olur mu dedi”. Biz de uygun olduğunu söyledik ve ihale yapılmış oldu. Şimdilerde %50'lere varan indirimleri ve koyun pazarlığına dönen süreçleri hatırlayınca o anı dönemin mimarlığının saygınlığı açısından yeniden hatırladım.

Sözleşme sonrasında avan projeleri hazırladık. Projeler Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylandı. Ancak uygulama projelerine geçemedik. Bu arada proje arsasında bulunan eski binalar yıkılmış ve arsanın yanındaki cami ortaya çıkmıştı. Vali caminin önü açılınca buraya yeni yapı yapmayı istemedi. Başka arsalar arandı. Belediye ile

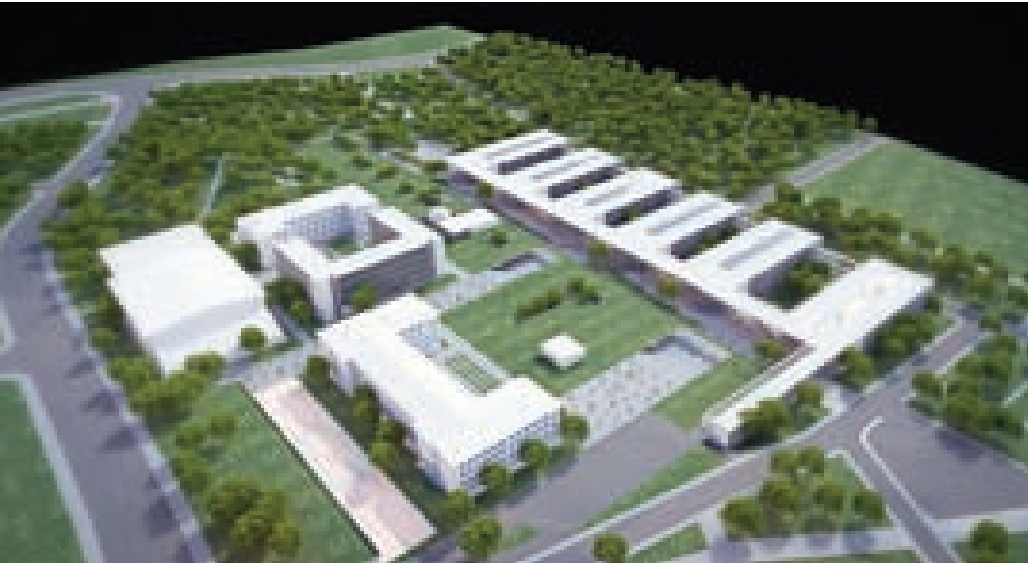
07

görüştüük. O dönemde imarda çalışan, şimdilerde Anadolu Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim üyesi olan Güler Koca ile tanıştık ve bize Belediye'ye komşu olan Taşbaşı Çarşısı'nın olduğu alanı önerdi. Alan büyüklük açısından uygundu. Burası için projeleri yeniden hazırladık ve imar değişikliği için Vali ile birlikte Belediye Başkanı ile görüşmeye gittik. Belediye başkanı projeyi dinledi ve “ben kendi binamın yanında daha görkemli bina istemem” dedi. Sonuçta yeni bir arsa bulunamadı ve iş tasfiye edildi, Opera ve bale yapmaya uygun olan bu merkezin yapımından vazgeçildi.

Eskişehir Ticaret Odası Fuar-Sergi ve Kongre Merkezi, Sosyal Tesisleri

Eskişehir Ticaret Odası'nın Ankara karayolu üzerindeki arsası üzerinde yapılması planlanan yarışmanın asli jüri üyeleri Nesrin Yatman, Semra Uygur, Mürşit Günday, Hasan Özbay ve Atilla Eser'den oluşmuştur. Yarışma sonucunda birinci ödülü Alişan Çırakoğlu, Oral Göktaş, ikinci ödülü Recep Üstün, Berna Üstün, Coşkun Üreyen ve üçüncü ödülü de Tan Kamil Gürer, Yıldız Ezgi Tuncer ekipleri kazandı.

Jüri başkanlığını yürüttüğüm yarışmada Fuar, Yönetim Binası ve Sosyal Tesislerden oluşan, etaplı yapılması planlanan bir yapı gerçekleştirilmesi yarışmacılardan istenmişti. Jüri değerlendirmesi üyeler arasında bir uzlaşma yaratamamamız nedeniyle bölünmelere sebep oldu. Nesrin Yatman ve Semra Uygur birinci olan projeyi, ben ikinci olan

10

11

- 05-06-07/ Eskişehir Kültür Tesisleri Yarışması Birinci Ödül Projesi
 08-09/ Eskişehir Ticaret Odası Fuar, Sergi ve Kongre Merkezi, Sosyal
 Tesisleri Yarışması Birinci Ödül Projesi
 10-11/ MEB Odunpazarı Eğitim Kampüsü Yarışması Birinci Ödül Projesi

proje ve Mürşit Günday da üçüncü olan projeyi birinciliğe değer bulduk. Jürideki statiker jüri üyesi de bir mimari yarışmada sonucu belirleyen kişi olmak istemedi ve bizim aramızda uzlaşmamızı bekledi. Sonuçta bir uzlaşma olmayınca Atilla Eser çoğunluğa katıldı ve Çırakoğlu-Göktaş önerisi birinci ödülü kazandı.

Çırakoğlu-Göktaş önerisi alanı strüktüre eden kabuk biçiminde yapısal bir eleman önermekte ve güçlü bir imge ortaya koyması ile dik-katleri çekmekteydi. Ancak öneri şartnamede istenen etaplamayı sağlamamaktaydı.

Yarışma sonrasında Ticaret Odası Yönetim Kurulu ile bir toplantı yaptık. Kendilerine projenin niteliklerini anlattık ve birinci ödülü kazanan ekiple sözleşme yapmalarını tavsiye ettik. Bu arada Ticaret Odası seçimi yapıldı ve Ticaret Odası başkanı olan Cemalettin Sarar görevine devam etmedi. Ülkemizde her yerde olan burada da oldu ve yeni gelen yönetim projeye sahip çıkmadı. Bugünlerde ise konunun yeniden canlandığını, yarışma projesinin rafa kaldırıldığını ve projenin başka bir müellif e yürütüldüğünü görüyoruz.

MEB Odunpazarı Eğitim Kampüsü

Milli Eğitim Bakanlığı 2013 yılında eğitimin 4+4+4 olarak değişmesi üzerine ortaya çıkan lise mekanı açığını gidermek üzere “Eğitim Kampüsleri” yapmayı hedefledi. Yapılması planlanan 38 adet kampüsün nasıl projelendirileceği sorununa benim önerim ise “ön yeterlikli” yarışma modelini konuya uyarlamayı önermek oldu. İhale yapılarak

nicelik üzerinden değil, yarışma yapılarak nitelik üzerinden yola çıkılmasını önerdim ve ön yeterlik duyurusu ile mimarlar sürece dahil edildi. Mimarlar yarışmaya katılmak üzere dosya vermeleri daveti yapıldı. Yarışmaya 160 civarında ekip dosya verdi. Yapılan değerlendirme sonrasında dosya veren ekiplerin 156 adedi yeterli bulundu. 3 ayrı yarışma paketi ile 33 yarışmada 198 ekip yarışmalara katıldı. İlk grup yarışmada 8, ikinci grup yarışmada 12 ve üçüncü grup yarışmada 13 alan için yarışmalar düzenlendi.

Eskişehir Eğitim Kampüsü yarışmasında jüri üyeleri Adnan Aksu, Celal Abdi Güzer, Hayri Anamurluoğlu, Yavuz Selim sepin ve Yüksel Tonguç’tan oluştu. Benim danışman olarak görev aldığım jüri değerlendirmeleri sonucunda birinci ödülü Sıddık Güvendi, Tuna Han Koç, Barış Demir, Oya Eskin Güvendi, ikinci ödülü Mürşit Günday, üçüncü ödülü Perin Özen Öztürker, Ebru Altay ekipleri kazandı.

Yarışma sonrasında “PPP” modelinde ihaleye çıkılması için ön proje sözleşmesi yapıldı ve ön projeler elde edildi. Yarışmaların ilki ile sonuncu arasında Milli Eğitim Bakanlığı’nın değişmesi ise Kampüs modelinden vazgeçilmesine neden oldu ve proje sürecine devam edilmedi.

Notlar:

- (1) “1945-60 Dönemi Eskişehir Modern Kent Merkezinin Oluşumunda Öne Çıkan Yapılar”. Güler Koca, Rana Karasözen. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, Cilt 10, Sayı 3 sf: 191-211
- (2) “Urban Design Competitions as Discursive Practice in Turkey: 1980-2009”. Devrim Çimen, Doktora Tezi, ODTÜ.

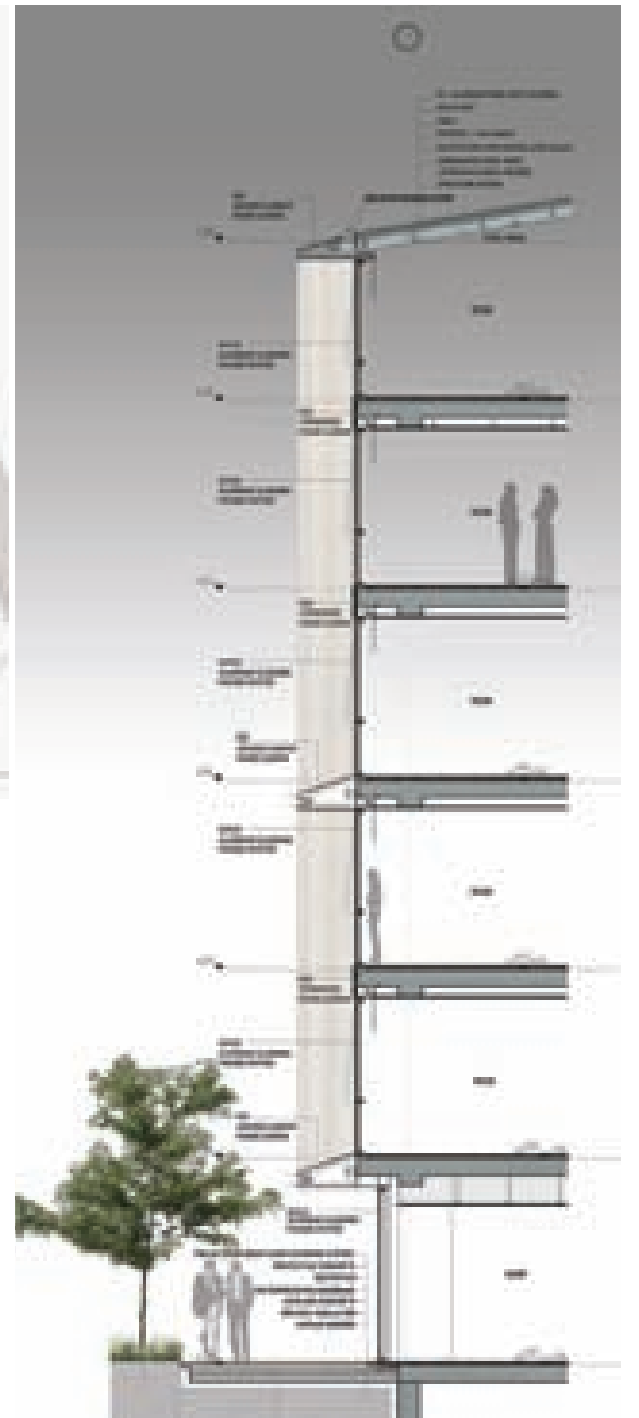
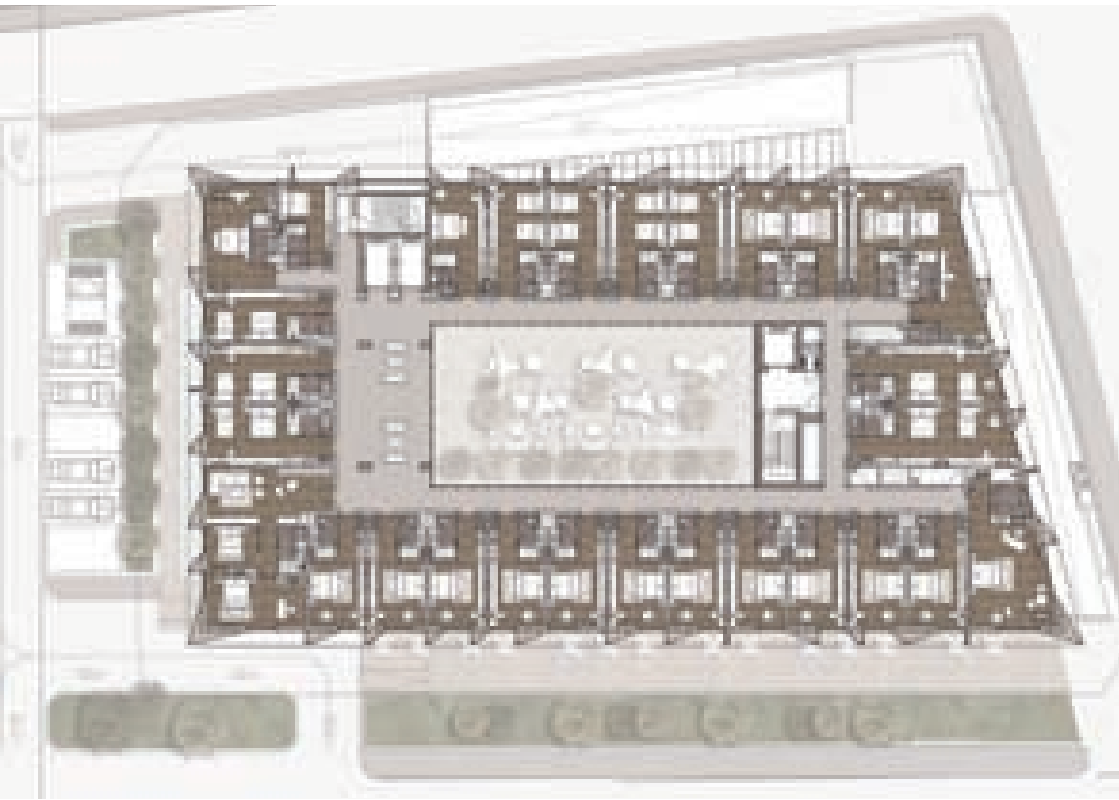
A HOTEL

Eskişehir Odunpazarı evlerinin karmaşık birbiri içine geçen dokusunun modernize yorumu...

Karakteristik bir mimari dokuya sahip Eskişehir Odunpazarı beldesi sınırları içerisinde yer alan otel yapısı; tarihi Odunpazarı evlerinin karmaşık birbiri içine geçen dokusundan ilham alınarak tasarlanmıştır. Dış cephe konsepti bu doğal hareketin modernize bir yorumudur.

Geleneksel avlulu yaşam biçimini yeniden yorumlayarak, yapı içerisinde otel kullanıcılarına dış mekan ve bahçe kullanımı imkanı vermektedir. Toprak altı kotta konumlandırılan iç avlu; restaurant ve spa gibi ortak alanlardan ulaşılabilinen iç bahçe görevini üstlenir.

Dört tarafı şef af kat koridorlarıyla ve masif yeşil duvar cephesiyle çevrelenir. Böylelikle otel yapısı; doğal ışığı maksimumda içine alan bir hacim haline gelir.

Tasarım Ekibi: Aybala Öz, Mustafa Boran, Tuğçe Güleç,
Muzaffer Korkmaz
Toplam Alan: 11,080 m²
Arsa Alanı: 4,300 m²

ESKİŞEHİR ADALET SARAYI

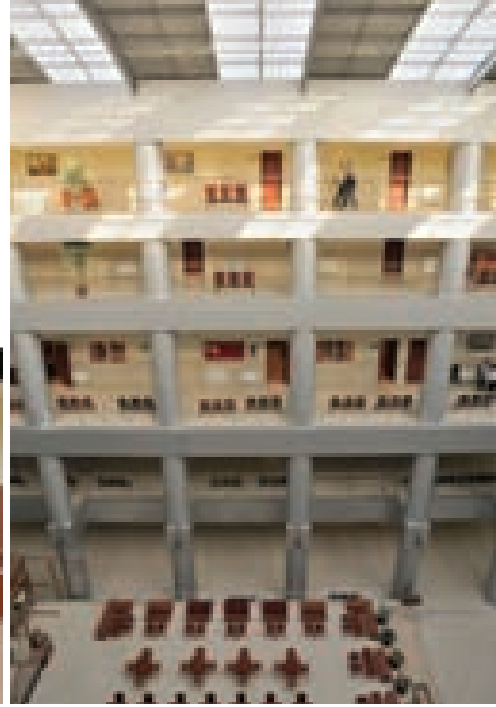
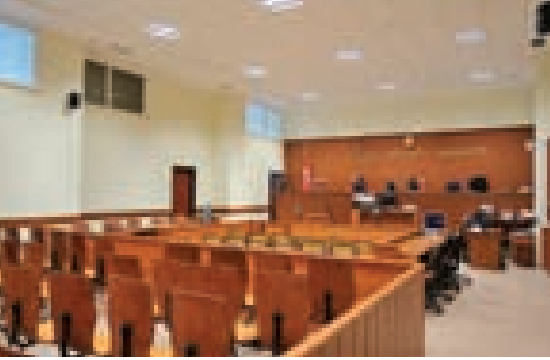
2008 yılında faaliyete giren Eskişehir Adalet Sarayı projesi
TAGO Mimarlık tarafından kente kazandırıldı

Eskişehir Adalet Sarayı projesi 2003 yılında o dönemki Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in talimatı ile başlatılarak, 28 Nisan 2006 tarihinde temeli atılmış ve Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin'in destekleriyle tamamlanarak, 22 Eylül 2008 tarihinde faaliyetine başlamıştır.

Şu an bu binanın bulunduğu yerde 4.400 metrekare kapalı alana sahip, 1943 yılından beri faaliyette bulunan, 350 kişilik bir kapalı cezaevi bulunmaktaydı. Bu cezaevinin kapatılmasını müteakip adalet sarayı projemiz için hemen çalışılmaya başlandı.

Eskişehir Adalet Sarayı'nın mimari projesi tasarlanırken öncelikle mekânların şef af ığı ve ferahlığı, adliye mensupları ve adliyeye gelen vatandaşların bina içinde rahat ulaşimleri, konforlu bir ortamda işlerin yürütülmesi düşünüldü. İlk olarak binaya araçlı ve araçsız ulaşımın düzenlenmesi ele alındı. Bina içinde adliye çalışanlarına ait 120 araç kapasiteli kapalı otopark bodrum katta genel kullanıma açık ve 120 araçlık ücretli otopark ise bina dışında düzenlendi. Daha önce kullandığımız adliyemizde ise toplam 80 araçlık yerimiz bulunmaktaydı.

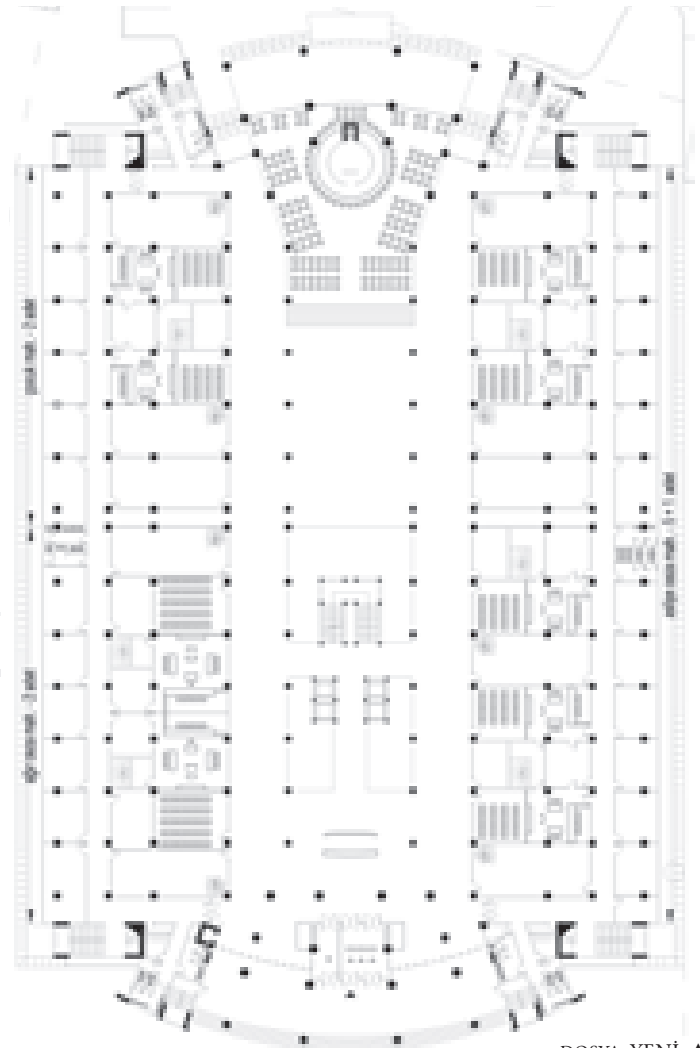
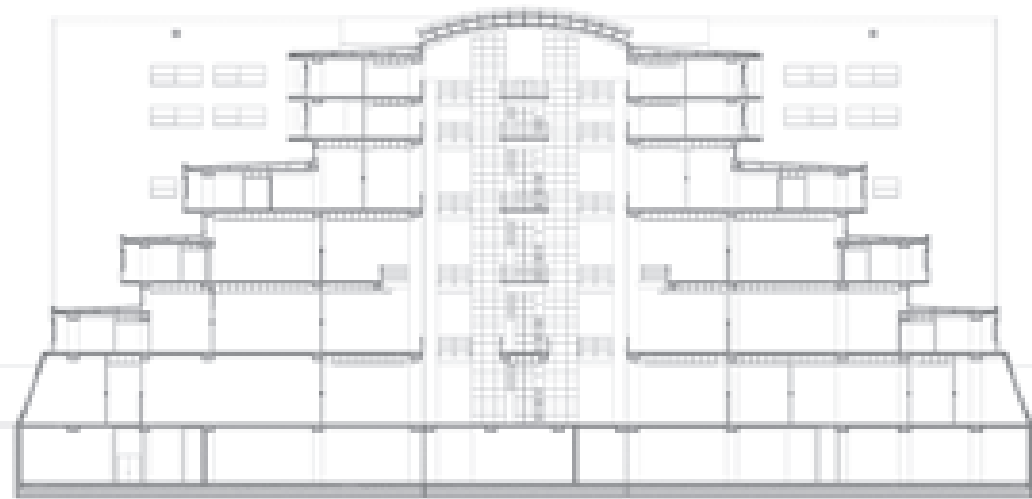
Ayrıca güvenliği sağlamak için tutuklu girişi de tamamen ayrı olarak bodrum kata alınmak suretiyle tutukluların duruşma salonlarına bina içinden bağımsız merdivenlerle ulaştırılması

sağlandı. Yine tüm mahkeme salonları doğal ışığı alacak şekilde tasarlanarak mümkün olduğunca ferah ve konfor şartları yüksek mekânlar elde edilmesi düşünüldü.

Aynı zamanda bina içinde büyük bir galeri boşluğu oluşturularak da alışıldık loş ve boğucu mahkeme koridoru anlayışı yerine genel koridorların aydınlık ve rahat olması sağlandı.

Adalet Sarayı, 10.590 m² arazi üzerinde 7.153 m²'ye oturmaktadır. Bodrum kat dâhil brüt inşaat alanı 35.128 m²'dir. Adalet Sarayı içinde toplam 38 duruşma salonu ve 38 adet mahkeme kalemi vardır. Ayrıca, 52 Hakim, 44 Cumhuriyet Savcısı, 8 adalet müfettişi ve 15'i ise rezerv olmak üzere 119 *çalışma odası*, 260 kişilik konferans salonu, 30 kişilik toplantı salonu ve kütüphane gibi ortak çalışma alanları, İşyurtları satış mağazası, kafeterya, 8 adet çay ocağı, 200 kişilik yemekhane, bay-bayan kuaför, lostra, fotokopi-kırtasiye ve kuru temizleme gibi çalışanların ve yargı hizmeti alan kişilerin yararlanacakları ortak hizmet alanları bulunmaktadır.

Tasarım Ekibi: Gökhan Aktan Altuğ, Tatsuya Yamamoto, Mehmet Yüksel, Hakan Maraş

Proje Yeri: Eskişehir

Proje Tipi: Adliye Binası

İşveren: Adalet Bakanlığı Teknik İşler Başkanlığı

Toplam İnşaat Alanı: 34.450 m²

İnşaat Başlangıç Yılı: Ağustos 2006

İnşaat Bitiş Yılı: Mart 2008

ESKİŞEHİR SPA & TERMAL OTEL

“Odunpazarı’nın yerel mimari ve tarihi dokusunun analizi ile modern yapıya büründüğü...”

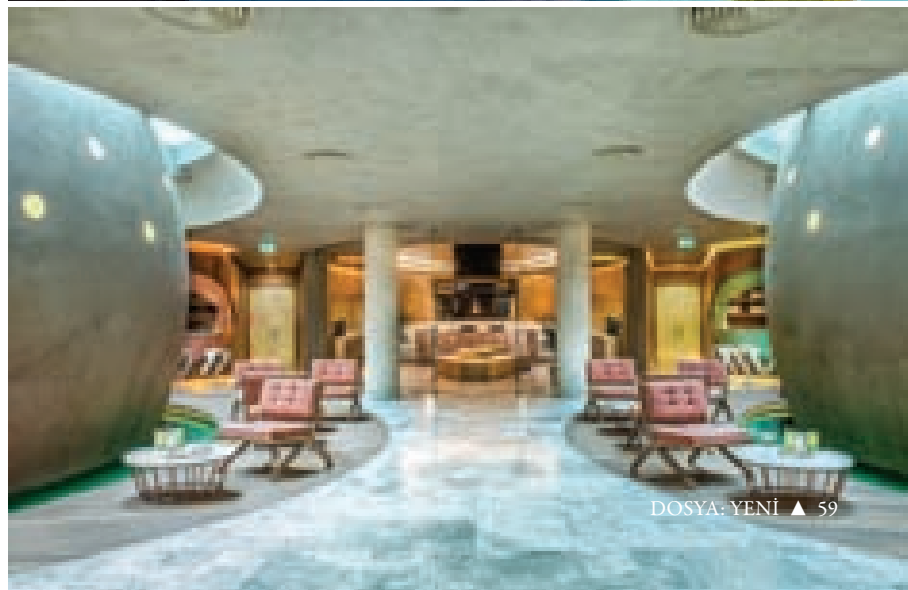
Odunpazarı Kentsel Sit Alanı’nın güneyinde Bademlik bölgesinde konumlanan Eskişehir Spa ve Termal Otel-Rixos (*Tasarım: GAD & Gökhan Avcıoğlu*) 2013 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Otel, konaklama işlevi dışında spa, hamam, konferans salonu, çok amaçlı salonlar, bar ve restoranları bünyesinde barındırmaktadır. Otelin konaklama birimleri mekânsal kurgunun merkezinde, toprağa gömülü olarak tasarlanan ve tasarımın çekirdeğini oluşturan kaplıca merkezi etrafında konumlanmaktadır. Konaklama birimleri, restoran ve havuzlar yapının kuzey ve kuzey batı yönünde kent silüetine, güney yönündeki birimler ise yamaçların mevcut yeşil dokusu ile orta mekanın peyzajına yönelmektedir. Avlu, merkezdeki yeraltı yapısının çatısında (avluda) yer alan havuzlar, havuz başı ve güneşlenme terasıyla mekana katılmakta, etrafında konumlanan lobi, teraslar, çok amaçlı salonların fuayesiyle de buluşmaktadır. Avlu altında yer alan havuzların kubbeleri doğal gün ışığının içeri girmesine izin vererek çatı ışıkları görevi yapmakta, ışıklıklardan kaplıca bölümüne sızan ışık, geleneksel bir hamam etkisi yansıtmaktadır.

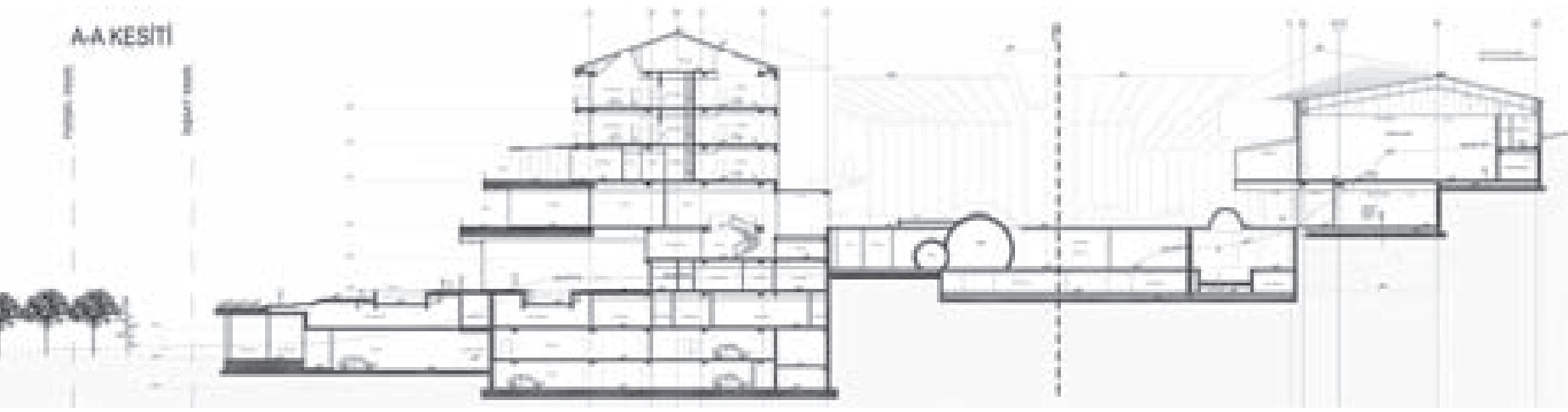

Otelin doğal topoğrafyayı izleyerek katmanlanmış olduğu ve tesis projesinin Odunpazarı'nın yerel mimari ve tarihi dokusunun analizi ile modern yapıya büründüğü hatta alan planının araziye verilen hasarı en aza indirgenmesi için mevcut ağaçların konumlarını titizlikle dikkate alındıktan sonra oluşturulduğu ifade edilmektedir¹. Termal tesis projelendirildiği dönemden bu güne değin aldığı ödüllerle² kentteki son dönem yapıları arasında seçkinleşir.

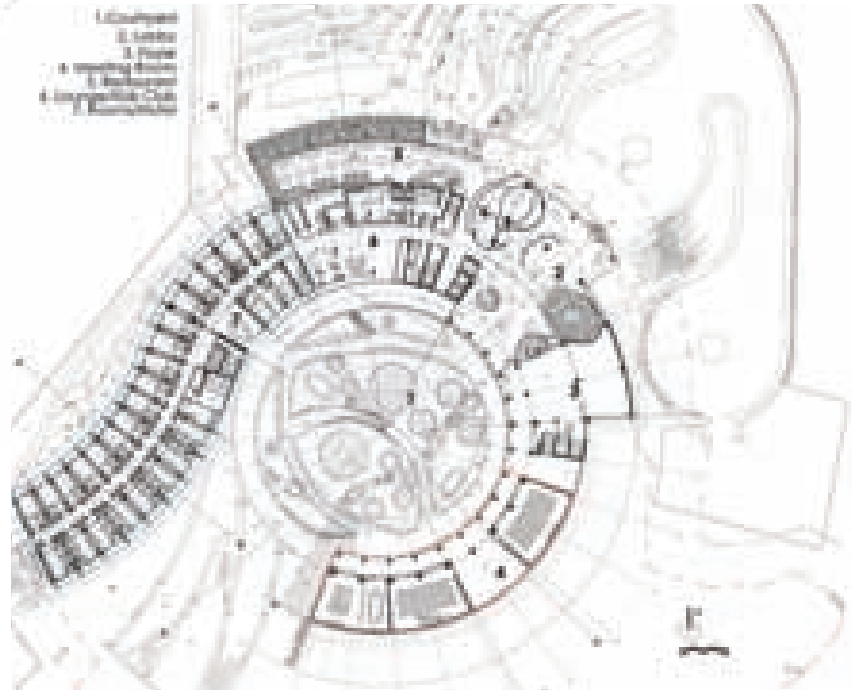
1- Proje hakkında ayrıntılı bilgi için <https://www.gadarchitecture.com/tr/eskisehir-spa--termal-otel>

2- 2012 Highly Commended Hotel Architecture with Eskisehir Spa & Thermal Hotel for Europe, International Hotel and Property Awards, 2013 Green Good Design Award, 2015 WAF shortlisted

Proje Müellifi: GAD Mimarlık & Gökhan Avcıoğlu
Tasarım Ekibi: Gökhan Avcıoğlu, Nesime Önel, Ertuğrul Morçöl, Durak Arıkan, Carlos Valderrama, Gizem Kiroğlu, Ömer Karaer, Ayşegül Altuğ, Derya Arpaç, Müge Tan, Mehmet Baykara, Aslı Genç
Danışmanlar: Kazım Beceren, MEA Akustik, ZKLD Aydınlatma, Serv Otel
Statik: Balkar Mühendislik
Mekanik: Vemeks Mühendislik
Elektrik: Tasarım Proje
İşveren: Polimeks
Projenin Alınış Yöntemi: Teklif
Proje Yılı: 2011 / 2013
İnşaat Alanı: 45000 m²
Fotoğraf ar: Soner Gursay, Alp Eren, Gad

İKİ KULE ESKİŞEHİR

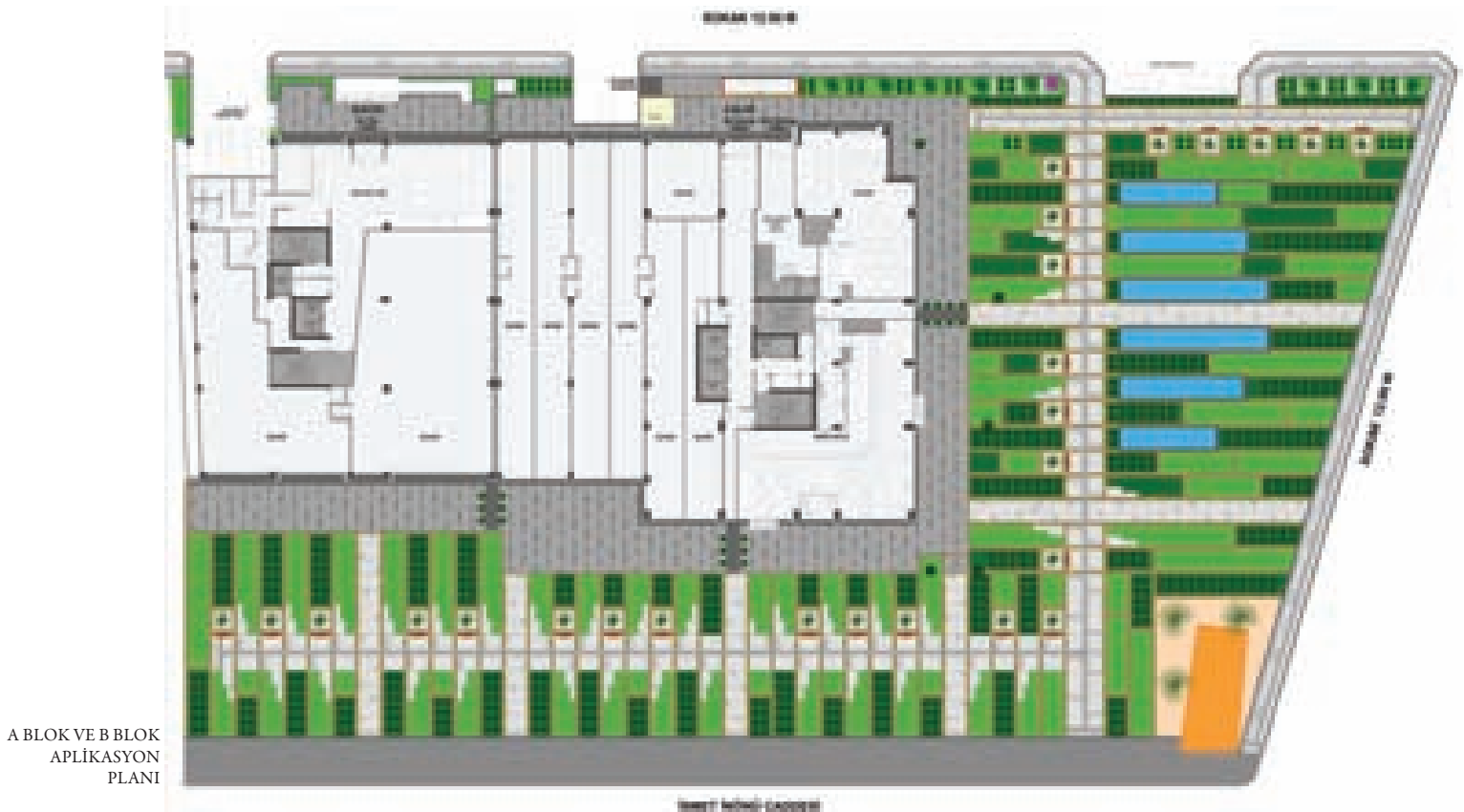
Ahşabın cepheye kattığı yalınlık....

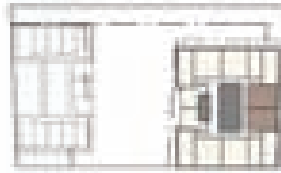
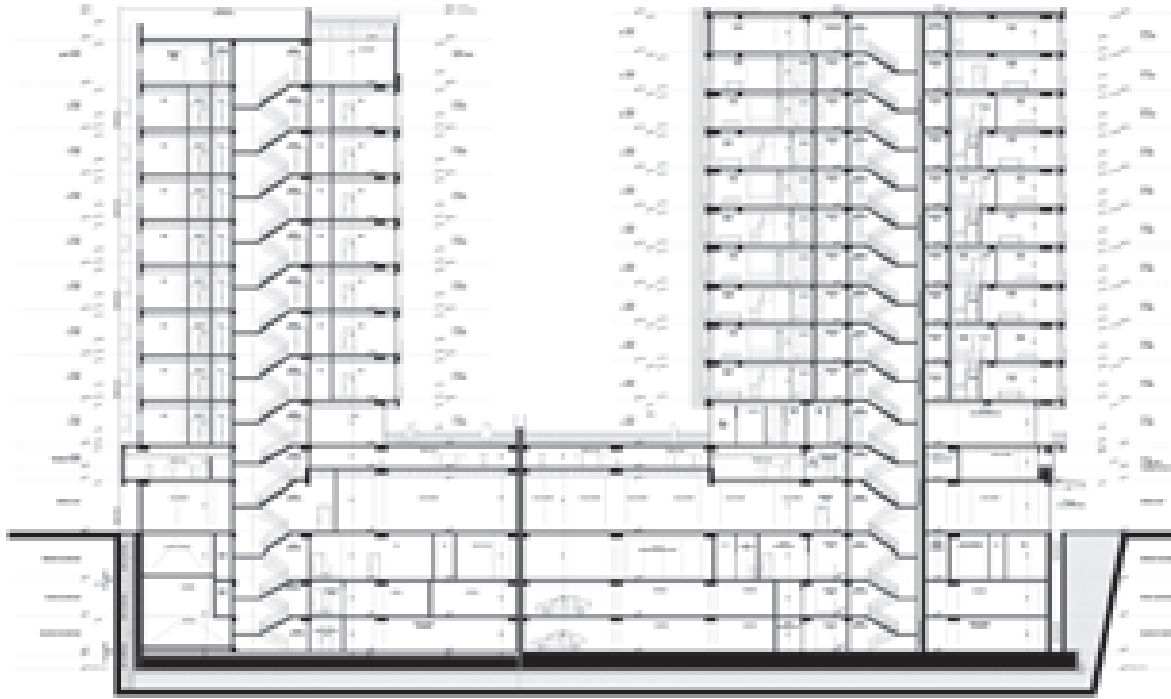

Üniversite ve İsmet İnönü Caddeleri arasında eski fabrika alanına inşa edilen Espark AVM ile başlayan yapılaşma süreci özellikle İsmet İnönü Caddesi'nin çevre yoluna kadar uzanan her iki yanındaki alanlarda hala sürmektedir. Parsel ya da yapı adası ölçeğinde kentsel mekana dahil olan yapılar yaygın olarak ticaret (yeme-içme, eğlence), ofis, konut, otel gibi benzer işlevlere sahiptirler. İki Kule (Tasarım: Aytemiz Mimarlık, Yüksel Aytemiz) konaklama, ofis, barınma ve ticaret işlevleriyle İsmet İnönü Caddesi üzerinde seçkinleşen yapılardan biridir. İki bloktan oluşan yapının bir bloğu konaklama işlevi üstlenirken diğer blok farklı büyüklükte barınma mekanları ve ofis alternatiflerinin yanı sıra zemin katında yer alan yeme-içme, eğlence mekanıyla çevresine referans olmaktadır. Farklı büyüklükte ofis ve daire alternatifleriyle öne çıkan yapı cephede alüminyum profil üzerine doğal ahşap kaplama kullanılarak elde edilen yalın dili, detayları, yapı malzemesi ve bina yakın çevresindeki peyzaj tasarımıyla İsmet İnönü Caddesi üzerindeki yapılar arasında seçkinleşmektedir. Çevre yolu ve bağlantı yolları ile ilişkisi İki Kule'yi kentsel ölçekte erişilebilir hale getirirken yakın çevresinde yer alan alışveriş merkezleri, eğlence merkezleri, kültür parkları konaklama ve rezidans yaşamı için sosyal olanaklara dönüşmektedir. Bununla birlikte, yakın çevresinde tasarlanan peyzaj aracılığıyla dış mekanla ilişkiden iç mekandaki tefriş elemanlarına, detay çözümlerinden malzeme seçimine kadar öngörülen tercih tasarımın niteliğini ve düzeyini ortaya koymaktadır.

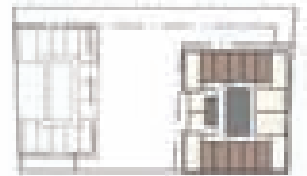
Projenin Adı: İki Kule Eskişehir
Projenin Yeri: Eskişehir
Projenin Müellifi: Yüksel Aytemiz
Tasarım Ekibi: Yüksel Aytemiz, Gül Çalışkan, Tuğçe Arıcan, Aybüke İmamoğlu, Ahmet Doğan Pala, İsmail Köse
Statik: Mizan Mühendislik
Mekanik: Alpadem Plan Proje Mimarlık Dan. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti.
Elektrik: Elcon Mühendislik Proje Taahhüt Danışmanlık
Dekorasyon: Beraber Mimarlık Proje Dan. Tic. Ltd. Şti.
İşveren: Aytemiz Mimarlık Müh. İnş. Ve Tur. San. Tic. Ltd. Şti.
Yüklenici: Aytemiz Mimarlık Müh. İnş. Ve Tur. San. Tic. Ltd. Şti.
Proje Yılı: 2011
İnşaat Yılı: 2012-2016
İnşaat Alanı: 31.396.00 m²

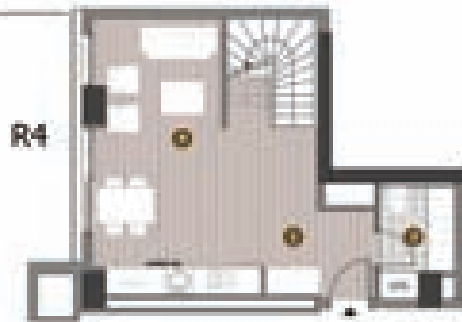

R7 tipi daire
brüt alan: 73,50 m²
net alan: 60,50 m²

1 - ante	6,00 m ²
2 - banyo	7,50 m ²
3 - yemek	28,00 m ²
4 - yatak bölümü	19,00 m ²

R2 tipi daire
brüt alan: 45,00 m²
net alan: 32,00 m²

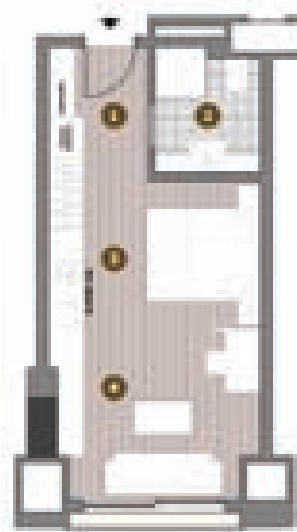

R4

ALT KAT

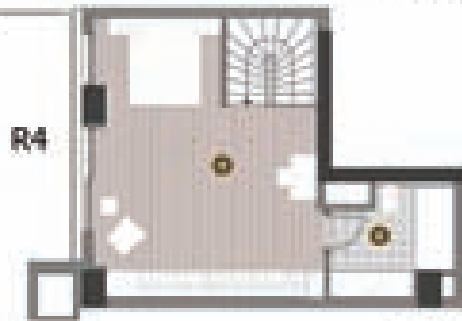

R4 tipi daire
brüt alan: 100,00 m²
net alan: 83,50 m² + 83,50 m²
87,00 m²

R2

1 - ante	4,50 m ²
2 - banyo	4,50 m ²
3 - yatak bölümü	10,00 m ²
4 - yemek	13,00 m ²

R4

ÜST KAT

ALT KAT	
1 - ante	7,00 m ²
2 - banyo	1,00 m ²
3 - yemek	31,00 m ²
ÜST KAT	
4 - yatak bölümü	25,00 m ²
5 - banyo	8,50 m ²

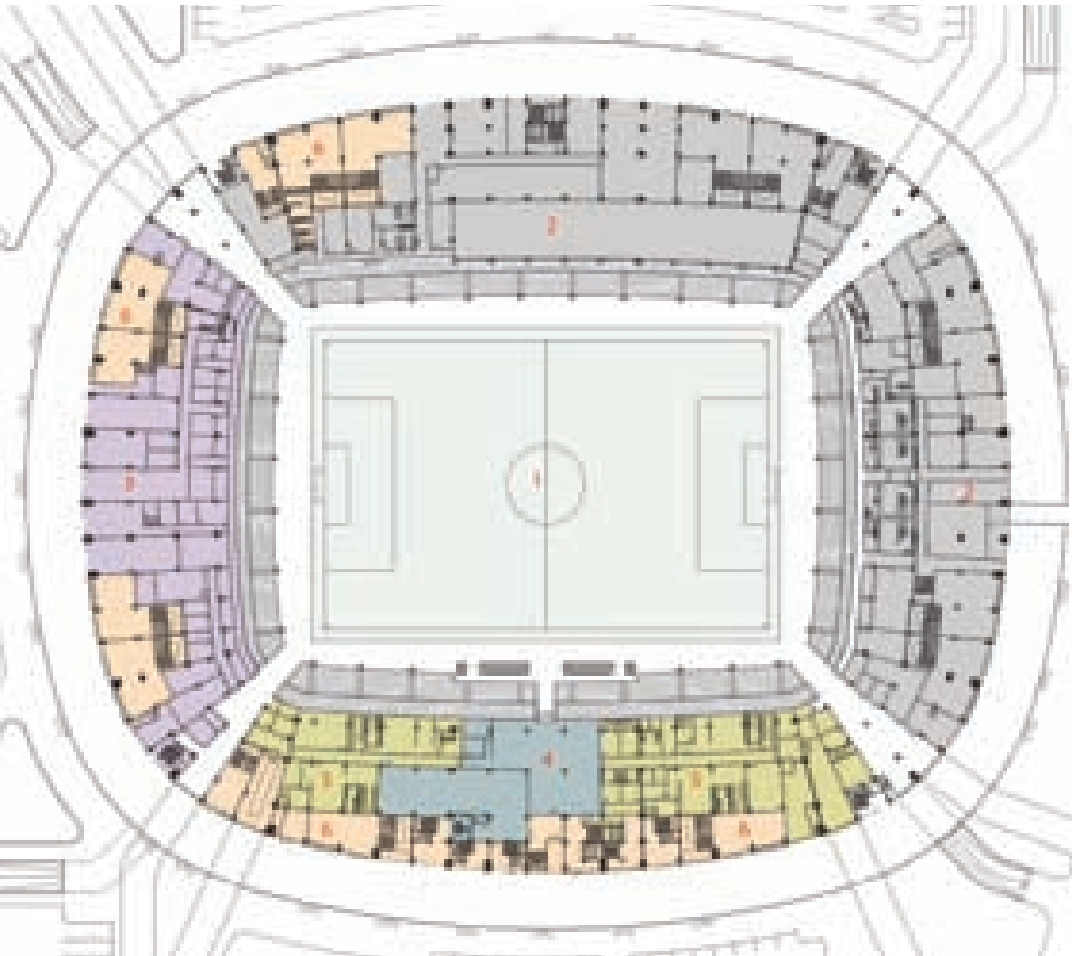
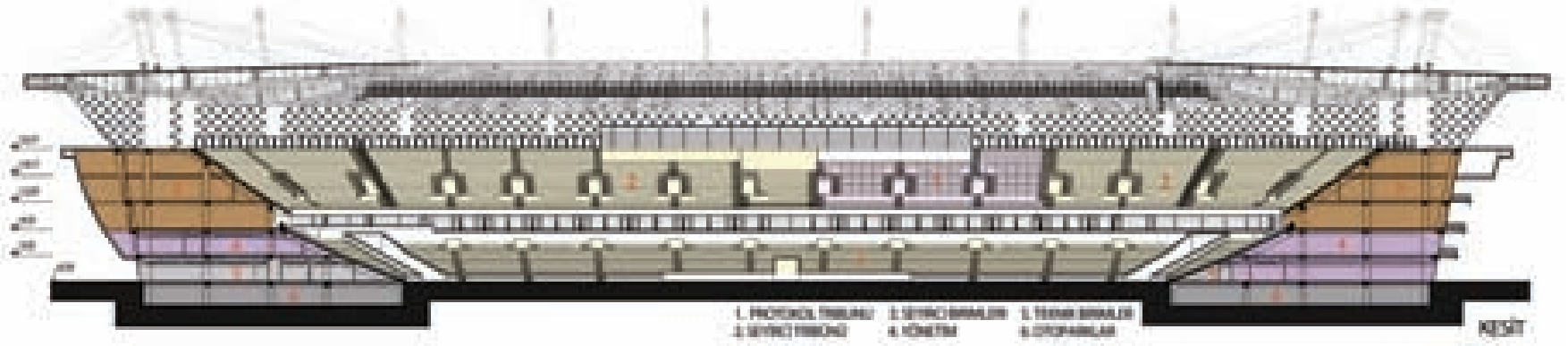
ESKİŞEHİR STADYUMU

Eskişehirliiler yeni stadyumlarına kavuşuyor

Yeni Eskişehir Stadyumu, kent merkezinin batısında Eskişehir'in Sazova bölgesinde bulunan Sazova Parkı'nın arkasında yer almaktadır. Sazova bölgesi Eskişehir-Kütahya yolu üzerinde, şehir merkezine yaklaşık 20 dakikalık mesafede yer almaktadır. Yerleşkeye ulaşım toplu taşıma araçları ve özel araçlarla sağlanabilmektedir. Eskiden şehrin merkezinde bulunan stadyum, böylece şehir merkezinin dışına konumlandırılmıştır.

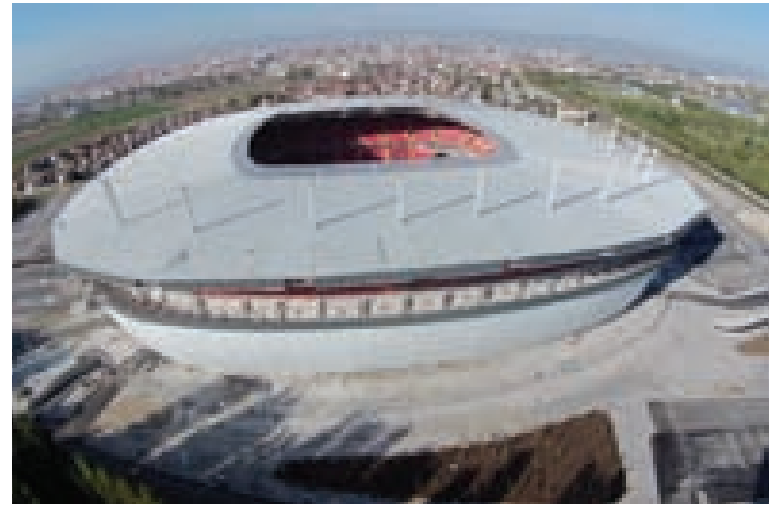
Eskişehir Stadyumu tasarımında sporun dinamizminden etkilenilmiştir. Stadyum, FIFA ve UEFA kriterlerine uygun şekilde tasarlanmıştır. Cephe formundaki eğriselliklerle cepheye hareket kazandırılmıştır. Cephelerde mekanların işlevine göre doluluklar ve boşluklar belirlenmiştir. 33.000+ kişilik stadyumun, tribün yerleşimi doğu-batı, güney-kuzey olarak konumlandırılmıştır. Stadyum bünyesinde izleyiciler için yeterli sayıda wc ve büfe alanları da planlanmıştır.

Stadyum bünyesinde; sporcu soyunma odaları, ısınma alanları, hakem ve gözlemci odaları, medya mensupları için çeşitli büyüklüklerde ve fonksiyonda odalar, VIP girişleri, teknik hacimler, yönetim odaları, fuaye alanları, sosyal alanlar gibi mekanlar bulunmaktadır. İç mekan malzemelerinde modern malzemeler üzerinde durulmuştur.

- 1- FUTBOL SAHASI
- 2- TEKNİK ALANLAR
- 3- YÖNETİM BİRİMLERİ
- 4- MEDYA
- 5- SPORCU - TAMI BİRİMLERİ
- 6- GİRİŞLER

ZEMİN KAT PLANI

Mimari Tasarım: BKA-BahadırKulArchitects
Tasarım Ekibi: Bahadır Kul,
 Yasemin Özkıranatlı, Gülin Örcan, Şeyma Altun,
 Kübra Öztaş
Statik: Alpkon Proje Müh.
 Müş. Ltd. Şti.
Mekanik: YMT Müh. Müş. Tic.
 Ltd. Şti.
Elektrik: ÖZAY Müh.
İşveren: TOKİ
Lokasyon: Eskişehir
Uygulama Süreci: 2012 / 2016
Arsa Alanı: 145.089 m²
Toplam İnşaat Alanı: 118.600 m²
Kapasite: 33.000+ Kişilik
Projenin Alınış Yöntemi: Teklif
Fotoğraf ar: MD İnşaat-Dağdeviren Yapı ve Yapı
 Malzemeleri İnşaat San. Tic. Ltd. Şti.

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ

AÇIK ALAN VE MEYDAN PROJESİ DÜZENLEMESİ

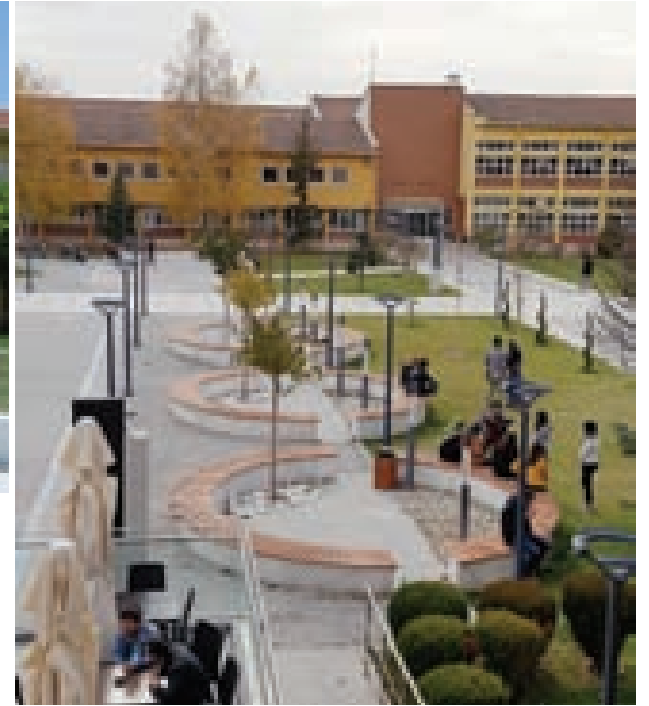
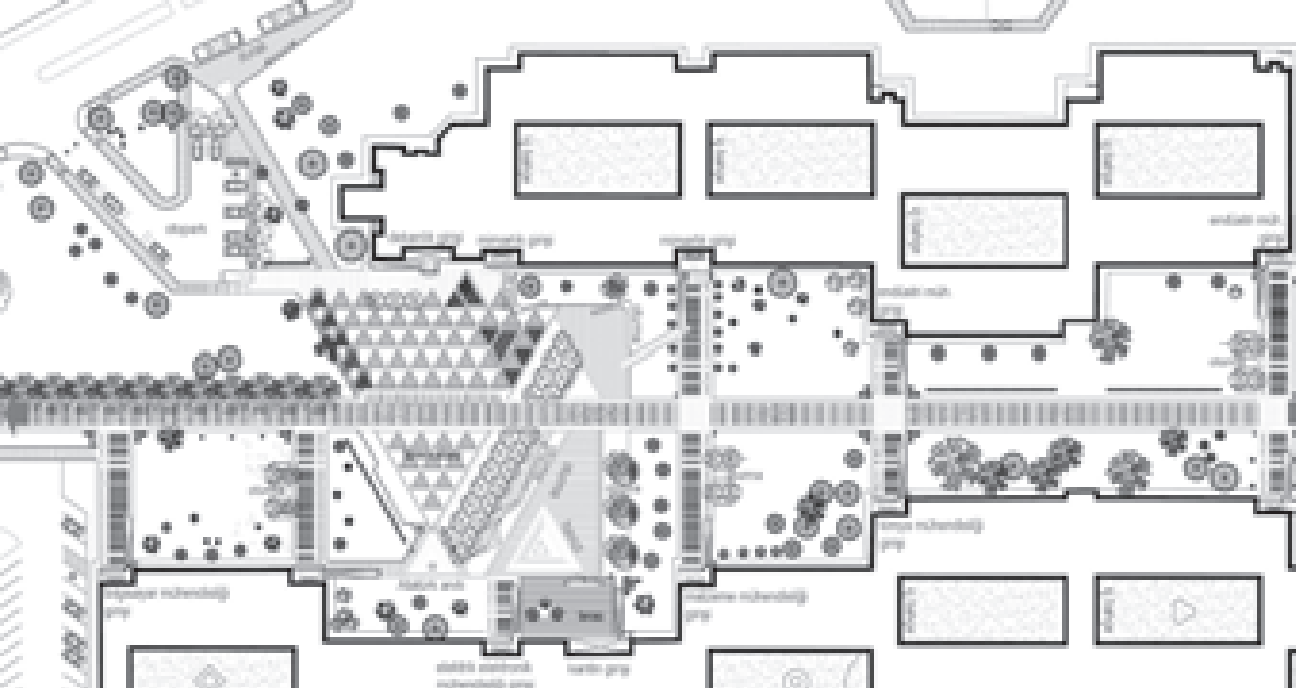
Mühendislik Fakültesi Açık Alan ve Meydan Düzenleme Projesi üniversitenin
İki Eylül Yerleşkesinde uygulanmıştır

Üniversite yerleşkelerinin erişilebilirliğini temel alan bir alt yapı projesi kapsamında hazırlanan proje, 1990'lı yıllarda çevre düzeninde altyapıya yönelik düzenlemeler tamamlanmadan eğitim öğretim sürecine başlayan Mühendislik Fakültesi ve yakın çevresini içine almaktadır. Tasarım süreci, bir meydan/yol etrafında karşılıklı yerleştirilmiş binalar grubu arasında yer alan boşluğun yerleşke içinde sürekliliği olan bir yaya yoluna dönüştürülmesine yönelik ana kararlarla başlamış ancak yerleşkenin geleceğine yönelik planlama kararlarının yakın gelecekteki belirsizliği nedeniyle daha sınırlı tutulmuştur. Dolayısıyla proje alanı, mühendislik fakültesi çevresini de içine alacak şekilde mezuniyet törenlerinin yapılacağı stadyum/kapalı spor salonu önünde yer alan meydana kadar ulaşan yol ile sınırlandırılmıştır. Tasarım öncesi mevcut yol/mezdanın farklı dönemlerde yapılan kullanım analizi tasarımın biçimlenmesini belirlemiş, tören alanı ve kantin çevresinde ortaya çıkan kullanımlar mekan kurgusunun belirleyicisi olmuştur. Özellikle kantin giriş sahanlığındaki kullanım yoğunluğu kantin için önerilen büyük bir teras, meydana taşan dairesele oturma grupları ve havuzla birlikte dış mekan kullanımını zenginleştirmiştir. Tören alanı olarak kullanılacak meydana kantin önünden ayıran diagonal yeşil alan, fiskiyelerden oluşan bir su perdesi ile aktif yaya mekanından koparılmış gibi gözükse de su elemanı çevresinde yer alan oturma grupları bu ayırımın sınırlarını her iki kullanım açısından genişletmektedir. Kaldı ki tören alanı da meydana genel yapısından tamamıyla ayrıştırlmamış, ortasından geçen yaya güzergâhı ile yaya etkileşimi korunmuştur.

Tasarım sürecinde üniversite idaresinin üç temel talebi tasarım sürecini yönlendirmiştir:

- 1- *Altyapının iyileştirilmesi,*
- 2- *Erişilebilirliğin sağlanması,*
- 3- *Mezuniyet törenleri için meydana bir tören alanı kimliğine sahip olması.*

Altyapının iyileştirilmesi, yol, meydan ve yeşil alanların kullanımından kaynaklanan olumsuzluklara odaklanırken mevcut yeşil doku, aydınlatma, zemin kaplamaları ve alandaki yağmur sularının toplanıp atılması üzerine kurgulanmıştır. Yapılan düzenleme ile meydan ve çevresinde yağmur/kar sularının toplanması ve tahliye edilmesi sağlanmıştır. Birkaç projektör ile aydınlatılan meydan ve yollarda özellikle gece kullanımında ortaya çıkan sorunlar, önerilen aydınlatma projesi ile çözümlenmiş, meydan ve yol

mekanı geceleri de güvenli bir şekilde kullanılan mekanlara dönüşmüştür. Zemin kaplamaları bütünüyle değiştirilmiş, meydana ve yollarda olan çökmeler ortadan kaldırılarak sağlıklı bir kullanım sağlanmıştır. Tasarım süreci içinde mevcut yeşil doku korunduğu gibi proje alanı içindeki yeşil alan miktarı da artırılmış, önerilen yeni sulama sistemiyle de bakımı kolaylaştırılmıştır.

Erişilebilirliğin sağlanmasına yönelik tasarım kararları, yaşanan problemler, fakültede öğrenim gören engelli öğrenciler ve çalışanlardan alınan görüşler doğrultusunda ve erişilebilirlik standartları çerçevesinde ele alınmıştır. Erişilebilirlik sürekliliğinin sağlanması açısından dış mekan ve iç mekan erişilebilirliği birlikte ele alınmıştır. İç mekanda bina giriş kapıları, yatay ve düşey erişim, yönlendiriciler, acil çıkışlar, erişilebilir tuvaletler gibi mevcut yapıyla bütünleşebilecek çözümlere odaklanılmıştır. Dış mekanda ise, öncelikle toplu taşıma durakları ve otoparklar ile binalar arasında kalan engeller kaldırılmış, bina giriş güzergahları erişilebilir hale getirilmiştir. Yönlenme ve yol bulmayı sağlayan yönlendiriciler bir bütün olarak mekanın algılanmasını kolaylaştıracak şekilde düzenlenmiştir. Böylece, fakülte çevresindeki kaldırım ve yaya yollarının erişilebilirliği sağlanmış, binalar üzerinden projektörle aydınlatılan bütün yaya mekanı yeni aydınlatma elemanlarıyla geceleri de güvenli bir şekilde kullanılabilir hale dönüşmüştür. Hissedilebilir yürüme yüzeyleriyle bütünleştirilen bina girişleri ve sahanlıkları yeniden düzenlenmiş, yaya mekanı zemin kaplamaları atmosferik etkiler de dikkate alınarak bütünüyle değiştirilmiştir.

Üniversitenin *mezuniyet törenleri* daha önce vilayet meydanında yer alan Atatürk anıtına çelenk koyma, meydan-stadyum arası kortej yürü-

rüyüşü sonrasında kent stadyumunda mezun öğrencilerin katılımıyla yapılırken 2015 yılından itibaren fakülte(ler) düzeyinde yapılarak İki Eylül Yerleşkesinde yer alan kapalı spor salonunda yapılmaya başlanmıştır. Bu yüzden, hem meydan hem de meydana yer alan Atatürk anıtı bu amaç çerçevesinde yeniden ele alınmıştır. Meydan, aktif kullanılan kantin ve meydana giriş sağlayan binalar çevresindeki açık alan ile daha sınırlı kullanılan tören alanı olarak iki bölümde tasarlanmıştır. Meydanın tasarımıyla birlikte çelenk koyma ve kortej yürüyüşü de meydana yol aksının sonundaki spor salonuna yapılar hale gelmiştir. Böylece meydan yeni kullanımıyla 2015 yılından itibaren mezuniyet törenleri yanında fakülte bünyesinde gerçekleştirilen dış mekan etkinliklerine de ev sahipliği yapmaya başlamıştır.

Tasarım: Osman Tural

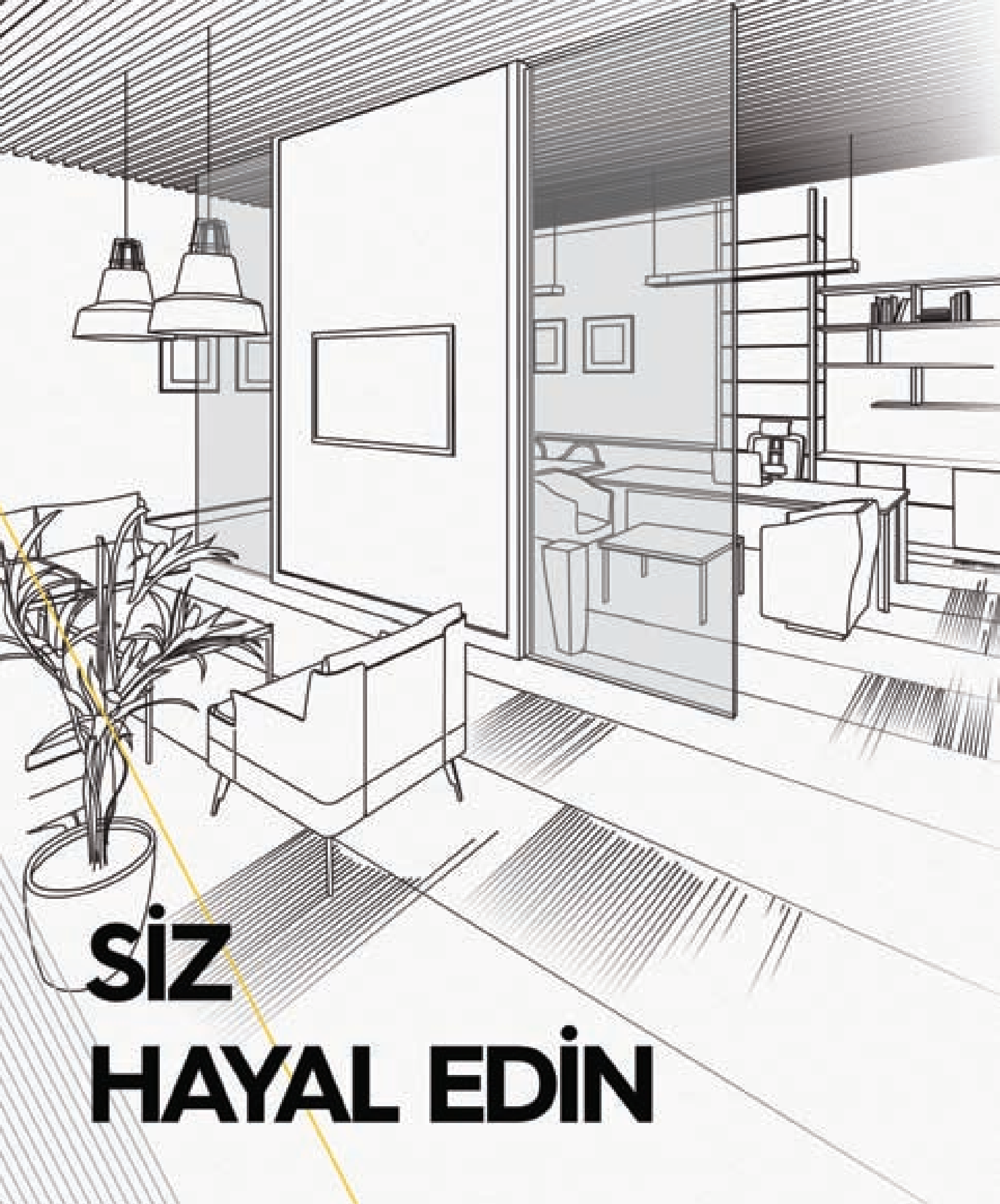
Proje Yeri: Anadolu Üniversitesi İki Eylül Kampüsü

Proje Tipi: Çevre Düzenleme

Toplam İnşaat Alanı: 17750m²

İnşaat Başlangıç Yılı: 2014

İnşaat Bitiş Yılı: 2015

siz

HAYAL EDİN

BİZ GERÇEKLEŞTİRELİM

MAS PROJE: MİMAR VE İÇ MİMARLARDAN OLUŞAN
GENİŞ TASARIM EKİBİ KONUSUNDA UZMAN
İDARİ VE TEKNİK KADROSUYLA HAYALLERİ GERÇEKLEŞTİRİYOR,
ÖZEL ÜRETİM HİZMETİYLE PROJELERİNİZİ HAYATA GEÇİRİYOR.

bürotime

masofis

masproje

PROJE OFİSİ / SHOWROOM

Çağrı Ertekin Bulvarı No:1 / B. A. Çarşı / ANKARA
T: 0 312 480 22 88 / 480 22 79 / F: 0 312 480 22 68

MERKEZ / SHOWROOM

Karadokuz Çarşısı No: 58 / B. A. Çarşı / ANKARA
T: 0 312 350 89 55 / 353 70 66 / F: 0 312 350 82 15

www.masofis.com

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

AÇIK ÖĞRETİM FAKÜLTESİ - EK BİNA

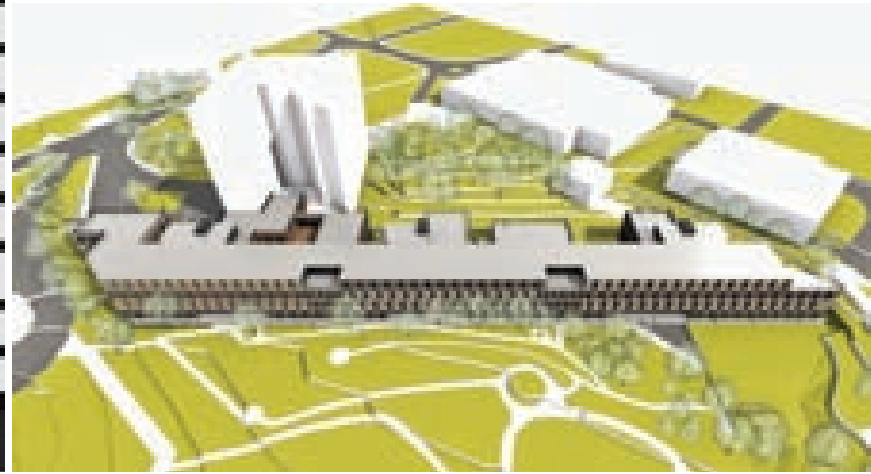
Ana kütleyle bağlanan parçacıl kütlelerin birlikteliği...

Bu okulun 1.500.000 öğrencisi var; fakat öğrencilerinin okula gelmemesi yönü ile diğer okullardan oldukça farklı. Bu bina, okuldan çok bir yönetim yapısı gibi ele alındı. 100 m'yi bulan uzunluğuyla kenarına yerleştiği açık alanın bir yanını oluşturan ana yapı ve bu ana yapıya tutunan parçalı yapılardan oluşan bir büyük yapı. Ana yapı akademiklerin odalarını içeriyorken parçalı yapılar ortak alanlar olan, toplantı, seminer, kütüphane, konferans ve kafeterya gibi işlevleri barındırıyor. Ana yapıya takılmış bu parçalı yapıların aralarındaki avlular hem günışığından faydalanmayı hem de açık fuaye alanları olan değerlendirilmeyi sağlıyor. Mevcut yapı ile kurulan bağlantı hem günlük gidiş gelişlerin hem de kalabalık kutlamaların yapılabilmesini sağlıyor. Üç fakülte birbiriyle ilintili ama kendi içlerinde toplanmış olarak ele alındı. Dışarıdan bakıldığında bu ayrımı okumak kolay değil; çünkü kullanışlılık nedeni ile içte ayrıştırılmış olsa bile hem büyük bir kütle olan eski yapıyla, hem de bulunduğu büyük boşlukla ilişkileri açısından kuzey görünüşü büyük bütün bir yapı ama güneydeki ortak alanları içeren yapılar güneydeki parkı yapı içine taşıyacak parçacılıkta. Bir eğitim yapısının öğrenciler olmasa bile yüksek olmak yerine alçak, büyük bir yapı olmasının yapı içindeki akademik dünyanın ilişkiselli açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Cephe üzerindeki doluluk-boşluk oranlarının cephede tuğla kullanımı için önemli bir fırsat olduğunu düşünerek, bu fırsatı "Eskişehirli" bir yapı yapmak için kullanıyoruz. Kampüste çok kullanılmış olan bu malzeme sayesinde büyük kütlenin yadırganmayacağını umuyoruz.

Proje Adı: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi-Ek Bina Projesi
Proje Yeri: Eskişehir
İşveren: Anadolu Üniversitesi
Tasarım Ekibi: Nevzat Sayın, Serkan Çakıt
Proje Başlangıç Yılı: 2015
Proje Bitiş Yılı: 2015
Toplam İnşaat Alanı: 29.790 m²

ESKİŞEHİR TİCARET ODASI FUAR VE KONGRE MERKEZİ

Yazgan Tasarım Mimarlık tarafından projelendirilen
Eskişehir Ticaret Odası Fuar ve Kongre Merkezi
projesi henüz uygulanmadı

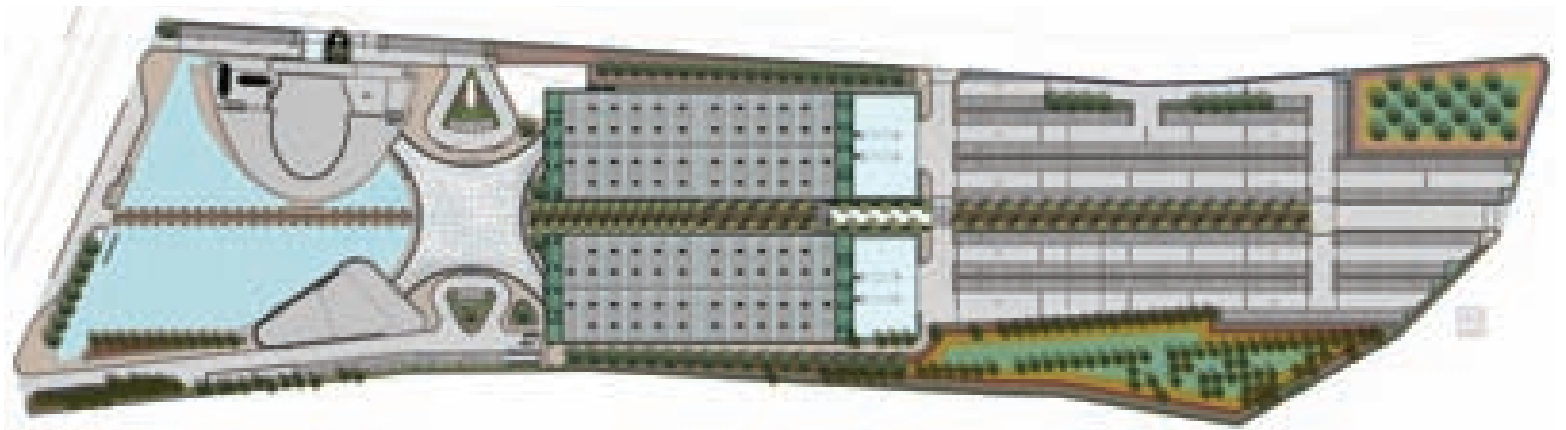
Eskişehir Ticaret Odası Fuar ve Kongre Merkezi projesi, Ankara-Eskişehir yolu üzerinde, Eskişehir'e 10 km uzaklıkta bulunmaktadır. Proje üç farklı fonksiyon içeren dört ayrı yapıdan oluşmaktadır. 10.484 m²'lik Hizmet Binası, 7.360 m²'lik Kongre Merkezi ve 13.493 m²'lik Fuar Alanı, 'hub' olarak adlandırılan çok amaçlı ortak bir fuayede birleşmektedir.

Yola bakan taraf a arsanın kısa kenarı bulunduğu için, bu alan perspektif ile şekillendirilmiş ve bu noktada projede yansıma fikri ön plana çıkarılmıştır. Giriş alanında bulunan süs havuzlar ile yansıma sağlanmış ve alana görsel derinlik kazandırılmıştır. Bunun yanı sıra kongre ve hizmet binalarında ref ekte camlar kullanılarak dikkat içeriye alınmış, hareketin bu yönde olması sağlanmıştır.

Fuaye yapısının çatısı, farklı binalara bağlanırken incelen bir çelik kafes strüktür görünümündedir. Yapının, arsadaki kot farkını gizleyen bir düğüm noktası gibi tasarlanması ile bu farkın hissedilmesini engellemek amaçlanmıştır.

Projenin Adı ve Yeri: Eskişehir Ticaret Odası Fuar ve Kongre Merkezi, Eskişehir
Proje Müellifi: Yazgan Tasarım Mimarlık
Statik: Erduman Mühendislik
Mekanik: Okutan Mühendislik
Elektrik: Yurdakul Mühendislik
Akustik Tasarım: Mezzo Stüdyo
LEED Danışmanı: ECOBUILD
Altyapı: Diyar Mühendislik
Sulama: Pegasus Mühendislik
İşveren: Eskişehir Ticaret Odası
Projenin Alınış Yöntemi: İhale
Proje Yılı: 2014-2015
İnşaat Alanı: 27.000 m²

HAMAMYOLU URBAN DECK

Eskişehir'in önemli yaya aksı olan Hamamyolu Caddesi'ne yönelik tasarlanan proje davetkar bir bakış açısı sergiliyor

Odunpazarı'nın en önemli kentsel alanlarından biri olan Hamamyolu caddesinde tasarlanan "Hamamyolu Urban Deck", yoğun kent dokusunun içinde var olan caddenin canlandırılmasına yönelik davetkar bir bakış açısı sağlamaktadır. Geri dönüştürülebilir ahşap kompozit kullanılarak oluşturulan peyzaj elemanlarından, su sistemlerinden ve yoğun bitki dokusundan oluşan bu 'yeşil yaya aksı', Odunpazarı'ndan Porsuk Nehri'ne doğru uzanan modern ve hareketli buluşma alanları yaratmaktadır.

"Hamamyolu Urban Deck", belirli temalara dayanan 8 ana zondan oluşmaktadır. Esin kaynakları, bulundukları tarihi doku ve sosyal bağlamdan alan bu zonlar sırasıyla; Hicri Sezen Parkı Bağlantı Yolu (zon 1), Alaaddin Parkı (zon 2), Çanak Havuzu ve Kitap Fuarı Alanı (zon 3), Kafe-Oturma Alanı (zon 4), Ziya Paşa Caddesi Üst Geçiti ve Müze Alanı (zon 5), Çocuk Oyun ve Sergi Alanı (zon 6), Buhar Havuzu ve Oturma Alanı (zon 7), Sarmaşık Altı Geçiş Alanı (zon 8) olarak ziyaretçilerle buluşmaktadır. "Hamamyolu Urban Deck" projesinde bütün bu zonlar, 10 temel tasarım prensibine dayandırılarak oluşturulmuştur.

İlk prensip, Hamamyolu Caddesinin Odunpazarı ve Porsuk nehri arasındaki bağlantıyı *kentsel ölçekte güçlendirmek* üzerine kurulmuştur. Projede, Odunpazarı'nın tarihi dokusu Porsuk Nehrine kesintisiz bir yaya aksı ile bağlanmıştır.

İkinci olarak, tarihi dokuya yeniden hayat verilerek yeni bir *yeşil kuşak* oluşturmak hedeflenmiştir. Hicri Sezen ve Alaaddin Parklarının mevcut yeşilleri ile Porsuk Nehri kıyısındaki yeşil alanlar, Hamamyolu Caddesinde bulunan çok yıllık ağaçlara ek olarak küp şekli verilmiş ıhlamur ağaçları, çalılar, sarmaşıklar, yer örtücüler ve çim alanlar ile birbirlerine bağlanmıştır.

Bir diğer prensip, geri dönüştürülebilir ahşap kompozit kullanılarak tasarlanmış kesintisiz bir *kentsel platform* oluşturmaktır. Topoğrafya ön plana alınarak, üç boyutlu kurgu ile planlanan bu kentsel platform; köprüyü, kafeleri, platformları, kitap fuarını, havuzları ve oturma alanlarını oluşturmaktadır. Ziyaretçilerin sadece yatayda değil; üst geçitleri, alt geçitleri, rampaları ile düşeyde de hareket etmelerini sağlayarak, onların kent dokusunu farklı bir bakış açısıyla deneyimlemeleri hedeflenmiştir.

Temel tasarım prensiplerinden bir diğeri ise, bütün zonları alan boyunca lineer bir kurguda devam eden bir *kentsel aks* ile bağlamaktır. Bu kentsel aks 1.5 km uzunluğunda, merkezinden lineer led aydınlatma geçen, el yapımı camların gömülü olduğu beyaz çimentodan oluşan bir yaya aksıdır. Odunpazarı cam atölyelerinde üretilen el yapımı camların bu aksa entegre edilmesi öngörülmüştür.

Proje alanının bu kentsel platformla olan ilişkisi, var olan pasajların ve çevresinde bulunan sokakların referans alındığı *kentsel bağlantılar* ile sağlanmıştır. Bu geçiş alanları, pasaj girişlerinde cam gömülü beyaz çimento ile vurgulanırken, sokaklar ile olan bağlantılarda ahşap kompozitlerin ve travertenlerin renklerinin değiştirilmesiyle öne çıkarılmıştır.

Projenin Adı ve Yeri: Hamamyolu Urban Deck, Eskişehir
Proje Müellifi: Yazgan Tasarım Mimarlık
Statik: Erduman Mühendislik
Mekanik: STM Mühendislik
Elektrik: RAM Mühendislik
İşveren: Odunpazarı Belediyesi
Projenin Alınış Yöntemi: İhale
Proje Yılı: 2016
İnşaat Alanı: 25.000 m²

Alanda ön plana çıkarılan bir diğer konu ise *kafe alanlarının* yoğunluğunun ve çeşitliliğinin artırılmasıdır. Kafeler; meydanlı kafeler, platform kafeleri, köprüaltında bulunan kafeler ve küçük kafeler olarak çeşitlendirilmiştir. Platformun basamaklanmasıyla oluşan bu kafelerin çatılarında farklı yer örtücülerden oluşan bitki havuzları tasarlanmıştır. Ayrıca basamaklanmış bölümlerde ziyaretçilere oturma imkanı sağlayarak oturma alanlarını arttırmak hedeflenmiştir.

Kentsel Platformun, çocuklar için eğlenceli bir alana dönüştürülmesi tasarımda önem verilen bir diğer konudur. Farklı yaş grupları için tasarlanmış çeşitli *çocuk oyun alanları* ile proje alanı renklendirilmiştir. Proje alanına 2 üzeri ile 6 üzeri yaş gruplarına özel tasarlanmış oyun alanlarına ek olarak her yaş grubuna hitap eden trambolin alanları öngörülmüştür. Aynı zamanda üç boyutlu kurguya sahip kentsel platformun kendisi bir oyun alanına dönüşmektedir.

Kentsel platformda, ziyaretçilerin dinlenmesi için su elemanlarının kullanımına önem verilmiştir. Projede suyun farklı formlarda ve ölçülerde hareketlendirilmesiyle tasarlanan çanak havuzu, taş havuzu, buhar havuzu ve bank havuzu olmak üzere 4 farklı tip *havuz* tasarlanmıştır.

Tasarım prensiplerinden bir diğeri ise Odunpazarı Uluslararası Ahşap Heykel Festivali'nde ahşap sanatçıları tarafından tasarlanan *heykellerin* proje alanında sergilenmesidir. Heykellerin konseptte uygun alanlarda sergilenmesinin, alana farklı bir hareket katacağı öngörülmüştür.

Son olarak *aydınlatma elemanlarının* kentsel platforma özel tasarlanması hedeflenmiştir. Mevcut ağaçlara yönelik tasarlanan bronz paslanmaz çelik levhalar ağaç diplerindeki spotlarla aydınlatılarak ışığın yansımaları sağlanmıştır. Buna ek olarak hem park alanını hem de alışveriş sokağını aydınlatan, ahşap dokuya uyumlu sokak lambaları tasarlanmıştır. Ayrıca alandaki tasarlanan mimari birimler, ahşap kompozitin akışını vurgulamak amacıyla lineer led ile çevrelenerek aydınlatılmıştır. Projedeki aydınlatma tasarımları ile Hamamyolu Caddesinin her saatte kullanıma uygun olması sağlanmıştır.

"Hamamyolu Urban Deck" projesinde tasarlanan bütün birimler, bu fikirlerinin entegre edilmesiyle oluşmuştur. Böylece Hamamyolu Caddesi *kentsel dokuya entegre olarak*, her yaş grubundaki ziyaretçiye hitap edebilecek farklı aktiviteler barındıran bir yaşam alanına dönüşmektedir.

Odunpazarı Belediyesi öncülüğünde, Yazgan Tasarım Mimarlık tarafından tasarlanan "Odunpazarı Hamamyolu Urban Deck" projesi, mimarlık dünyasındaki en önemli yarışmalardan biri olarak kabul edilen, WAF (World Architecture Festival – Dünya Mimarlık Festivali) 2016' da finale kalmıştır. 16-17 Kasım tarihlerinde Berlin'de gerçekleştirilecek olan Dünya Mimarlık Festivali Ödülleri'nde, "Hamamyolu Urban Deck" projesi ile "Civic – Future (Geleceğin Kamusal Alanı)" kategorisinde yarışacaktır.

$$\begin{aligned} \text{NUMBER_HOLDINGS} &= \text{INTRA_HOLDINGS} + \text{POTENTIAL_} \\ \text{HOLDINGS} &= \text{BONDS} + \text{BONDS_HOLDINGS} + \text{TSA} + \\ \text{BONDS_HOLDINGS} &= \text{HOLDINGS} & \text{HOLDINGS} & \text{HOLDINGS} \end{aligned}$$

MERKEZ
Karacakaya Caddesi No:46 Siteler / ANKARA
T: 0 312 350 89 35 / 353 70 56 • F: 0 312 350 82 15

www.masofis.com

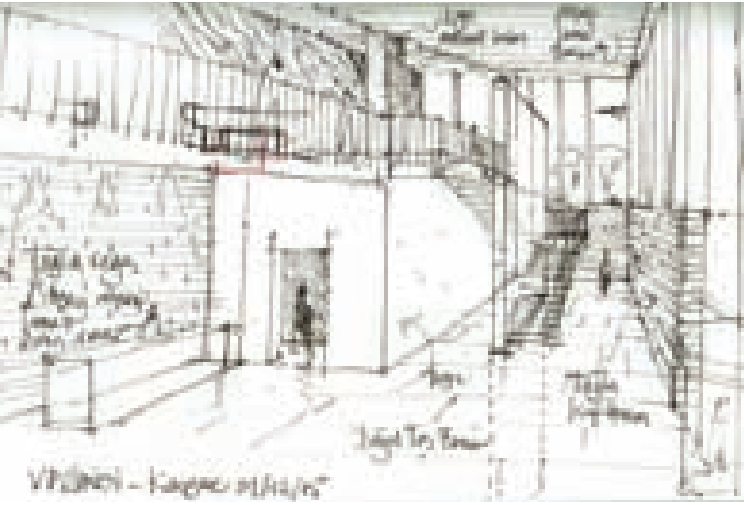
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ KONGRE MERKEZİ

Merkezin, hem Eskişehir kentine hizmet vermesi hem de yakın çevrede ihtiyaç duyulan etkinliklere ev sahipliği yapması hedef eniyor

Anadolu Üniversitesi 2 Eylül Kampüsü'nde planlanan yeni kongre ve kültür merkezi kompleksi sadece üniversite bünyesinde hizmet verecek bir yapı olarak düşünülmemiştir. Yeni kongre merkezi ve içerdiği program hem Eskişehir kentine hizmet verecek hem de yakın çevrede ihtiyaç duyulan etkinliklere ev sahipliği yapacaktır. Bu nedenle yapılar özel kullanımların gerektirdiği mekansal ve donatısal özelliklere göre tasarlanmıştır. Ana program 1200 kişilik kongre salonu, 800 kişilik tiyatro salonu ve 250 kişilik oditoryumdan oluşmaktadır.

Kampüsün ana girişine yakın bir noktada konumlanan kongre-kültür merkezi zemin altında birbirine bağlanan ancak zemin üstünde ayrı kitlelere dönüşen bir mimari kurguya sahiptir. Böylece 31.000 m²'lik program tek bir büyük blokta toplanmamış, parçalanarak insan ölçeğine daha yakın, ara mekanlar oluşturan yapılara dönüştürülmüştür. Zemin su seviyesinin yüzeye çok yakın olmasından dolayı kitleleri birbirine bağlayan giriş platosu zemin kotundan 2,50 m yukarı alınmıştır.

Eskişehir'in mimari kültüründe önemli bir yeri olan tuğla kampüs bütününde kullanılan bir malzemedir. Yeni önerilen yapılarda da bu süreklilik farklı bir yorum ile devam ettirilmiştir. Cepheler pres tuğlanın verdiği renk ve doku olanaklarını kullanacak şekilde ele alınmıştır. Duvarlar, projeye özgü bir mekanik kaplama sistemi geliştirilmiş, doğal ışığın kontrollü bir şekilde süzülerek içeri alındığı elemanlara dönüşmüştür.

Proje Müellifi: TeCe Mimarlık
Tasarım Ekibi: Tülin Hadi, Cem İlhan
İşveren: Anadolu Üniversitesi
Statik: Probi Mühendislik
Mekanik: Tanrıöver Mühendislik
Elektrik: Erke Tasarım
Akustik: MEA Akustik

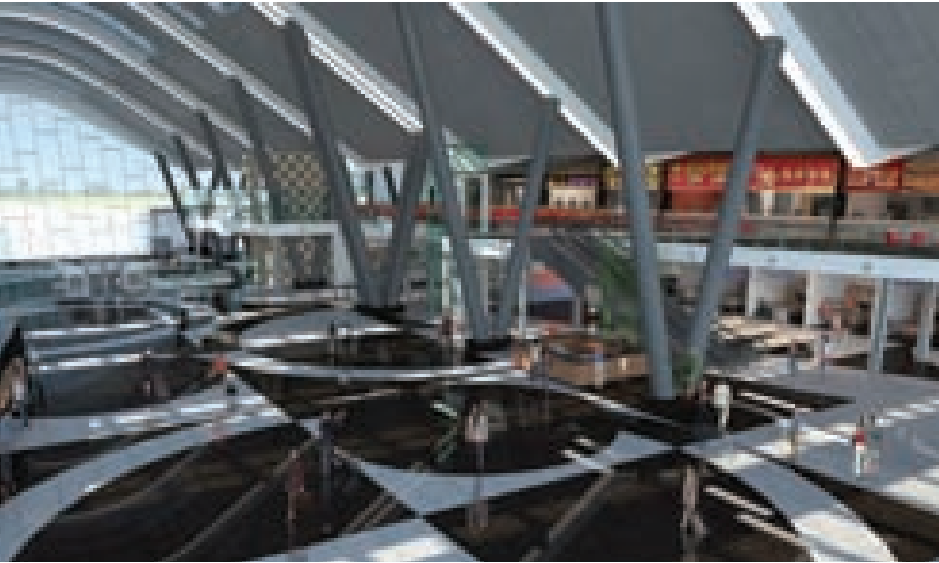
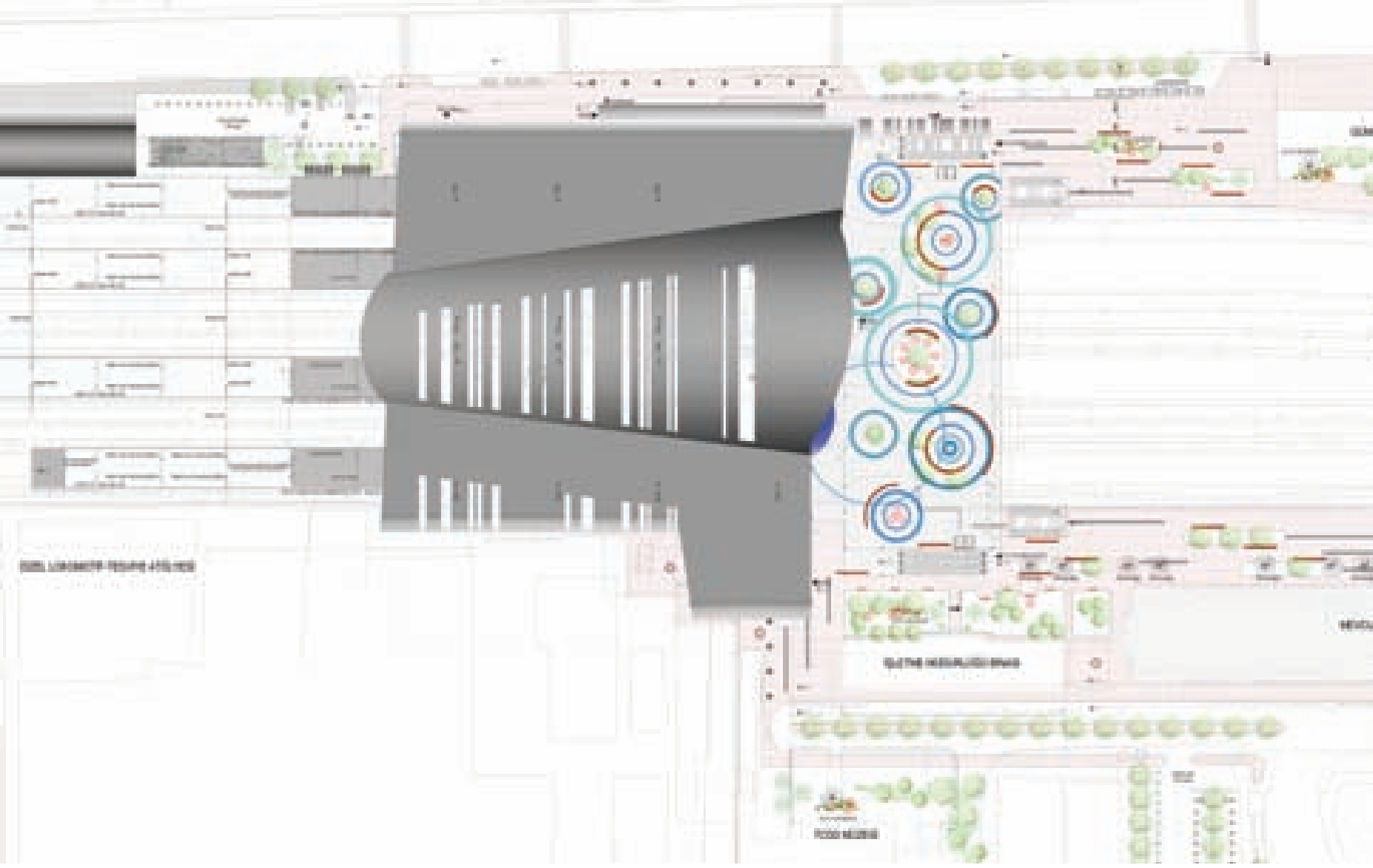

ESKİŞEHİR YÜKSEK HIZLI TREN GARI

Eskişehir kentinin
imajını değiştirecek bir yapı önerisi...

Bugün mimarlığın tartışma ortamını sınırlı kentsel parseller içerisinde kalmayan, kentsel ölçeğe üretilen ve kentsel peyzaja farklı bir söylemle yaklaşan projeler oluşturmaktadır. Hatta kentsel peyzaj tartışmaları artık yapı çevrenin doğal peyzajla bütünleşmesi ve kentin ekolojisi çerçevesinde daha bölgesel ve coğrafi tartışmalarla gündeme gelmekte. Eskişehir Yüksek Hızlı Tren Garı bu bağlamda kent peyzajına farklı ve yenilikçi bir söylemle katılan bir projedir. Kent merkezinin sıkışık dokusunda tasarlanmış olan yapı mevcut dokuya dinamik bir şekilde eklenerek kentin yeni kamusal yüzü olmayı amaçlamıştır. Tasarımın dinamik ve işlevsel yapısı yalnız kentin kimliğinin değil kamusal alanının da kurgulanmasını sağlar, kentin kamusallığını pekiştirirler.

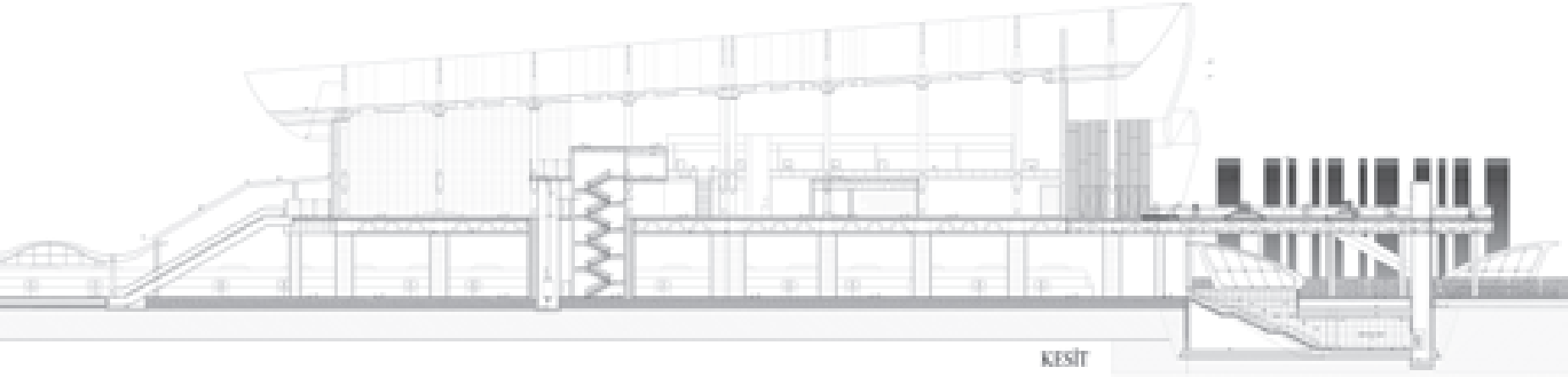
Eskişehir Yüksek Hızlı Tren Garı mimari mekanı kentsel mekanla birlikte ele alan ve bunu sadece fiziksel/mekansal boyutlarıyla değil sosyal, kültürel ve estetik boyutlarıyla değerlendiren bir projedir. Bu bağlamda yalnızca biçimsel özellikleriyle değil önerdiği mimari programıyla da kentin imajını değiştirecek bir yapı olmayı hedefler.

Proje Müellifi: Orhan Uludağ - Zeynep Uludağ
Tasarım Ekibi: Orhan Uludağ - Zeynep Uludağ
Statik: Bülent Erbor
Mekanik: Bünyamin Ünlü
Elektrik: Kürşat Nazlı
İşveren: TCDD Genel Müdürlüğü
Projenin Alınış Yöntemi: İhale
Proje Yılı: 2013-2016
İnşaat Alanı: 21820 m²

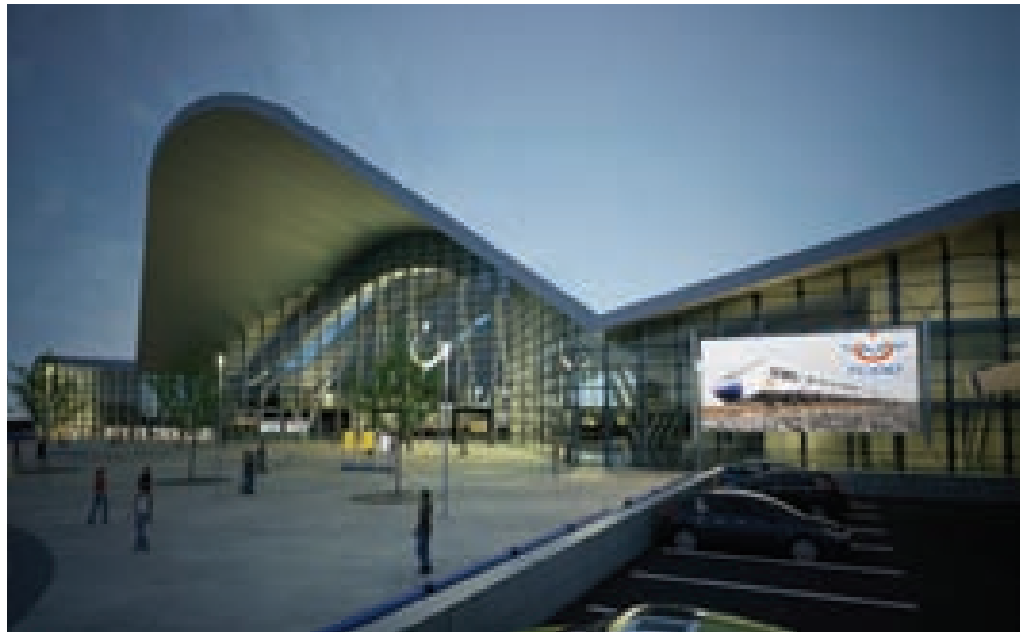
Gar yakın çevresinde yer alan tarihi ve koruma altındaki çeşitli yapılarla çevrilidir. Tasarım bu bağlamda hem kentsel hafızanın hem de kentsel kamusal alanların sürekliliğini sağlamayı hedeflemiştir. Yapının son derece sıkışık bir kent dokusu içinde yer alması, hatlar ve peronlar dışındaki arsa alanlarının yetersizliği, çevrede yer alan çeşitli tarihi yapılar ve endüstriyel mirasla etkileşimi göz önüne alınarak plan kararları belirlenmiştir. Çevrede var olan görsel ve fiziksel, mekansal ve sosyal süreklilikler sağlanmış ve tasarımda öne çıkarılmıştır. Bu bağlamda yapı kentsel arayüz oluşturarak mevcut süreklilikleri kopartmak yerine onları daha etkin biçimde bağlayan bir tasarım önerir. Kentsel süreklilikleri kopartmamak ve pekiştirmek adına adeta bir kentsel platform gibi peronların üstünde tasarlanmıştır. Gar işlevi gereği sahip olduğu yoğun programı geçirgen ve şeffaf bir kitleyle ortaya koyar ve peronların üstünde uzanarak rayların ayırdığı iki kent parçasını bütünleştirir. Konumu ve programı itibarıyla hem ekonomik değeri, hem de kullanım değeri açısından kent içerisinde önemli bir duraktır. Bu noktadan hareketle gar yalnızca insanların trenlere ulaşmak için kullandıkları bir geçiş alanı değil, aynı zamanda kentli için bir buluşma ve etkileşim noktası olacaktır. Yalnızca yakın çevresiyle değil kentin diğer önemli kamusal yapılarıyla da ilişkisini sağlayacaktır.

Yıllık 14.675.000 yolcu kapasitesine sahip tren garının toplam inşaat alanı yaklaşık 22.000 m²'dir. Hatlar ve peronlar üzerinde tasarlanan ana yapı betonarme kolonlar üzerine yerleştirilen çelik bir platform ve üzerinde onu saran çelik bir kabukla örtülmüştür. Bu çelik kabuk betonarme kolonlar üzerinde yükselen 'V' şeklindeki çelik kolonlarla desteklenmiştir.

Ana mekanın zeminini oluşturan çelik platform, yapının önünde de devam ettirilerek tren hatlarının her iki tarafını birbirine bağlayan ve tren garına erişimi sağlayan açık alanda bir kentsel meydan oluşturulmuştur. Bu alan aynı zamanda daha önce tren hatlarının yer altına alınması suretiyle kente kazandırılan lineer hattın sonunda yer alan bir kentsel odak noktasıdır.

Yolcu ihtiyaçları dikkate alınırken sosyal ve ticari mekanlarla desteklenen tren garında; yolcu holleri, bekleme alanları, özel yolcu salonları (lounge), VIP, CIP, idari ve teknik ofisler, mağazalar, banka ve bankamatikler, PTT, revir, emanet, araç kiralama ve turizm büroları, restoranlar, kafeler, yemek alanları (food court), çocuk oyun alanları, mescitler, yolcu ve personel ihtiyaçlarını karşılayacak servis mekanları bulunmaktadır. Yapı içerisinde yer alan sosyal ve ticari alanlarla birlikte mimari programı destekleyecek şekilde tren hatlarına paralel bir konumda otel ve ofis blokları tasarlanmıştır. Bu yapılar gar yapısıyla uyumlu bir mimari dile sahiptir ve kentsel peyzaj içerisinde estetik ve bütünsel bir mimari kompozisyon oluşturmaktadır.

Proje:

Kalkan Altın Vİllası

Yatırımcı:

ALTIN

Mimarî Tasarım:

Yüksün Tasarım Mimarlık

Ürünler:

- Şişecam Temperlenebilir Solar Low-E Cam Nötral 71/43
- Şişecam Ultra Clear Lamineli Cam

ŞEFFAF GÖRÜNÜM, DÜŞÜK YANSITMA İLE BULUŞTU

Şişecam Temperlenebilir Solar Low-E Cam Nötral 71/43, yüksek ışık geçirgenliği ile daha aydınlık iç mekanlar yaratır. Düşük yansıtma özelliği ile manzarayı doğal gerçekliğinde gösterir. Isı ve güneş kontrolünün yanı sıra temperlenebilirliğe özelliği ile emniyet ihtiyacını karşılar.

444 8 872
0 360 303 8 872

www.siseecam.com.tr
#siseecam

ŞİŞECAM

**TEMPERLENEBİLİR
SOLAR LOW-E CAM
NÖTRAL 71/43**

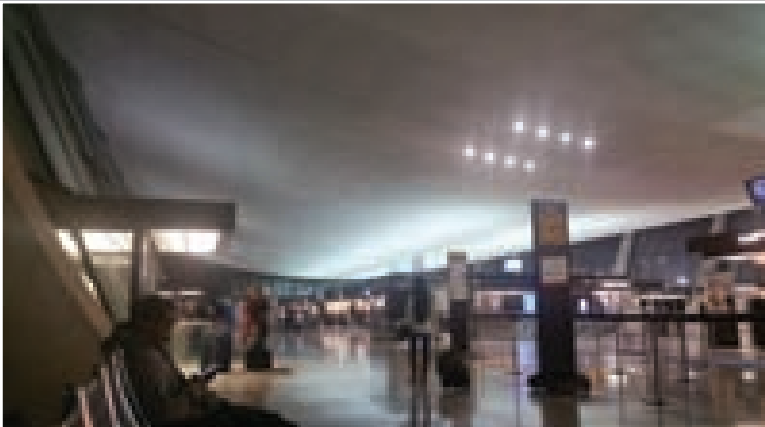
MIAMI

Y.Mimar
Suzan Esirgen
Ahmet Baran

Miami'ye gitmeye karar verdiğimizde
Virginia kar alarmı altındaydı
Son 200 yılda ikincisi yaşanan doğa olayının içindeydik
Sokağa çıkabilmek mümkün olduğunda evden çıktık
Ve Saarinen'in yumuşak hatlar
Yuvarlanmış kolonlar
Eğilmiş tavanlarla
Kendi döneminde
Elinden geldiğince T cetveli ve paralelin dışına çıkmaya çok uğraştığı
Ama ne yaparsa yapsın
GRİ başkent havaalanından
Miami havaalanına uçtuk
Daha kente girmeden
Havaalanı renklendi
Neşelendi
Güzel kızlar renkli camların önünde poz vermeye başladı
Yer döşemeleri ıslıl ıslıl, renk renk, desen desendi

Paltolarımızı elimize aldık
Hava ısınmış
Ağaçlar yeşermiş
Renkler canlanmış
Gölgeler keskinleşmiş
Dil İspanyolcaya dönmüştü

01

02

Öyle ani karar verip çıkmıştık ki yola
Miami'ye gelmiştik ama ne yapacağımızı bilmiyorduk
Yalnızca son dakika kazanılan iki günlük tatil fırsatını sıcak bir yerde
yakalamak istiyorduk
Oğlum arabamızı kiralamaya çalışırken
Ben Google'a soruyordum neredeyim ben, nereye gitmeliyim diye
Koskoca havaalanında yanıma gelip oturmayı tercih eden ve
İspanyolca konuşan çiçekli elbiseli parmak arası terlikli çif in
Virginia'daki kar alarmından ve dondurucu soğuktan haberi yoktu
Kafamı döndürüp bakmasam da çok sıcak olduklarını
her dilden kavrayabiliyordum
Neyse ki iki günlük üstü açık şahane arabamız vaktinde hazır oldu
Güneş gözlüklerimizi takıp, South Beach'e doğru yola çıktık
Ahmet, Google'a çok yıldızlı yemek yerlerini soruyordu
En çok yıldızlı Meksika börekçisine nerdeyse koşarak gittik ama o
henüz açılmamıştı.
Bu duvara toslamak gibi oldu
Biz güne erken başlamıştık fakat
Miami'nin geceyi uzun yaşadığı belliydi
Bekledik uyanmasını
Olmadı... Açılmadı...

2. en çok yıldızlı kahvaltıcıya gittik
Burada yüzler tamamen değişmişti
Virginia'nın beyaz tenli mavi gözlü açık sarı saçlı uzun boylu insanları

Esmer yanık tenli daha tıknaz kahverengi insanlara dönüşmüştü
Nerdeyse Meksika'da gibiydik
Herkes Meksikalı gibiydi
Konuşmalar İspanyolcaydı
Tezgahtaki çocuğun bile İngilizcesi çok bozuktu
Tamamen balık ürünleriyle kahvaltıya başladık
Ahmet'e "çok sevdiğimi" söyledim yediklerimi.
Çay katiyen yoktu balıklı kahvaltıda
Kabul ettim.
Denizden yeni çıkmış dalgıç elbiseli
Sırtları açık
Çıplak ayaklı 3-4 adam daha geldi minik kahvaltıcıya
Yemeklerini alıp İspanyolca yollarına gittiler
Şaşırmamış olmaya çalışıyordum
Her yer henüz hala kapalıydı
Meşhur plaja gittik.
Her şey 10 yıl önceki gibiydi
Gökyüzü Truman Show'daki gibi gerçeküstüydü yine
Deniz resim gibi duruyordu
Kıyıda insanlar selfie telaşındaydı
Cesurlar şubatta denizdeydi
dümdüz deniz
dümdüz gökyüzü altında
biz de meşhur dizilerin
Hollywood filmlerinin fonunda resimlerimizi çektik.

01/ Dulles Havaalanı 1958-1962

Eero Saarinen yapıyı hamak gibi tasarladığını söylemiş
ki bu hem dar cephesinden havaalanına yaklaşırken dışarıdan
hem giden yolcu holünde içerden rahatlıkla izlenebiliyor.
kolonlara asılı tavanın dramatik eğimi
salınan tavanın delinerek sanki gerçekten hamak gibi kolonlarla birleşme detayı
kolonlarla döşemenin yere basarken genişleyerek biçimlenmesi
onun sanat geçmişini yapıya heykelsi yaklaşımını her detayda vurguluyor.
döneminin olmazsa olmazı T çerçesine rağmen
90 derece sınırlarının dışına çıkan
2 boyut sınırlarının dışına çıkan
akıcı yumuşak elastik plastik çizgileriyle
Modern teknolojiyi strüktüre yansıtan yapıda
sanki karakalem eskizi içinde yaşıyormuş gibiydim.

02/ Miami Havaalanı

Ne hamak gibi tatil imgesi vardı
ne de yumuşacık heykelsi formlar
ama alana indikten hemen sonra hissedilen güçlü ışık
bu ışığın önündeki rengarenk camlar ve böylece her yana yayılan sıcak
renklerle
spot etkisi yaratılmış
"1 dakika buraya bakın Miami'ye geldiniz gevşeyin" denilmişti
bu renkler biz gibi herkesi etkiliyor çarpıyor çekiyordu.
Herkes Miami'ye geldiğini bu ilk dakikada bu rengarenk camların
önünde belgelenmek fotoğraf ara kaydetmek istiyordu.
Oysa Saarinen'in havaalanında tavanın salınımını vurgulamak uğruna
camlar koyulaştırılmış böylece dışarıda ışık olsa da dünya nerdeyse
siyah beyaz görünür kılınmıştı.

03/ South Beach

200 yıllık soğuktan
kar yağınlarının arasından
sıcak insanların ülkesine
gelmiştik
gökyüzü ve deniz Truman
Show'daki kadar gerçek
dişiydi

04

05

06

04/ Perez Sanat Müzesi
Herzog de Meuron

05/ bu derin saçaklar
bu rüzgarı kesmeyen gölgelikler
bu kübik çıkmalar
cilasız ahşap döşeme
Gösteriştense uzak
Kendi halinde
yalnızca yerine göre tasarlanmış bu yapı hem çok etkiledi
hem çok yakın geldi

06/ tavana asılı esintiyle sallanan bitkiler
Anadolu'da her minik toplanma mekanında oluşturulan
asma altlarını rüzgarla salınan üzümleri yaprak hışırtılarını
yerde sürekli değişen ışık gölge oyunlarını çağırıyordu.

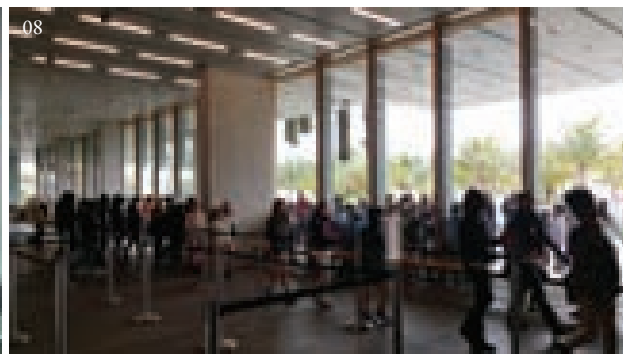
08/ tabii ki müzenin içi ve dışı izleyicilerle ve özellikle
çocuklarla doluydu. Her yurtdışı müze ziyaretinde iç
çekerek ve bir gün bizde de görmek istediğim resimdi
bu. Fonda boyasız cilasız kolonlar, mat ahşap döşeme
kaplaması, içerde neyse dışarıda da öylece süren tavan...

11/ geniş amfi basamakları ile ve çocukları izleyerek çıktığımız
için kat farkını algılayamadık, zemin kat döşemesi
yükselmiş bizi bir üst kote aktarıvermişti.

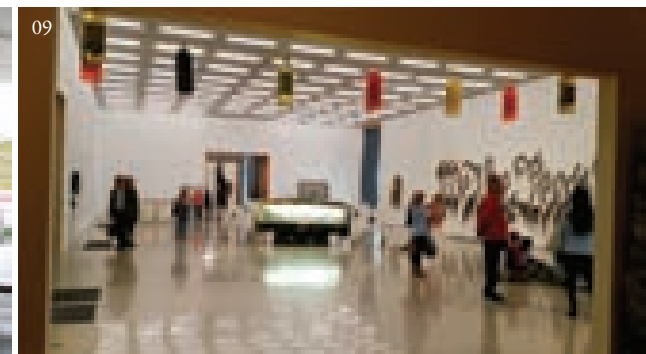
07

08

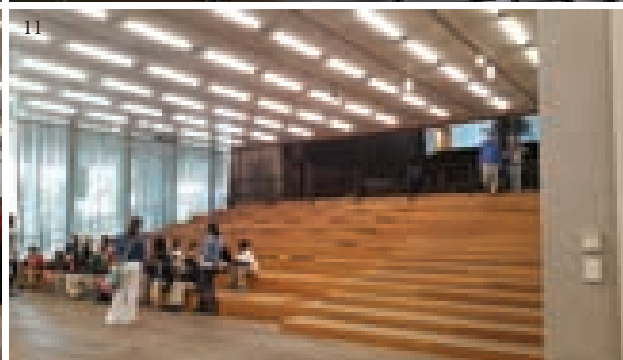
09

10

11

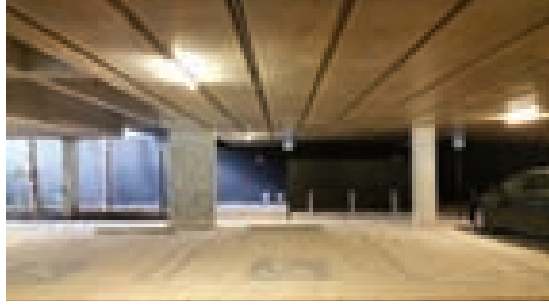
12

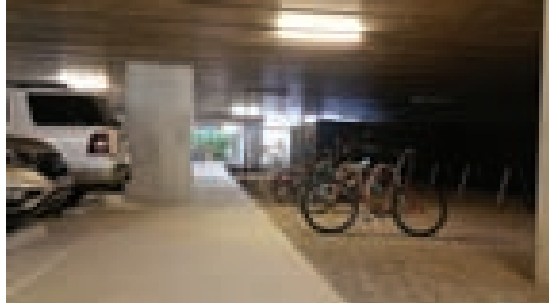
13

14

15

16

13/ her yerde tekrarlanan
bu cilasız ahşap döşeme ve menfez detayı
bu yalınlık
bu cilasızlığa bu pırlıtsızlığa rağmen
bu etki
bu güzellik beni susturdu
böyle zamanlarda
biliyorum
durup kalıyorum...

14/ Miami ışığı
plajın kumları
ve tropik yeşil otoparka giriyordu.
plajdaki yazlıklar gibi müze kumların üzerinde yükseliyordu.

15/ tavan detayı ve aydınlatması ve malzemesiyle
iç mekanda dış mekanda sergi alanlarında ve hatta otoparkta
sürüyordu
tek tavan çıplak kaplamasız cilasız ve boyasız
her yerde...
çok etkilendim bu teklikten
bu mekana göre değişmemezlikten

16/ arabalar bisikletler kumda park ediyordu
engelli park yerleri ve küçük yürüme bantları dışında
Her yer kum ve bitkilerle kaplıydı.
otoparkta kum görmek
bize tekrar
“ farkında mısın Miami’de bir otoparktasın “ diyordu.

Ahmet yemekçileri listeliyordu
Ben görebileceğim yapıları
Herzog de Meuron Perez Sanat Müzesi listemin başındaydı.
Eskiden Ahmet sıkılıyordu benimle bina gezmekten
Şimdi
Ya hazırlıksız geldiğimiz için
Ya da artık büyüdüğü için ses etmedi
Gittik birlikte
O arabamızı park etmeye gitti.
Bu onun için müzeye girmeden biraz daha zaman çalma
oyalanma süresiydi aslında
Ama çabuk geldi ve heyecanlıydı.
“Adam otoparkta bile şekil şeyler yapmış” diyordu.
Yapıyı gezmek için heveslendirmişti otopark tasarımı
Zevkle gezdik.

Bazen oturup kalıyorum
“Nasıl yani ya “diyorum
Yine öyle olmuştu
Yapının sakinliği sadeliği karşısında sesim sedam kesilmişti
Otoparka zaten bayılmıştım.
Okyanus kumlar ışık ve bitkiler içlere kadar giriyordu
Arabalar kumların üzerine park ediyordu
Yalnızca yaya yolları çıplak temiz basit uyumlu betonu
Los Angeles’ta Richard Meier imzalı Getty Center’ı gezerken de
böyle
Susmuştum
İnanamamıştım
“Nasıl yani” diyordu zihnim
“Nasıl bu kadar detay
Nasıl bu kadar sürpriz mekan
Buna rağmen bu sadelik
Sanki bir senfoni dinliyor gibiydim
Ve nasıl aklım almıyorsa bir senfoni nasıl yazılır
Getty Center’ı da öyle dinliyordum.
Birbiri ardınca gelen her mekanda sanki melodilerin yükselişi alçalışı
yinelenmesi gibi
Burada ise başka bir şey vardı beni susturan
Sanki tek başına obua dinler gibi yalın
Her yerde aynı detay sürüyordu

17

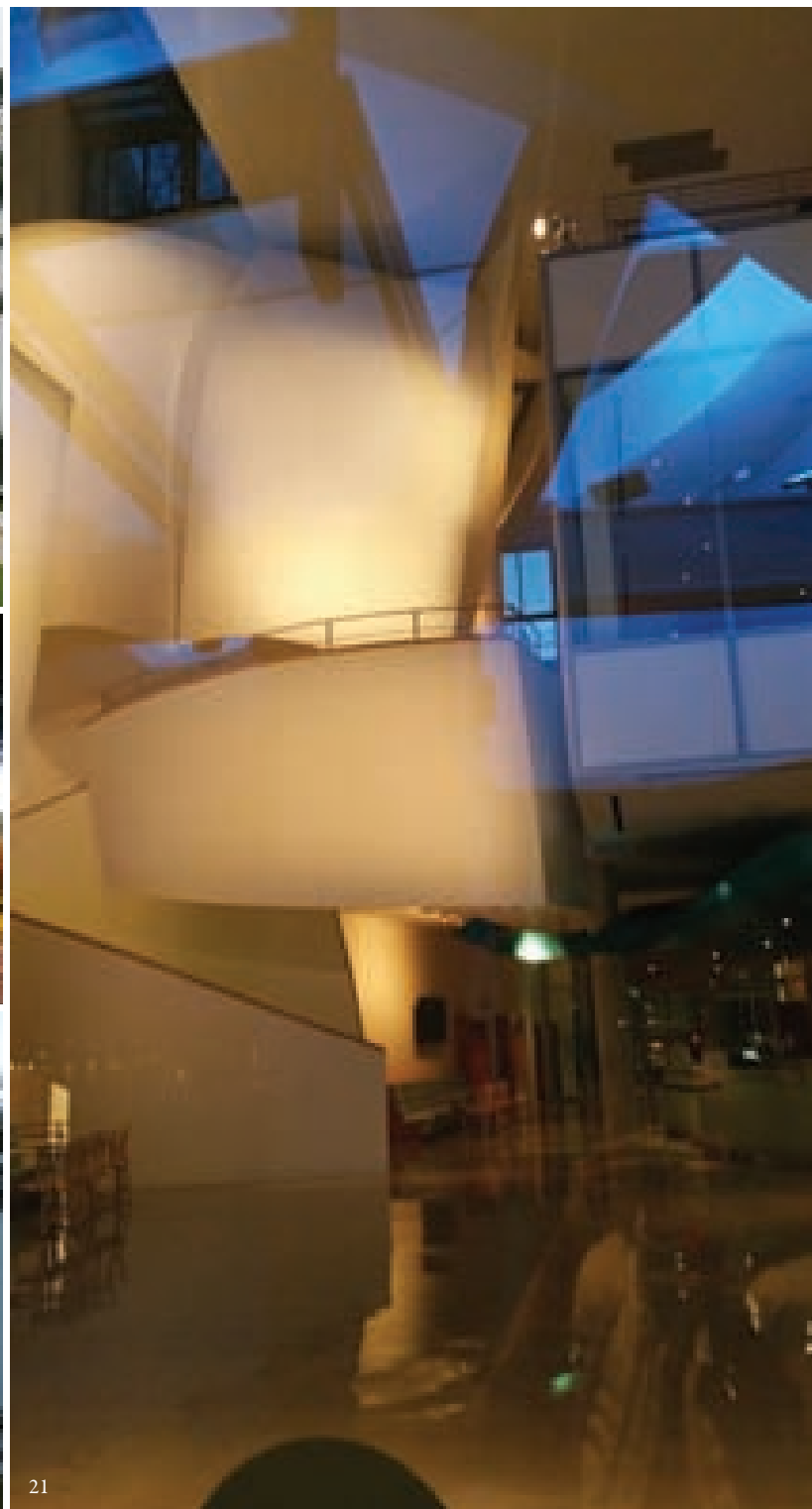
18

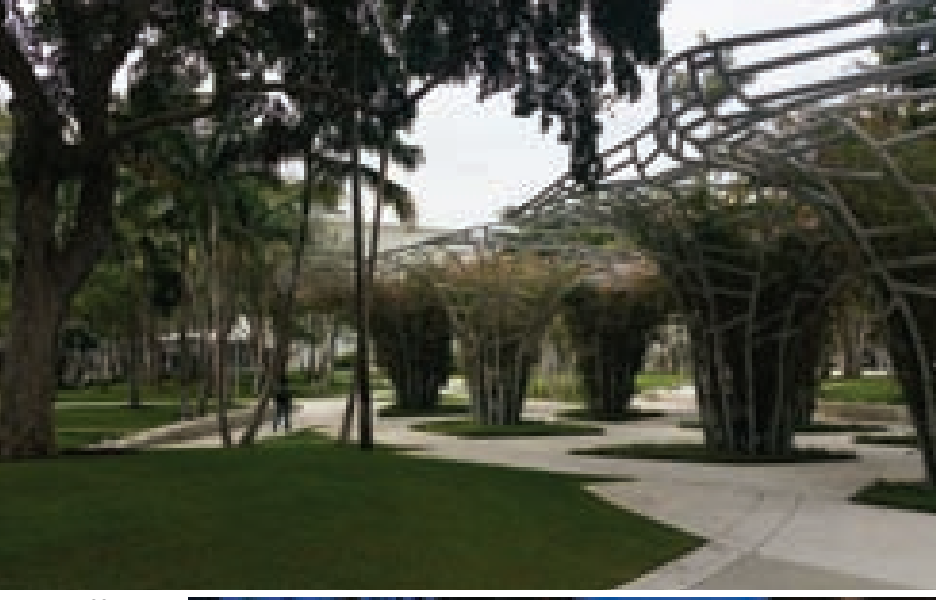
19

20

21

22

23

17/ lincoln road
Herzog de Meuron
özel olarak bu garajı görmeye gitmesek te
farklı yapısıyla her geçişte kendini gösteriyor
zihnimde onlarca soruya sebep oluyordu
Miami belediyesi otopark konusunu çok desteklemiş ünlü isimler
kentte büyük otoparklar tasarlamış ve belediyeden önemli
ayrıcılıklar edinmiş olsa da
acaba başka bir katli otopark var mıdır bu kadar meşhur diyordum
ve bu kadar meşhur olsa da
içinde havuzu ve uçsuz bucaksız plaj manzarası olsa da
milyon dolarlar verilip o 4 konuttan birinin sahibi olmak
sonuçta bir garajda yaşamak istenir mi?
"Miami gibi çıplak ve kaslı" yapıyı
her geçişte biraz daha görebilmek
biraz daha anlayabilmek için
tüm boyun hareketlerini ziyadesiyle yapmış oluyordum.

18/ New World Center konser salonu
Frank Gehry

21/ hep heyecanla dışa taşan patlayan Gehry yapılarından sonra
bu dinginlik
bu içe çekilme
çok etkileyiciydi

22/ Miami Beach SoundScape Park

23/ bu taş sedirlerde
arkamda park
önümde keşke içinde de
hiç olmazsa birkaç dakika yaşayabilseydim dediğim
bir usta elin heykeli
ve Şubat'ta" neyse bu sefer olmadı
yapacak bir şey yok
belki başka zaman " diyen
sıcak Miami esintileri...
kalkmak ve yola koyulmak zor oldu.

Otopark aydınlatması dış mekanda da iç mekanda da giriş hölünde
sergi salonlarında da toplantı alanında da hep aynıydı
Döşeme havalandırma detayı malzemeler
Tek başına her yerde sürüyordu
Hiç parlamadan tüm yalınlığı matlığı ve doğallığıyla
Tek sesli senfoninin ortasında gibi
Ve öyle uyumluydu ki Miami ile
Rüzgar içeri kadar giriyordu
Geniş saçaklar
Bizim asmalı avlularımızı hatırlatıyordu
Rüzgarla savrulan yapraklar asmalar gibi
bitkiler iniyordu geniş saçaklardan
Miami güneşinden geniş gölgeler yaratmak için uzuyordu saçaklar....
Kalsam daha çok kalırdım sessizce bu dinginlikte okyanusa karşı

Ama zaman dardı
Ve yine Miami'nin çok yıldızlı yemekçilerini keşfetmemiz
gerekiyordu
Lezzet keşif erinin ardından sıra yine mimari keşif ere gelmişti.
Ahmet Herzog de Meuron'u sevdiği için
Gehry' nin binasına gitmeye de ikna olmuştu kendiliğinden
Vardığımızda akşam olmuştu ve kapalıydı New World Symphony.
İçeri girmek mümkün olmadı
Ama dışardan da yeterince etkiliydi.
O ana kadar gördüğüm en farklı Gehry yapısıydı
keşke içini yaşayabilmek de mümkün olsaydı.
İlk kez Gehry içe çekilmişti
Sanki tüm iç organlarını dışarıdan toplamış gibi...
Ve biliyorum ki tüm mimari oyun içerde büyük salondaydı.
Bilbao'daki Gugenheim Müzesi bir başyapıt
bir biblo gibi...
Çevresinde dolaştıkça ve içine girdikçe binlerce farklı oylum tabii ki
insanı çok etkiliyor
Ama Los Angeles'taki Prag'taki Paris'teki Gehry yapılarında hep
soru işaretleri oluşmuştu kafamda. Hem yerine dair hem nereye
gideceğini bilemediğim detaylara çizgilere dair...
Ama bu başkaydı
İçe çekilmişti
görsel şöleni içe saklamıştı

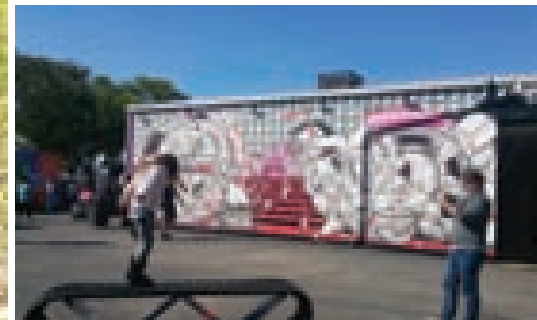
Ve resimlerini dergilerde sıkça gördüğüm Soundscape parkla
orada karşılaşacağımı da bilmiyordum
Orda da her noktaya yayılan özen tabii ki insanı çileden çıkartıyor.
Emeğe bu kadar mı saygı olur diyor insan
Ekip bu kadar mı destekler birbirini
Mimar peyzaj tasarımcısı her detaya emek veren emekçi yatırımcı
kent yöneticileri parkı kullanan kentiler...
Herkes birbiri için emek vermiş
Bir fikre inanmış
Yaşatmak için beraberce elinden geleni yapmış
"Ah ülkem" deyip iç çekerken
son çok yıldızlı yemekçilere doğru kolumdan çekti Ahmet
Yoksa o güzel taş sedirlerde daha çoook kalabilirdim
Şubat'ta Mayıs yaşayan ılık Miami akşamında..

Çok yıldızlı burrito ve sushi fizyon mutfagını bulduk
Ben yine çok sevdim.
Ahmet hepsinin resmini çekip, snapchat'te an be an paylaştı
Karnımız tok Little Havana'ya gittik

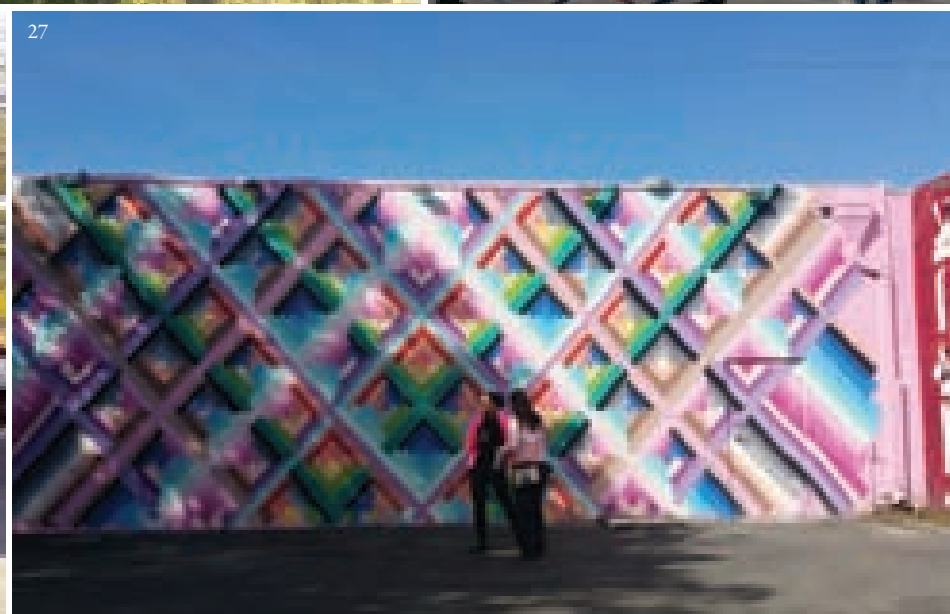

24

25

27

26

28

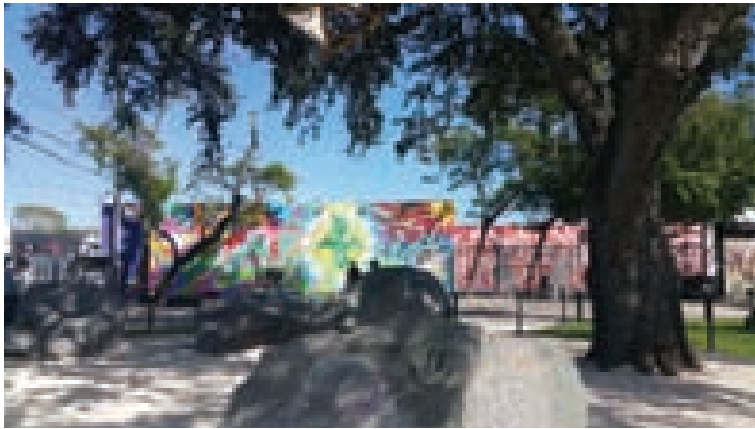
29

30

31

32

29/ wynwood art district

30/ başımı döndüren nereye bakacağımı bilemediğim
Sınırlı saatler içinde hazmedemediğim
Aklımın kaldığı
Sanatın her yere taşıdığı bölge...

31/ wynwood walls

Biraz gecikmiştik belki
Her yer kapalı görünüyordu
Ama belki de ve büyük ihtimalle ben olmasaydım
Ahmet o tüm kepenkler inmiş görünen Küba mahallesinin sıcak yaşamını keşfedebilirdi
Tabii ben uyutulduktan sonra keşfedilmiş de olabilir. Bilmiyorum.
Sabah kahvaltı gerçekten çok güzeldi
Çay olmasa da Eskişehir'in çiğ böreği gibi bir börek yani espanadas yapan Meksika yemekçisindeydik. Tıklım tıklım et yedik böreğin içinde.
Gerçekten çok yıldızlıydı benim içinde.
Sonra Wynwood Art District'i buldu Ahmet.
Bunun için şükran borçluyum
Çok etkileyici bir bölge
Dünyanın en büyük açık hava sokak sanatı bölgesindeydi
70 kadar galeri
ve sanatı destekleyen her oluşum oraya toplanmış gibiydi
Kafeler barlar bile nerde olduklarını biliyorlardı
Onlar Wynwood'un mekanlarıydı
Her yer
yer gök sanatçıya bırakılmış
Kaldırımlar arabalar tüm duvarlar tavanlar..
Sokak sanatçıları her yeri boyamışlar
Grafiti ve sokak sanatı kendine YER bulmuş
Her köşeye sanat saçılmış
her santime taşan renkler
özellikle Wynwood Walls'ta çok daha yetkin çok emek verilmiş çalışmalarla
inanılmaz yoğunlukta bir araya gelmiş
baş döndürücü bir masal gibiydi.
Olmak istediğim yerdeyim diye düşünüyordum
Okunması gereken öyle çok resim vardı ki
Ve öyle çok söz vardı ki her bir resimde
Ama dönüş vakti gelmişti
bu rengarenk
ve özgür
ve sıcak yerden
kara kışımıza dönmemiz gerekiyordu...

GREENGUARD: İNSANA VERDİĞİMİZ DEĞERİN KANITI!

Dört duvar arasında yaşıyoruz. Zamanımızın büyük bir kısmını iç mekanlarda geçiriyoruz. Bu sebeple, iç mekan ürünlerimiz, içeriside bulunan kimyasal oranlarının belirlenen sınır değerlerin altında olduğunun kanıtı olan Greenguard sertifikası ile belgelendirilmiştir.

coreX

ALÇITEK

SIVATEK

SATEN TEK

maxicoat

FLOORTEK

www.dalsan.com.tr

Greenguard ile ilgili detaylı bilgiyi www.dalsan.com.tr adresinden alabilirsiniz.

konuşmaya devam...

Kalebodur'la Mimarlar Konuşuyor web sitesi

www.mimarlarkonusuyor.com

adresinde yayında.

<https://www.facebook.com/Kalebodur>

<https://twitter.com/Kalebodur>

<https://www.youtube.com/user/KalebodurTR>

Kalebodur

www.mimarlarkonusuyor.com